Kulturně společenský časopis
na internetu
2002 • 4

DOBRÁ ADRESA

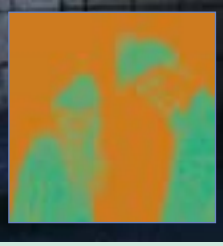

Z obsahu

Jak udělat z kohokoliv extremistu

Dobrá deska o Radůze

Ondřej Kavalír a tři evropské filmy

Obsah:

Příloha
Literární akademie (50)

O čem se (ne)mluví
Štefan Švec: **Jak nasadit psí hlavu** (4)
Vladimír Novotný: **Pojubilejní poznámky k portrétu Františka Kautmana** (8)
Jakub Šofar: **Šosky 4** (12)
Karel Lišaj: **Naštvaný esejek pojedenácté...** (13)

Cesta na jihozápad VI.
Tomáš Koloc: **Závěr cesty** (14)

Hudba
Petr Novotný: **Radůza** (16)
Šimon Cipro: **Jambou Jet** (18)
Jakub Šofar: **Cilink drum...** (20)

Macurova světnička (22)

Strž DA (velký recenzní prostředek)
Divadlo a film: Ondřej Kavalír: **Film ve znamení sjednocené Evropy** (26), Karolína Kučerová, Linda Kaizrová: **Muzikál snadno a rychle** (28), Ľubomír Lukčo: **Plešatka a Klicpera v Disku** (29), Martin Belásek: **Roky Zelenky** (31) / Literatura: Vladimír Novotný: **Brno: nestvůrná periferie, anebo zenový prostor?** (33)

Představujeme... **Víta Hlásenského** (36)

Média a internet
Miroslav Cingl: **Nové porno? Microsoft!** (38)

Ostře sledované filmy: Liehm + Koloc + Groman (40)

Podobrazník
Honza Hanzl: **Letem světem** (48)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenese na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: fotografie z natáčení filmu Rok ďábla, foto Martin Špelda, © 2002 Negativ, s. r. o.

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 4, ročník 3. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Vážení čtenáři, vzhledem k tomu, že Ministerstvo kultury letos výrazně snížilo dotace na literární časopisy, nemá Dobrá adresa už vůbec žádné peníze. Nemá peníze dokonce ani na vedení účtu. Proto jsme se na valné hromadě usnesli, že časopis Dobrá adresa již nebude zadarmo. Protože nepřipravujeme žádná omezení přístupu k minulým ani budoucím číslům (budou stále k dispozici pro každého), nepočítáme s tím, že zaplatí všichni. Ale když to udělají aspoň někteří, bude to snad stačit na provoz účtu, darovací daň a poplatek za doménu na rok. Pokud vám přeci jen záleží na tom, aby Dobrá adresa dál vycházela, pokud nejste úplně na dně a máte u sebe stokorunu, pošlete nám ji prosím na účet číslo 216093103/0300.

Díky, protože bez vás přežijeme jen horko a těžko.

Naši milí,

v dubnové Dobré adrese vás čekají hned dvě loučení. Karel Lišaj zase jednou praštil s Naštvanými esejky, takže teď možná i nějaký čas nebudou. Tomáš Koloc potom dopsal Cestu na Jihozápad, a na další zápisky z cest si prý budeme muset počkat, než zase někam pojede. Jako by, truhlík, nemohl napsat nějaký cestopis z domova.

Jinak si hned za tímto úvodníkem přečtěte burcující investigativní materiál o zákeřné kampani kolem hradecké univerzity. Kdo ho napsal vám neřeknu, abych na sebe moc neupozorňoval. Čeká vás i trojdílná mimořádná rubrika A. J. Liehm, věnovaná jeho knížce Ostře sledované filmy. Jako vždycky najdete na dalších stránkách (postupně) Šosky, Světničku a Podobrazník od (postupně) Jakuba Šofara, Ondřeje Macury a Honzy Hanzla. Přílohu máme tentokrát z Literární akademie Josefa Škvoreckého, jejíž studenti a studentky píšou a literaturují, až jim jdou od uší obláčky dýmu. Uprostřed čísla najdete zárodek nové recenzní přílohy Strž, která vznikla proto, aby měl grafický redaktor Jakub Tayari méně práce.

Bude-li vám dubnová Dobrá adresa připadat plná sexu, nedivte se. Mirek Cingl napsal článek o pornografii na internetu a Katka Rudčenková nafotila docela hezké akty, které doprovázejí přílohu. Pokud nám to výrazně zvýší čtenost, přejmenujeme se na Dobrou extázi. Bude-li vám bude dubnová Dobrá adresa připadat plná povídek, taky se nedivte, kromě studentů Literární akademie představujeme ještě Víta Hlásenského. Pokud nám to výrazně zvýší čtenost, přejmenujeme se na Dobrého Víta.

Na závěr se vám chci omluvit za všechny překlepy a pravopisné chyby, které v tomto čísle najdete. Nemělo by jich být moc, protože se snažíme dělat korektury, ale kdybyste přeci jen zase něco našli, tak prosím vezměte červenou fixku a na monitoru si to opravte. Díky a mějte se hezky,

Štefan Švec

O čem se (ne) mluví

Jak nasadit psí hlavu?

chcete-li někoho zničit, udělejte z něj fašistu

Jak nasadit

Univerzitou Hradec Králové otřásá kauza „České listy“. Časopis Týden označil univerzitní list Prométheus za propojený s pravicovým extremismem. Následná bouře v místních novinách i v dalších vydáních Týdne ukázala, jak snadné je veřejně denuncovat kohokoliv. Stačí, když mu bez jakéhokoliv důkazu přilepíte psí hlavu „extremisty“.

Jak to začalo

V letošním devátém čísle časopisu Týden vyšel na sedmadvacáté straně článek nazvaný „Gaudeamus nacismus“. Jeho autorem je Patrik Kaizr, redaktor, který si vydobyl veřejné ostruhy během krize v České televizi. Hlavním zdrojem informací je mu v materiálu student politologie na hradecké univerzitě Radim Štěchovský.

V článku je doloženo personální spojení mezi univerzitním časopisem Prométheus a „extremistickým“ čtvrtletníkem České listy. Extrémnost Českých listů a jejich šéfredaktora Patricka Ungermanna dokazuje několik efektně seskládaných fakt. Ty ale po prvním letmém prozkoumání přestávají jako fakta působit...

Jak vylhat objektivitu

Hlavním a jediným důkazem proti Českým listům je článek Vladimíra Soukupa „Čeští Cikáni a britští Angličani“ z jejich prvního čísla v ročníku 1999. Patrik Kaizr tvrdí, že v něm časopis označil Romy za parazity.

psí hlavu

Dokládá to dokonce „citátem“ samotného Ungermanna. Ten podle něj řekl: „Jako šéfredaktor Českých listů jsem schválil a otiskl článek, kde se psalo, že Romové jsou paraziti. Chci ale podotknout, že za parazity jsem označil a považuji ty...“.

Ve skutečnosti zmíněný článek v Českých listech označil za parazity výslovně jen ty z Romů, kteří zneužívají sociálního systému. Ani to samozřejmě není nic chytrého a ostatně celý článek není zrovna studnicí moudrosti, důležité ale je, že Ungermann ho do Českých listů nikdy nepropustil. Ani nemohl, nebyl totiž v té době jejich šéfredaktorem. Na stejné straně, na níž je otištěn zmíněný článek, je jako šéfredaktor listu jasně uveden Vladimír Soukup, tedy sám autor článku. (A jak čtenáři Dobré adresy dobře vědí, šéfredaktoři do svého časopisu občas z vlastního pera vnutí leckterou hloupost.)

Ungermann tedy zmíněný článek nikam nepropustil a už vůbec Romy za nic „neoznačil“. Přesto mu to redaktor Týdne přisoudil, ba dokonce napsal do citátu. Je potom nabíledni, nakolik je možné věřit dalším „citátům“, které byly v Týdnu Ungermannovi vloženy do úst. Dle Kaizra například Ungermann tvrdí, že má rád republikány Miroslava Sládka. Ungermann to ovšem popírá s tím, že Kaizrovi pouze řekl, že republikány jednou v životě z nouze volil, protože kromě komunistů nebyla na politické scéně žádná jiná strana, která by odmítala vstup do NATO. Rozdíl mezi „jednou z nouze volit“ a „mít rád“ je zřejmý. Citáty ale působí důvěryhodně...

Jak nasadit psí hlavu

Patrick Ungermann je nacionalista a České listy jsou nacionalistický čtvrtletník. Nemusíme s Ungermannovým politickým postojem souhlasit, ale národovectví ještě není extremismus. On sám své názory vysvětluje takto: „Je nacionalismus definovaný láskou ke svému národu a nacionalismus definovaný nenávistí k těm dalším. Já se hlásím bezvýhradně k tomu prvnímu. Kdo skutečně miluje svou zemi, svůj národ, stejně jako svou rodinu, ten snad ani nemůže nenávidět ty ostatní.“ Svá politická stanoviska Ungermann jasně vysvětlil v Mladé frontě Dnes z 28. 12. 2000 v článku Nacionalismus bez psí hlavy. Šéf-

Kdo je...

Patrick Ungermann – současný šéfredaktor Českých listů, člen redakce Prométhea, autor dvou vydaných sbírek básní, člen Studentského divadla poezie, pracuje jako učitel angličtiny na Střední průmyslové škole stavební v Hradci Králové. Volyňský Čech, jeho otec je Němec, matka žila skoro celý svůj život v Rusku, jeho první dívkou byla Mongolka. Vystudoval anglistiku, jedním z jeho nejlepších přátel je homosexuál. Ungermann byl v Týdnu nařčen z nenávisti k přistěhovalcům, cizincům, jiným rasám, ženám a homosexuálům...

Rozdíl mezi „jednou z nouze volit“ a „mít rád“ je zřejmý. Citáty ale působí důvěryhodně...

Kdo je...

Radim J. Štěchovský – aktivista, student politologie, hlavní zdroj článku v Týdnu. Proslul mimo jiné svým plakátem k volbám do akademického senátu PdF Univerzity Hradec Králové, v němž jmenovitě označil takřka všechny členy vedení fakulty za fašisty a komunisty. Štěchovský opakovaně a bez úspěchu navštívil současné Ungermannovo pracoviště a snažil se dosáhnout jeho propuštění ze zaměstnání. V Týdnu Ungermanna bez jediného důkazu nařkl, že sympatizuje s francouzským extremistou Le Penem a že přispíval do neofašistického časopisu Patriot, na jiných místech potom (znovu) z toho, že nenávidí cizince a odmítá učit lesby a homosexuály.

O čem se (ne) mluví

Jak nasadit psí hlavu?

udeamus nacismus

erzitní časopis ovládají extremisté

Symbióza

redaktor Českých listů je možná přehnaně lyrický vlastenec, ale není to nácek.

Je ale jednoduché z něj nácka udělat. Patrik Kaizr v Týdnu takřka nepozorovaně směšuje nacionalismus a nacismus (už tím, jak se článek „Gaudeamus nacismus“ jmenuje), načež je pro něj snadné udělat rovnítko mezi nacionalismem a extremismem. Nikomu už potom není divné, že označení Českých listů za extremistické musí Kaizr dokládat překrouceným citátem z jara roku 1999, protože žádný novější, který by mohl za extremistický označit, se v časopisu najít nedá. Nikoho nepřekvapuje ani to, že v univerzitním Prométheovi, který má být s extremismem propojen, nenašel redaktor Týdne náckovský článek žádný, protože tam jednoduše žádný není. Nálepka extremismu funguje bez důkazů...

Jak kroutit krkem skutečnosti

Radim Štěchovský, který má s Ungermannem na hradecké univerzitě dlouholetý osobní spor, v Týdnu tvrdí, že Ungermann sympatizuje s francouzským neofašistou Le Penem a že přispíval do časopisu Patriot, který vydávala skinheadská organizace Bohemia Hammer Skins. Kaizr ve svém článku umožnil Ungermannovi odmítnout nařčení ze spolupráce s Patriotem, o jeho vztahu k Le Penovi se ale nechává vyslovit jen Štěchovskému. Patriota také neopouští a vysvětluje čtenářům Týdne, že důkaz pro nebo proti Ungermannovi jako přispěvateli se už nikdy nedozvíme, protože články v Patriotu nejsou podepsané. Jedinou spojnicí mezi Ungermannem a Patriotem je přitom to, že časopis vycházel na Trutnovsku a Ungermann maturoval na trutnovském gymnáziu. Jsou-li ale v článku o Ungermannovi Patriotu věnovány dva výrazné odstavce, čtenář si možná řekne „na každém šprochu...“

Patrik Kaizr také uvádí, že Patrick Ungermann je v současnosti členem Matice Čech, Moravy a Slezska, což je „organizace, o níž se zmiňuje i zpráva o extremismu ministerstva vnitra za rok 1999“. Působí to, jako kdyby byl Ungermann velkým zvířetem v nějaké skinheadské mafii. Nehledě k tomu, že zpráva ministerstva vnitra o extremismu se zmiňuje i o Greenpeace a Dětech Země, Matice Čech, Moravy a Slezska je orgán, který do Prahy v roce 1998 svolal poslední (mediálně i jinak bezvýznamný) Slo-

Je to jenom další důkaz jeho pečlivé práce s fakty. Prométheus je časopis vydávaný jednou z kateder jedné z fakult zmíněné univerzity.

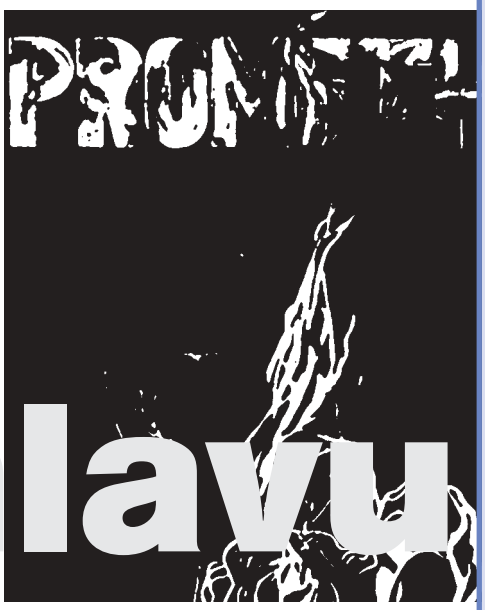

psí hlavu

vanský sjezd. Je to sbor starších, trošku legračních pánů, mezi nimiž je i osmadvacetiletý Ungermann naprostým benjamínkem. Tedy zase žádní skini ani fašisté.

Patrik Kaizr píše o Prométheu dvakrát jako o „oficiálním časopisu Univerzity Hradec Králové." Je to jenom další důkaz jeho pečlivé práce s fakty. Prométheus je časopis vydávaný jednou z kateder (Ústavem filosofie a společenských věd) jedné z fakult (Pedagogické) zmíněné univerzity. Podobných „oficiálních časopisů univerzity" je na univerzitě několik. Propojí-li ale redaktor Týdne s „extremisty" celou univerzitu, celý problém hned dostane jiný rozměr...

Jak ničit lidi

Deníky Bohemia v Hradci Králové a v Pardubicích převzaly od Týdne okamžitě po jeho vyjití zprávu o extremistech na hradecké univerzitě. (Roztomilou shodou okolností jen o den později otiskly pochvalnou reportáž z literárního večera pořádaného týmiž „extremisty".) Z celé záležitosti se nicméně stala velká regionální kauza. Prorektor hradecké univerzity Pavel Vacek v Kaizrově článku v Týdnu říká, že mu propojení Prométhea a Českých listů nevadí. Rozumně k tomu dodává, že před vynášením všech soudů je třeba si Prométhea přečíst. Hned v dalším vydání Týdne ale obrací a zjevně pod tlakem kampaně uvádí, že je proti propojení univerzitního časopisu s „rasismem a fašismem" (sic!) Českých listů.

Tiskař, který České listy dosud (několik let) tiskl, se bojí přijímat tuto zakázku dál a už to oznámil vydavatelům. Přispěvatelé odmítají kvůli kampani dodat zadané a slíbené příspěvky. Na Ústavu filosofie a společenských věd se ustavila skupina studentů a pedagogů kolem nového časopisu „Babig" (zatím bez obsahu), která naznačuje, že Prométhea ráda „převezme", až bude současná redakce odvolána. Jak altruistické!

Nikdo z představitelů univerzity se pod dojmem z kampaně neodváží veřejně prohlásit, že České listy *nejsou* extremistický časopis, nikdo nepoukáže na to, že obsahem Prométhea je poezie a filozofie a nikoliv politika. Redakce Českých listů se ocitla pod palbou, a přesvědčena o své pravdě se stále ještě odmítá veřejně bránit nesmyslným nařčením. Celou kauzu, bude-li se vyvíjet jakýmkoliv směrem, bude Dobrá adresa dále sledovat.

Štefan Švec

Co jsou...

České listy – čtvrtletník „pro zvelebení našeho národního života". Vychází s přestávkami už několik let. Členy redakce jsou většinou bývalí či současní studenti a pedagogové Ústavu filozofie a společenských věd Pedagogické fakulty UHK. České listy uveřejňují poezii, medailony kupříkladu Jana Wericha, Karla Čapka či Jiřího Hubače, rozhovory s Vlastimilem Brodským, režisérem Frederickem Bakerem atd. Navíc publikují politické články, většinou s národoveckým zaměřením. Nejde o materiály fašistické ani rasistické, spíš v nich doznívá (krapet zpátečnický) ozvuk romantického národovectví devatenáctého století. Týden označil redaktory Českých listů za extremisty. Pominul přitom například to, že členem jejich redakční rady je A. J. Liehm, autor legendární knihy Generace, profesor pařížské Sorbonny, osobní přítel Milana Kundery, J. P. Sartra a spousty dalších osobností, kterého by si za pravicového extremistu netroufl označit snad ani Radim Štěchovský.

... se nicméně stala velká regionální kauza.

Co je...

Prométheus – časopis vydávaný Ústavem filosofie a společenských věd PdF UHK. Členy redakce a přispěvateli jsou už několik let i členové redakce a přispěvatelé Českých listů, což Týden komentoval jako „propojení univerzitního časopisu s pravicovými extremisty". Prométheus je filozofický a literární občasník, ještě nikdy v něm nevyšel jediný materiál, který by se dal aspoň vzdáleně označit za „extremistický". Přesto se v celé kauze jedná právě o toto periodikum.

O čem se (ne) mluví

Pojubilejní poznámky k portrétu Františka Kautmana

Životní výročí literárních kritiků nebo historiků málokdy bývají provázena nějakým bengálským třeskem, zvlášť když nejde o postavy prezentující se s chutí usilovnou na všech sloupích v nynějších médiích. Výjimkou se nestal ani náš významný literární teoretik (a spisovatel!) František Kautman: Když se letos v lednu dožil nikoli při dobrém, leč bohužel při velice nedobrém zdraví svých pětasedmdesátých narozenin, nezaznamenal to třeba ani Tvar, který jinak českobudějovickým rodákům a tvůrcům spjatým s Českými Budějovicemi nebo působícím v jihočeské metropoli popřává náramně mnoho prostoru.

I Kautman se narodil v Českých Budějovicích, vychodil tam obecnou školu a posléze též reálné gymnázium, na němž maturoval v osmnácti letech, několik týdnů po posledních masakrech druhé světové války. Pak se už do svého rodiště nevracel, ani během své životní dráhy, ani ve svém beletristickém díle – nakonec se ovšem nedostal ani do převážně precizní Encyklopedie Českých Budějovic, kde by mohly údaje o Kautmanovi figurovat přesně mezi hesly „kat“ a „kavárny“. Jenže hesla o literátech se z výrobních (věru žádných jiných) důvodů nakonec v encyklopedii zredukovala na minimum, a proto je dobře, že Kautman je zastoupen též v několika významnějších literárních slovnících, například v Slovníku zakázaných autorů 1948–1978 nebo nejnověji v Slovníku českých spisovatelů, kde heslo o jeho životě a díle (stejně jako v Slovníku českých spisovatelů od roku 1945) napsal Bohumil Svozil. Kautmanův příspěvek k našemu poválečnému myšlení o literatuře ostatně nepochybně oprávněně vyzvedává taktéž Aleš Haman v Nástinu dějin české literární kritiky (nebohý Haman ovšem nemá vinu na značně diletantské redakční chybě v rejstříku, ve kterém je

badatelovo příjmení uvedeno v podobě „Kautmann“).

Nyní se však heslo o Františku Kautmanovi objevilo i v novém slovníku, tentokrát v personálním lexikonu z pera mladého opavského historika Jiřího Knapíka. Ten nyní vydalo nakladatelství Libri pod názvem Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953. Má jít o „biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů…“ a publikace zahrnuje dohromady 1442 biogramy. Autor v úvodní poznámce patřičně podotýká, že zahrnul do svých seznamů nejen „funkcionáře první politické velikosti“, nýbrž také „dnes již téměř bezejmenné řadové pracovníky nejrůznějších sekretariátů, redakcí atd.“. A podle něho je evidentní, že jejich podíl na stalinistické kulturní politice byl podstatně rozdílný. Lexikograf právem konstatuje, že „angažovanost v těchto letech nepředurčovala jednou provždy bezkonfliktní a nekritický poměr ke komunistickému systému“ a že mnozí někdejší poúnoroví radikálové se později zapojili do reformních snah v letech šedesátých, a naopak „relativní liberálové z let 1948–1953 tvořili často pevnou oporu režimu nejen v 60. letech, ale i za normalizace“.

Zanedlouho se vrátíme ke Kautmanovi, určitý exkurs si však Knapíkův slovník zaslouží. Badatel konstatuje, že se mu u části biogramů podařilo zjistit všehovšudy základní údaje, vztahující se někdy jen k určité konkrétní činnosti v dané době. A praví: „Přes mou snahu nebylo dále možné v úplnosti dohledat data narození, popř. úmrtí některých osobností.“ V tomto případě vždy absenci vyznačuje symbolem „(?–?)“. Poté Knapík v přípisu z října 2001 žádá čtenáře o poskytnutí dalších zpřesňujících údajů. Má je tudíž prostřednictvím Dobré adresy mít! Uvádí kupříkladu na s. 142 jistého J. Kozáka, který v listopadu 1949 působil jako referent Kulturního a propagačního oddělení ÚV KSČ – a nic víc o něm Knapík neví, víc nezjistil, přes veškerou snahu prý nebylo lze dohledat ani data narození a úmrtí. Nikdo není vševědoucí, proč se však mladičký, teprve sedmadvacetiletý opavský historik neporadil s kolegy z jiných oborů, než jsou zrovna novodobé dějiny? Proč třeba v případě Pavla Kohouta nenahlédl do obecně dostupného Slovníku českých spisovatelů od roku 1945, kde je pochopitelně k nalezení třeba i „neznámé“ datum narození druhé spisovatelovy choti Anny Corové? A pokud se s některými odborníky radil, proč jejich případným radám neověnoval víc pozornosti?

Vždyť téměř bezejmenné jméno „J. Kozák (?–?)“ by Knapík našel snad ve všech spisovatelských slovnících, neboť právě „J. Kozák (?–?)“ zosobňoval „kulturní politiku“ v ČSR a ČSSR, zejména od roku 1972, kdy se stal předsedou Svazu čs. spisovatelů (byl jím až do zrušení této instituce v roce 1989)! V mnoha slovnících se přece můžeme dočíst – a dokázal by to bez sebemenších problémů dočíst i Knapík – že Kozák „po absolvování krajské politické školy pracoval v roce 1949 na oddělení propagandy ÚV KSČ a po absolvování Ústřední politické školy ÚV KSČ (1950–51) vyučoval dějiny strany na Vysoké škole politické ÚV KSČ“. V sedmdesátých a osmdesátých letech bylo jméno Kozákovo ztotožňováno s přídomkem „normalizátor“ a jeho projev na zakládajícím sjezdu Svazu českých spisovatelů byl později Miroslavem Procházkou analyzován ve stati s emblematickým názvem Udání jako literární žánr.

Dobrá tedy, o „J. Kozákovi (?–?)“ neví Jiří Kvapík zhola nic a jeho vědeckému mládí tedy budiž odpuštěno (ač jde o laureáta dvou Cen Edvarda Beneše a dokonce i Ceny ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro vynikající studenty a absolventy studia v doktorandském studijním programu). Jan Kozák je Knapíkovi převelikou neznámou, zato v jeho slovníku figuruje jak Bohumila Grögerová, tak Josef Hiršal, spisovatelé a překladatelé, kteří tehdy pracovali jako víceméně trpění (řadoví) redaktoři v nakladatelstvích, do nichž se dostali nevyzpytatelnou šťastnou náhodou a stejnou, nebo ještě šťastnější náhodou nebyli ze svého subalterního postavení zavčas vyhozeni. Stačí si přečíst společné vzpomínkové dílo obou autorů, jejich Let let (ve slovníku neuvedený!), kde se ráz poúnorové „kulturní politiky“ zrcadlí neobyčejně reliéfně. Leč v Knapíkovi figuruje rovněž František Kautman, kterému nebylo na konci stalinského období víc nežli prapouhých šestadvacet let.

Přitom Knapík v záhlaví svého hesla zmatečně, spíše však nesmyslně charakterizuje Kautmana jako „literárního historika a estetika“, ačkoli se letošní jubilant nikdy v životě estetikou nezabýval, nanejvýš v rámci soukromého studia, což mimo jakoukoli pochybnou z literárního historika nečiní estetika. Ani v žádných jiných slovnících podobnou charakteristiku Kautmanovy práce nenajdeme, a proto nám nezbývá než žasnout, kdepak k tomuto nepředloženému pojmenování lexikograf přišel? Bůh suď, doufejme však, že v nějakém no-

Knapík v přípisu z října 2001 žádá čtenáře o poskytnutí dalších zpřesňujících údajů. Má je tudíž prostřednictvím Dobré adresy mít!

o čem se (ne) mluví

Pojubilejní poznámky k portrétu Františka Kautmana

vém a doplněném vydání publikace opavský lexikograf uvedený nonsens poopraví (o spisovatelské činnosti Kautmanově se taktéž nezmiňuje jediným slůvkem), jinak ovšem platí, že českobudějovický rodák skutečně vtrhl v analyzovaném časovém období do „kulturní politiky" jako učiněný meteor.

Kautman se totiž už ve dvaadvaceti (!!) jako novopečený absolvent Vysoké školy politické a sociální v Praze stal šéfredaktorem nově zřízeného nakladatelství Československý spisovatel a celé tři roky tuto kulturní instituci řídil v duchu tehdejších politických a ideologických kánonů. V souladu s touto funkcí, jak uvádí Knapík, působil jako člen komise pro dlouhodobý plán vydávání cizích klasiků a člen komise pro souborné vydání díla B. Němcové, dále jako člen redakční rady edice Národní knihovna plus jako člen redakční rady oficiózního literárního měsíčníku Nový život. Hrou náhody byl Kautman v roce Stalinovy smrti poslán na studia do Sovětského svazu: Absolvoval „školu pro spisovatele", tj. Literární institut v Moskvě.

Po svém návratu budoucí badatel Kautman nějaký čas pracoval v týdeníku Kultura, poté nastoupil do Encyklopedického institutu ČSAV (živil se v něm jako odborný dokumentátor) a posléze na celá šedesátá léta získal zaměstnání v Ústavu pro českou literaturu ČSAV: opět pouze jako řadový pracovník. Po dubnu 1969 ztratil možnost vykonávat toto povolání, propustili ho jako politicky nevyhovujícího; nakonec mu byl (jako sedmačtyřicetiletému!) přiznán invalidní důchod, a právě jako invalidní penzista Kautman za několik let signoval Chartu 77. De facto tím Knapíkovo heslo končí – a připomeňme, že v úvodu mladý historik výslovně uvedl, že jeho záměrem „nebylo hodnotit a činnost a působení konkrétních osob ve sledovaném období" a že údaje o knižních dílech vybraných

osobností jeho slovník připomíná jen výběrově.

Přitom si ovšem počíná poněkud nestejnorodě a v případě Františka Kautmana je tato metodologická nestejnorodost zjevně na škodu. Například u spisovatelů, nakladatelských a časopiseckých redaktorů Vítězslava Kocourka, Sergeje Machonina nebo Vlastimila Maršíčka odkazuje Jiří Knapík v rubrice *Z díla* na jejich paměti z let devadesátých, u Elmara Klose připomíná známý film Obchod na korze (z roku 1966), u režiséra Karla Steklého například jeho filmovou adaptaci Strakonického dudáka, dokončenou roku 1955, čili opět už mimo vytyčené údobí... U Kautmana uvádí jen jeho zaměstnání, ačkoli zrovna František Kautman je ideálním příkladem badatele, který, jak formuluje Bohumil Svozil, svou „marxistickou dogmatickou orientaci a úzké problémové zaměření" z přelomu 40. a 50. let „překonal prohloubením odborného zájmu, podstatným rozšířením tvůrčích zájmů, jakož i celkovou proměnou společenského postoje i filosofického názoru". Svozil zdůrazňuje, že tenhle Kautmanův ideový vývoj byl patrný již v první polovině šedesátých let, tedy v době, kdy mnozí budoucí reformátoři a liberalizátoři dál mysleli v prvé řadě na svou kariéru, nikoli na inspirativní změnu tak či onak zpolitizované metodologie.

Jestliže se například Milan Blahynka jako Kautmanův vědecký kolega v Ústavu pro českou literaturu AV zaměřoval pod kuratelou Ladislava Štolla dál na zastaralý dogmatický výklad marxistické kritiky let třicátých, jindy na naši meziválečnou „demokratickou literární publicistiku" nebo na „socrealistické" dílo Marie Pujmanové, aby pak v sedmdesátých a osmdesátých letech vychrlil sérii publikací, které přes faktografickou preciznost patří pro novořečové klapky na očích k mrtvě narozených dětem, Kautman se hned na samém začátku „sixties" stal editorem sborníku příspěvků z legendární liblické konference o F. Kafkovi, na které, jak se paradoxně říkává, tenkrát v roce 1963 začalo Pražské jaro 1968. Ještě před publikačním zákazem uveřejnil vynikající studii Boje o Dostojevského, soubor statí Literatura a filozofie, jejichž myšlenkovou podnětnost a pronikavost by mu ostatní bohemisté mohli (doposud) závidět, zabýval se vztahem Dostojevského a Šaldy, jakož i vlastní tvorbou Šaldovou – a málokdo ví, že právě Kautman byl editorem nejen korespondence F. M. Dostojevského, leč též „kultovní" edice listů, jež okouzlený Franz Kafka adresoval Mileně Jesenské (Dopisy Mileně).

Žádný jiný český „zapovězený" bohemista se během svého bytí na indexu nezabýval českou literaturou z pohledu literárního historika tak intenzivně jako František Kautman, třebaže ten ve svých začátcích graduovaným bohemistou vůbec nebyl a vědeckou aspiranturu absolvoval shodou okolností v padesátých letech v Moskvě – jenomže v letech 1952–1957, kdy se v sovětském kulturním klimatu odehrávalo skoro neuvěřitelné myšlenkové „tání", které už tehdy přispívalo ke Kautmanově výrazné metodologické proměně. Dál se zabýval Dostojevským a Kafkou a v různých samizdatových edicích uveřejnil značné množství literárních i filosofických (ale i historických) studií, z nichž některé vyšly po roce 1989 znovu v knižní podobě: například Masaryk, Šalda a Patočka (1990), Naděje a úskalí českého nacionalismu (1992), Polarita našeho věku v díle Egona Hostovského (1993) nebo K typologii literární kritiky a literární vědy (1995). Valná část těchto a dalších prací však vznikla již v sedmdesátých letech.

Tehdy Kautman dokončil rovněž takové klíčové studie, jako například O českou národní identitu, Česká otázka po pětaosmdesáti letech – nebo rozsáhlou úvahu O světovosti české literatury. Výběr jeho zamyšlení z let 1977–1989 vyšel teprve loni v nakladatelství Torst pod souhrnným názvem O literatuře a jejích tvůrcích; a zahrnuje stati, které byly uveřejněny mj. v samizdatových periodikách Kritický sborník a Historické studie. Autorova píle by mohla být vzorem všem – a nejvíc těm, o nichž se nesrovnatelně víc mluví. Pro srovnání: namátkou mediálně známější Jiří Brabec, který se zprvu stejně jako Kautman zaměřoval na dílo S. K. Neumanna, vydal knižní studii naposledy v roce 1964 (!). Jeho práce dokončené za časů „normalizace" (tj. o F. X. Šaldovi, o české literatuře za protektorátu a o Záviši Kalandrovi), které vypočítává J. Holý v hesle o Brabcovi v Slovníku českých spisovatelů od roku 1945, kupodivu ještě nebyly vydány, třebaže bezmála všechno kvalitní, co v Čechách nedobrovolně odpočívalo v „šuplících", záhy po roce 1989 spatřilo světlo světa.

Moravský literární historik a editor Mojmír Trávníček v recenzi badatelova souboru statí složil hold a dal najevo úctu vůči Kautmanově „pokorné upřímnosti a otevřenosti", s níž ve své studii Komentář k Písni o Viktorce charakterizoval někdejší pošetilou roli, kterou podle svých vlastních slov sehrál „zcela nezkušený a nevzdělaný šéfredaktor František Kautman". Ona léta 1948–1953, v nichž se jedenadvacetiletý až šestadvacetiletý Kautman dopustil rozličných nezkušeností a nevzdělaností, se záhy stala osou až pateticky sebetrýznivého autorova beletristického vyrovnávání se s léty učňovskými a raně tovaryšskými. Ty jubilant ztělesnil především v prozaických knížkách Mrtvé rameno, Román pro tebe, Jak jsme s Jackem hledali svobodu a nejvíce v nejautobiografičtější badatelově knize Prolog k románu.

Kdysi dávno se mladičký poválečný nadšenec načas vřadil do skurilního světa „stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů...„ Budiž však s přihlédnutím k bilanci Kautmanova úctyhodného vědeckého a pozoruhodného literárního díla důrazně řečeno, a to nejenom tváří v tvář nedávným autorovým pětasedmdesátinám, že tato nedůstojná poválečná léta představovala v jeho případě pouhý kratičký prolog k pozdějšímu důstojnému životu a dílu.

Vladimír Novotný

O čem se (ne) mluví

ŠOSKY 4

(Šofarovy fotosky)

A jak jsem z toho musel být poblázněný já... Moc.

Jsem z tak staré doby, že si ještě vydržuji fotoalbum, vlepuju do něj fotografie, neboť tak šel život... Mimo svých osobních snímků však přechovávám i ty, se kterými nemám nic více (ani nic méně) společného, než že k nim mám vztah... V roce 1968 mi bylo 10 let. Bohudíky neexistovala ani Dáda Patrasová, ani Svěrák s Uhlířem, ani šmoulí písně. Byla sice spousta jiných pitomin, nicméně hudební vkus se mi udržel ryzí a bez šmouh. Na jedné straně jsem zpíval třetí hlas ve školním sboru lidových horáckých písní (těch chlebíčků na oslavách MDŽ!), na straně druhé jsem díky starší sestře poznal Blue Efect, Matadors a další Marťany, kteří hlavně v následujícím roce začali okupovat moje srdéčko. To sice ještě poněkud zaplňovali Rangers a Greenhorns, ale bigbíťáci jsou tvrdí okupanti... Koncertů kapel ze Západu bylo poskrovnu, ale občas se zadařilo. Takže už tehdy jsem uměl bez chyby vyslovit jméno nizozemské bluesové (dodnes hrající) skupiny Cuby + Blizzards. Ale vrcholem všeho bylo pražské vystoupení skupiny The Nice s varhaníkem Keithem Emersonem. Hltal jsem v časopise Pop Music Expres, kterým mě korumpoval jeden bigbítový fanda ucházející se o moji sestru, zážitky jakéhosi českého rockera, jenž byl fascinován, když jmenovaný Emerson zabodl do kláves svých varhan nože a tak držel tón. A jak jsem z toho musel být poblázněný já... Moc. O tom je tahle fotka. O bláznivém nadšení. Jó, tehdy, to se ještě lidi uměli radovat.

O čem se (ne) mluví

Esejko... Esejko... Z Naštvaných esejků

Karla Lišaje

11 – O důležitosti textů

Co s textem vzniklým? Co s textem vychladlým a hotovým, bez mystéria rození a tvarování? Autoru nic.

Jsme doba úpadku! Čím dál víc fouňů, čím dál víc škrabáků strojových háže své otruby na bílé stránky a touží, aby se četly. Spisovatelé, pisálci, kopyta intelektuální, básníci, psychopati, lidoví vypravěči, kecalové, recenzenti, esejisté, chudáci slavomamní, ksichty zneuznané píšou a tisknou a vztahují své paňáty po publiku, toužíce vymrcasit se na piedestal.

Jak odporná je touha být čten! Text, který je pro čtenáře, je houba a slint a kdák a televizní blábol. Kdo píše a myslí na čtenáře, měl by být hnán polem žitným a do hnoje shozen a zastřelen broky do svalů širokých. Čtenář je textu vedlejší produkt, je zbytečnost, ozdůbka roztomilá a po ztrátě nedůležitá. Text musí mluvit k autorovi, jen pro sebe je nutné psát a jedna řádka napsaná je důležitější než tisíc přečtených.

Text, který vzniká, je orákulum, je koule křišťálová, průnik do budoucnosti, je tyglík tavicí a oko otevřené k Bohu. Ve chvíli vzniku, v okamžiku transsubstanciace myšlenky v slovo, v místě nejtemnějším a bodu nejzranitelnějším, je jedině důležitý, potom už nikdy.

Co s textem vzniklým? Co s textem vychladlým a hotovým, bez mystéria rození a tvarování? Autoru nic. Snad jeho ješitnost podrbe za ušima jakés takés uznání od okolníků, to vše je ale jen šmíra a prach a pozlátko nanicovaté. Není ho autorovi třeba, je-li skutečným autorem. Vždyť i čtenáře své je třeba vybírat jen pečlivě, a okruh svůj zužovat mnohem spíš než rozšiřovat ven. Deset čtenářů je lepší než tisíc, jeden lepší než deset tisíc. Bez osoby autorovy nikdo stejně nic nepochopí. Proto kdo tiskne, kdo nabízí svou duši pozlátku světa byť i jen v esejcích málo důležitých, je žebrák.

Cesta na jihozápad VI.:

Nadchází velký den. Do Bernu má jako druhý významný Čech po mně přijet Václav Havel. Je možné, že na vlastní oči uvidím svůj vzor a budu se mu moci svěřit se svým truchlivým osudem. Ale na příjezd českého prezidenta se tu chystají všichni.

Já nejdřív jako obyčejně zajdu na katedru slavistiky na místní univerzitě a odtamtud si zamailuju domů. Katedra leží v budově, kterou (nevím jestli i spolu s celou univerzitou) vlastní firma Tobler, největší výrobce čokolády ve Švýcarsku. Na katedře se vyučuje ruština, čeština, BHS (srbochorvatština) a litevština. Většinu předmětů učí magistra Klára K. z Děčína, která, znechucena českým školstvím, odešla po roce 1990 do Švýcarska, aby si tu české školství znovu zamilovala. „Osmašedesátníci" sděluje mi, „to jsou tu spolu s Maďarama z šestapadesátýho největší švýcarský náckové a svině, jaký tu můžeš potkat." Když jí sděluji, komu se chci svěřit do rukou, jen se ušklíbne.

Procházím městem, které je náhle ozdobeno takovým počtem českých vlajek, že jsem jich doma tolik za celý život neviděl (není divu; jen v Bernu je několik továren, které se zaměřují výhradně jen na šití praporků). U hodinového hotelu Babaloo narazím na zátaras z ostnatého drátu. Od něj mě pažbou odežene četník. „Co se děje?" ptám se. „Vstup zakázán," říká mi, „pojede tudy český prezident!" „Jaký prezident?" dělám ze sebe blbého a vzpomenu si přitom na známou Haškovu povídku Návštěva Jeho Veličenstva. Po mnohých útrapách se dostanu až na Bundesplatz. Někde by tu měl být i Tindaro, jehož inspektorská kancelář byla den předem vyklizena, aby se z ní nedalo střílet. Střed náměstí včetně všech přístupových cest je také vyklizen a od lidí ho oddělují ostnaté dráty. V kapse svírám svoji knížku se srdcervoucím dopisem prezidentovi. Je mi jasné, že po dobrém se k němu nedostanu. Oslovuji nejbližšího strážníka a ptám se ho, jak se dostanu k českému prezidentovi. Nerozumí mi a odvádí mě o pár metrů dál k veliteli akce. Ten drží v ruce desky s velkým tiskacím nápisem „STAATSBESUCH" a zuřivě telefonuje mobilním telefonem. Opakuji svůj francouzský dotaz a velitel mi s otřesným bernským přízvukem odpovídá, že dostat se k prezidentovi není možné. „Tak mu alespoň dejte knihu, kterou jsem mu přinesl," říkám, ale to už je na velitele moc.

Oznamuje mi, že jsem zatčen, úředně mi vyloží cosi o mých právech a začíná mě šacovat. Zdá se, že se kolem nás srocuje hlouček čumilů. Znervóznělý velitel mi prohledává kapsy a zvětšující se dav to napjatě sleduje. Velitel konečně nahmatá pevný předmět, vítězoslavně se usměje a s triumfálním výrazem mi z kapsy vytahuje umělohmotného kominíčka, kterého jsem dostal od babičky pro štěstí. Zachmuří se, zuřivě mi vloží na ruce želízka, otevírá můj pas a někam volá. Některá slova jsou mezinárodní, takže pochopím, že si přes Interpol zjišťuje mou totožnost. S rukama spoutanýma za zády vylezu na blízký plůtek a z něho pozoruji vojenskou kutálku, která vyhrává bavorské (možná švýcarské) pochody. Přijíždí konvoj aut, z něhož vystupují oba prezidenti, švýcarská paní prezidentová a naše Dáša. Uličkou kolem mě prochází mnoho zjevů, které znám z televize (Mathé, Špaček atd.), velvyslanec Šedivý a jeho zástupce, který mě naštěstí nezpozoruje (protože první, co by ho muselo napadnout při pohledu na želízka na mých rukou, by bylo, že jsem na jeho radu jel pracovat do Thurgau a tam mě zatkli). Švýcarský žandarm mě tahá z mého podstavce, ale musí toho nechat, protože zazní česká národní hymna, při níž se cítím jako Havlíček, Šverma a Fučík dohromady. Když hymna skončí, koná se vojenská přehlídka, po níž smetánka zapadne do bundeshauzu, mě stáhnou z obrubníku, a když se s odchodem neuvěřitelně vysmáté a onáušnicované švýcarské gardy vylidní náměstí, jsem podmíněně propuštěn na slib, že pojedu rovnou domů do Lentulusstrasse. Jedu tam a po náročném dni brzy a hluboce usínám.

Druhý den brzy ráno jedu za Tindarem, kterého chci stihnout doma ještě než odejde do práce. Zapomněl jsem říct, že ve Švýcarsku jezdím celou dobu načerno, což mi v mé širší italské rodině vynáší velký obdiv a přezdívku „Economizero grando" – „Velký šetřič". Ze suterénu hlavního nádraží v Bernu vyjíždí několik příměstských souprav, jakýchsi meter, které končí v satelitních městech za Bernem. Z tramvaje č.5 (kteroužto linku mi osud přisoudil i v Hradci a v Praze) dobíhám na vlak do Solothurnu. Jak dosednu, otevřou se dveře řidičovy kabiny a v nich stojí dva uniformovaní revizoři. Jako starý mazák a eso mezi pražskými a hradeckými černými pasažéry znám taxu (80 franků) a vím, že teď mám už jen dvě možnosti. Buďto zatáhnout za záchrannou brzdu, nebo ze sebe udělat blbce. Neobeznámen dosud s proletářským odbojem v cizí zemi, zvolím si cvičně druhou možnost.

Revizor: („bärndütsch") Jízdenky, prosím.

Já: (francouzsky) Jaké jízdenky?

Revizor: (neumělou francouzštinou) Takové papírky, že smíte jet vlakem.

Závěr cesty

Já: To nemám.

Revizor: Pak ale nemůžete jet vlakem.

Já: (vidím, že už jsme Worblaufenu) Pak tedy vystoupím.

Revizor: Pak vystoupíme s vámi. Musíme vám dát pokutu.

Já: Prosím. Mám ale jen deset franků (Pozn.: Víc opravdu nemám.)

Vystoupíme. Vlak odjede.

Revizor: (prohlíží si můj pas a píše si moje jméno) Jak dlouho jste ve Švýcarsku?

Já: (bez mrknutí oka) Dvacet šest hodin.

Revizor: Kde bydlíte?

Já: (udávám mu falešnou adresu)

Revizor: Tak jděte a propříště si kupte lístek.

Já: Děkuji vám, pánové.

Revizor: Přejeme vám dobrý den, pane. (nastupují do vlaku)

Pospíchám za Tindarem, abych ho poprosil o peníze na zpáteční cestu (tetička – dcera majitele výnosné nemocnice mě v tomto bodě oslyšela). Mám tímto už dva vroubky u místní policie a je záhodno, abych byl co nejdřív za hranicemi. Celá příhoda je o to delikátnější, že když mě uvidí Tindaro, padá znovu smíchy na zem a ukazuje mi dnešní vydání nejvýznamnějšího bernského deníku. Na titulní stránce je informace o návštěvě prezidenta Havla a u ní podtitul: „Mladý český spisovatel chtěl předat svou knihu svému prezidentovi, ale naše policie mu v tom zabránila.“ Pod tím je podrobný popis včerejšího incidentu na náměstí včetně mého zkomoleného jména. V davu čumilů byl zjevně novinář. Jsem hvězdou článku i rodiny Ferrarových.

Při večeři u Tindarova tchána a tchýně vyprávím své dvě příhody s bernskými policisty. Všichni se válejí smíchy. Tchýně Doris mě však zcela vážně upozorní, že cavyky, které se u nás nadělají s prezidentem, jsou opravdu neobvyklé. U nich má federální vláda sedm radních, kteří se po roce střídají v prezidentském úřadu tak dlouho, dokud se nevymění všichni. Pak se vymění vláda. Stávající prezident se stal, jak se obecně míní, ministrem jen proto, že jeho bratr vlastní největší bernskou cukrárnu. Ostatně, aby těch neuvěřitelností nebylo málo, dostanu týž večer očividný důkaz: když se setmělým starým Bernem vracím domů, jde proti mně liduprázdnou ulicí známá úřednická tvář s kufříkem. Oči mě neklamou. Je to švýcarský spolkový prezident Moritz Leuenberger a jde stejně jako já domů bez ochranky a pěšky.

Ležím ve worblaufenském podkrovním pokojíku a čtu si „Každý den zázrak“ Bohumila Hrabala: *„Proto mám rád místa, kde je moc lidí a kde se tedy soustruhuje mateřská řeč, vyrábějí nová slovíčka, zpřesňují slangy a dotahují mýty, kde se lidé hovorem navzájem vyptávají kdo jsou anebo kým by se chtěli stát. A kdo zná lidi, ten ví, že to není jen tak, protože hovor, to je myšlenka, která vytéká z úst a směřuje k porozumění a tichu. Tak někdo žije pár vteřin, někdo ale celý život obchází kolem a hovoří a hovoří, ale dovnitř se ještě nedostal. Takového člověka mám nejradši, protože ten mě může potřebovat nejvíc. Copak víme, zda právě tenhle šaškovský hrubián se zítra neocitne v kouzlu kvalitativních proměn?“* Za oknem září půlměsíc, přes osíťkované okno vniká dovnitř vůně louky cvrčící cikádami a táboráku, který si ve vedlejší vile dělají kanadští sousedé. O nohy se mi tře kočka Anuška a loudí kousek čokolády, kterou mi do obligátní sladké mísy položila Tindarova tchýně Doris, aby manžel nevěděl.

Poslední den své cesty na jihozápad, pohroziv mu vodou, vzbudím Davida, abych ho doprovodil k vybranému psychiatrovi, k němuž jsem ho na zenitu vší své snahy dokopal. V poledne se v lokálu „U klokana“ dozvím, že práci pro mne nemá ani česká mafie, majitel pan Grunt se mnou ale obejde celý lokál a představí mě všem svým hostům, neboť díky článku v novinách jsem se stal slavným zákazníkem a zvýšil mu tak tržbu. Dostávám od něj za své představení deset franků, které vzápětí v obchodním domě Loeb utratím za čokoládu pro kamarády doma, a koupiv si zpáteční lístek, vracím se do Lentulusovy ulice.

David se údajně za celý den neobjevil.

Hrkne ve mně. Davidovi celý život všichni kamarádi jen odcházejí. Je labilní, nemá antidepresiva. Vyčítám si, že jsem s ním měl víc mluvit. Domýšlím se nejhoršího.

Mé obavy rozptýlí až sám David, když spolu s celou rodinou stojí před autobusem Basilej–Plzeň–Praha–Krakov–Varšava, čeká na mě a podává mi svou oblíbenou čokoládu, kterou celý den schánět po Bernu. „Cazzo!“ zařvu a dám mu herdu do prsou. Když nastupuji do autobusu, celá rodina se se mnou po italsku líbá a jediný, kdo nebrečí, jsem já, cizinec.

Autobus, který jede ze Ženevy, šveholí samou polštinou. „Prosze pani tego wolkmiena,“ ozývá se za mnou. Autobusák pouští Zanussiho film o Běloruskách, které se utíkají provdat do Polska.

V Plzni, po deseti hodinách cesty, se jdu vyčůrat do křoví.

Vyhrknou mi slzy.

Epilog: *Po dvou měsících dostanu z Bernu zprávu, že David nastoupil na střední školu a přivydělává si jako číšník. Těsně před soudním řízením je mi z místní pobočky České spořitelny v Hradci Králové dáno na vědomí, že Tindaro vyrovnal celý můj dluh.*

Tomáš Koloc

Radůza:

dobradeska.cz

Bůhví, kde se Radůza skutečně vzala, protože vždy odněkud vykoukne a šokuje...

Poněkud opožděně vás dnes obeznámíme s Radůziným albem Andělové z nebe, které vyšlo takřka před rokem – mnohem větší hřích by však byl vůbec se o něm nezmínit.

Radůza je podivuhodná bytost, o které nikdo moc neví – důvodem je ze všeho nejvíc její víc než zřejmá nekomerčnost, díky níž je ignorována médii i většími hudebními vydavateli. Do povědomí lidí vstoupí většinou náhodou skrze někoho/něco jiného – bývá k spatření na různých veselicích (hrála např. v masopustní tramvaji) a trzích (o Vánocích takto zpestřila atmosféru Dejvic), její vlastní koncerty se odehrávají na takovém pokraji „kulturního city“, jako je břevnovský Kaštan. K širší veřejnosti pronikla několikrát, ale bez většího úspěchu: coby „harmoniková předkapela“ Mikea Oldfielda byla netolerantními padesátníky takřka vypískána (byla málo syntetická...), její debutové album Blues? je v podstatě neznámým počinem a deska vydaná loni u Indies si zaslouží pořádného vydavatele a distributora. Naštěstí se pochvalné recenze jen hrnou a na skutečnou kariéru je tedy doufejme zaděláno.

Radůzina první deska **Blues?** vyšla v roce 1994 u Blackpointu, a ačkoli mělo tehdy jít o rozsáhle propagovaný projekt cédéčka, tato pouze kazeta tiše zapadla. Dejme tomu, že její neskutečně skeptický tón nemohl oslovit víc než pár nuselskomostních typů, ale takových nás je přece přehršel. Radůza hraje na desce podivuhodně těkavým způsobem na akustickou kytaru, čímž se razantně vymyká folkové škatulce a míří do bezvýhradné alternativy, což jen podtrhuje neněžný hlas rvoucí uši. Mnoho z toho přenesla i na novou desku.

V mezidobí sedmi let se zúčastnila dětského projektu Víta Sázavského-Zdeňka Vřešťála **Sloni v porcelánu** (1999), kde patří její píseň *Cestou do Jenkovic* mezi nejkrásnější. Již tam jde o spolupráci se Zuzanou Navarovou, která posléze vyprodukovala Radůzino následné album. Bůhví, kde se Radůza skutečně vzala, protože vždy odněkud vykoukne a šokuje: Sloni v porcelánu nebyla její první aktivita v rámci trojlístku Nerez Navarová–Sázavský–Vřešťál: všímaví diváci si mohli Radůzy všimnout v pořadu z roku 1993 **Nerez v Betlémě**, televizním zpracování stejnojmenné desky, kde pochopitelně hraje také – a s ní Iván Gutiérrez, pozdější dlouholetý spoluhráč Navarové...

Vše souvisí se vším a deska **Andělové z nebe** (2001) vypadá jako vedlejší projekt bývalých členů Nerez... To by však bylo sprosté tvrzení. Přestože se na desce opakuje píseň *Cestou do Jenkovic*, celý projekt třímá v rukou Zuzana Navarová a její kapela Koa se zde mění v Radůziny doprovodné hráče, nikdoo nemůže Radůzu nařknout z touhy se bohyni české písničky připodobnit.

Některé písně se pojetí skupiny Nerez blíží převelice, nikoli však samotnou podstatou, ale pouhou aranží, kterou Zuzana Navarová zjevně usměrnila – jde ale o písně veskrze pozitivní či milé a příjemné, a těch je na desce málo: úvodní *Cestou do Jenkovic* (navíc si v ní Navarová rýpla do předchozího aranžéra písně Sázavského, jehož „neřežovský“ styl na Slonech v por-

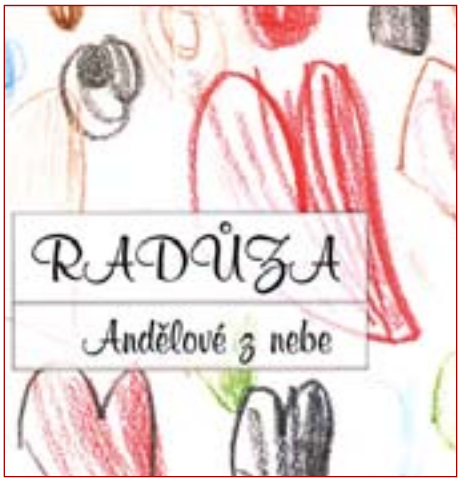

andělská hudba z žižkovské hospody

celánu vyjadřuje refrénové „Ptáááci“, které na Andělech setrvalo ve značně parodické podobě) a jedna z nejkrásnějších písní pro děti posledních let *Do Afriky* (i díky dětské polovičce nádherného „duetu“ Martinu Pultznerovi). Ostatní jsou již a jedině pochmurné, některé ale dosud poznamenává styl Navarové, takže chuť se zabít nahradí vychutnávání nádherné skladby – jde o písně *Sedím tiše, Autobus, Leden, je leden* a *Tracyho tygr*. Právě tyto se do značné míry rovnají pojetí Nerez, které sama Navarová již dávno opustila, kořeny se ale nezapřou: čtyři z dosud zmíněných písní navíc spolu s Radůzou sama napsala, a to jsou ty skutečně nejkrásnější (najděte si je sami).

„Zbylé“ písně patří ale již zcela Radůze – jsou prodchnuté skepsí ještě víc než na debutové desce, a to tím stylem, že onu vyřvávanou depresi z roku 1994 zde Radůza potlačuje do co nejpřímočařejšího, převážně pouze akordeonem doprovázeného projevu, který vám nakonec stejně rozdrásá duši víc než heavy metal uši. *Dnes v noci nad světy, Co mě to bolí, Bílá hlína, Ráno, Nahoru, dolů, Lišák, Jednou to pomine, Andělové z nebe*. Připomínají dávné lidové písně, ve kterých se hřeší a trestá.

Při prvním poslechu se zdá, že tyto „harmonikové horory“ desku kazí – to je ale omyl. Kdo touží po písních hezkých, nechť si koupí samotnou Navarovou. Radůza je tvor jistým směrem velmi hluboký a její písně nás zavádějí do nejpavučinovatějších zákoutí duše, aniž by se hrabaly v tomu vhodných pojmech a dojmech: Radůziny texty se odehrávají v polích, na chodníku či kanapi a vždy na konečné něčeho, v noci či nad ránem, a řeknou mnohem víc než kdejaká „hlubokárna“. Ty „pozitivní“ (tedy duši méně rvoucí) písně jsou jistě proto, abychom se z toho nezbláznili.

Dosud jsme nezmínili absolutní vrchol desky, ačkoli jde o písně nejtišší, nejintimnější a nejnenápadnější, při nichž hloupý posluchač usne. *Svítí slunko, svítí* doprovázejí trhavé tóny výjimečně něžného akordeonu, vzácně zaslechneme tichý brukot kontrabasu a cinknutí trianglu. *Stojí kámen, stojí* je melodicky takřka stejná, je ale ještě pomalejší a o pocit soukromí se postarala prostá kytara, kterou doplňuje již jen silný a zde velmi něžný hlas Radůzy – a v nerezovsky působivé vokální aranži se tu střídá s Navarovou, která sotvakde zazpívala tak kulatě čistým hlasem.

Na závěr je třeba zmínit se o doprovodných hudebnících, kteří pocházejí ze skupiny Koa Zuzany Navarové. Nádherně střízlivou kytaru obstaral Omar Khaouaj, kontrabas tradiční František Raba. Titíž posléze nahráli desku Zuzany Navarové Barvy všecky. Radůza obstarala akordeon a klavír, Zuzana Navarová perkuse a další nerezovské „dozvuky“. Deska se nahrávala ve studiu Sono, kde obvykle vznikají nejlepší české desky rockové a zvukově náročné, nicméně Andělové z nebe dokázali, že i ticho a klid potřebuje kvalitu.

Petr Novotný

Radůza: Andělové z nebe. 51 minut, vydalo Indies Records v roce 2001.

dobradeska.cz

...absolutní vrchol desky, ačkoli jde o písně nejtišší, nejintimnější a nejnenápadnější, při nichž hloupý posluchač usne.

„Když jsem mu jejich hudba hrozně

Koncert začne asi za dvě hodiny. Jsem v pražském rockovém klubu Inferno v Zenklově ulici. V malém baru sedí okolo stolu členové českobudějovického tělesa Jambou Jet. Přisedám si, aniž bych nějak výrazně narušil jejich konverzaci. Dnes (9. 3. 2002) mají vystupovat s relativně známou grungeovou kapelou The Nails. V průběhu asi dvou hodin, kdy jsme se bavili o Jambou Jet, o kapelách Jaksi Taksi, Vypsaná fixa, The Nails, ale také o globalizaci, jsem byl několikrát zaklet magickou formulkou ***to tam ale nepiš****. Celkem tomu rozumím.*

Z koho se Jambou Jet skládá?

Tom (kytara a zpěv), Ivoš (baskytarista), Olina (kytara) a Bíli (bicí).

Jak dlouho spolu hrajete?

T: Vlastní Jambou Jet vzniklo někdy před třemi lety, ale to byla úplně jiná sestava.

I: Já s nima hraju rok a Olina s Bílou teprve půl.

Lze hudbu Jambou Jet žánrově zařadit?

T: Já myslim, že se to zařadit nedá. Je v tom punk, metal... Snažíme se dělat kompromis. Nejlepší hudebník je z nás rozhodně Bíli (bicí – pozn. autora) a ten je hodně do metalu, tak se mu snažíme trochu přizpůsobit, když už kejvnul na to, že s náma bude hrát. Pořád víc a víc přitvrzujem.

Narazil jsi na vaši instrumentální zdatnost; jak jste se učili hrát na nástroje? Jste samouci, nebo jste prošli zařízením typu liduška?

T: Já jsem se učil hrát sám.

I: Já taky.

T: Olina a Bíli měli nějaký učitele. Bíli měl dokonce vlastního, je fakt výbornej bubeník, má to v krvi. Bubnuje i jeho brácha.

Říkal jsi mi, Tome, že ses přestěhoval z Budějovic do Prahy...

T: Jo. Ale asi za měsíc se zase stěhuju zpátky a už se nemůžu dočkat. Když seš z Budějic, kde je jeden nebo dva pořádný kluby, tak nemáš moc šancí vyniknout. Od tý doby, co jsem v Praze, pořád koncertujem. Myslim, že to tak zůstane, i když vodsuď odejdu. Člověk si udělá spoustu kontaktů na kluby i na kapely a hned je to o něčem jiným.

I když hraješ s kapelou v jednom klubu, tak je tam znát nějaká rivalita. Každej si dělá to svoje a snaží se předstihnout ostatní. To v zahraničí neni. Kdyby si skupiny mezi sebou radili, mohlo by tu bejt o čtyřicet, padesát procent dobrejch kapel víc.

Kde a kdy zkoušíte? Přeci pořád nejezdíš do Budějovic a zpátky?

T: Se zkoušením to teď bylo horší, ale až se přestěhuju zpátky do Budějic, tak to bude v pohodě.

B: No, zkoušíme v takový garáži, kde je s námi asi dalších pět kapel.

Rozhovor je na chvíli přerušen diskusí kapely o změně zkušebny.

Když jsme se viděli minule, hráli jste s kapelou Vypsaná fixa. Hrála s vámi někdy v Budějovicích?

T: Jo, jednou tam byli. Fixu máme všichni rádi, ty kluci jsou fakt v pohodě. Stane se, že hraješ s jinou kapelou, která se na tebe vyvyšuje, ale Fixa ti spíš poradí.

Takže vztahy mezi tuzemskými skupinami jsou problém?

T: Určitě. I když hraješ s kapelou v jednom klubu, tak je tam znát nějaká rivalita. Každej si dělá to svoje a snaží se předstihnout ostatní. To v zahraničí neni. Kdyby si skupiny mezi sebou radili, mohlo by tu bejt o čtyřicet, padesát procent dobrejch kapel víc.

Přichází klubový zvukař, Tom ho prosí, aby koncert nazvučil co nejhlasitěji; čím hlasitěji, tím je to ve zdejším klubu lep-

Mimo jiné hudby

řekl, že se mi vůbec nelíbí, byl arogantní“

rozhovor s kapelou Jambou Jet

Mimo jiné hudby

ší. Poté se obrací na ostatní členy kapely a seznamuje je se svým úmyslem co nejvíce se na pódiu hýbat. (Vzpomínám si, že když jsem je viděl minule, všichni jen tak stáli a apaticky se odevzdávali svým nástrojům).

T: Jeden člověk mi řikal, že když Vypsaná Fixa začínala a ještě nebyli tak dobrý, dělali šou a lidi se nechali strhnout.

I: Fixa má šou vážně velkou.

T: Má to velkej vliv. Můžeš bejt dobrej hudebník a stát tam jak sloup a lidi se ti taky nehnou.

Jak je to v Budějovicích s muzikou a s místy, kde to hudebně žije?

I: Kluby Mondo, Velbloud, Egypt a Stone. Kapely Pentagon, Syndicate, Uncore, Jambou Jet, Natural products, PBJP. Je jich ještě víc.

T: PBJP? To neznám.

I: To jsou ty punkáči, co udělali v Mondu bordel a od tý doby tam nesměj.

Co posloucháte za hudbu?

I: Já jsem hodně na punk. Znáš Natural products *(odpovídám, že nikoliv).*

T: To se nedá říct přesně, každej má nějakej rozhled a poslouchá toho víc. Já mám rád grunge, Ivoš zase hodně drnčivou muziku.

(z reprobeden připevněných na stěně se začne linout metalová hudba)

B: Co to kurva je?

T: Nevim, ale je to fakt dobrý.

Ivoš, Olina a Bíli odcházejí, prozatím jsem zůstal sám s Tomem. Na jaké hudbě si vyrůstal?

T: Začínal jsem na Nirvaně a pak jsem poslouchal kapely ze Seattlu *(grungeové kapely jako Alice In Chains, Melvins, Pearl Jam - pozn. autora).*

Když jsme se viděli poprvé, říkal jsi, že možná budeš hrát s neopunkovými Jaksi Taksi. Jak to nakonec dopadlo?

T: Díky bohu s nima hrát nebudu. Myslim, že basák a bubeník jsou v pohodě, ale ten kluk co zpívá, je nejspíš kretén na ntou. Měl jsem s nim domluveno, že mi donese jejich nahrávky. Přišel tam v kvádru s tim, že dělá pro nějakou internetovou společnost. A při tom ty jejich texty jsou přesně proti tomu *(proti globalizaci, mamonářství apod. - pozn. autora).* Ten si nevidí do huby. A když jsem mu řekl, že se mi jejich hudba vůbec nelíbí, byl hrozně arogantní a tvářil se jako jak si něco takovýho můžu vůbec dovolit.

Co tě vedlo k tomu, že jsi začal hrát?

T: Samozřejmě mě to baví. Já si nedokážu představit, že bych měl doma kytaru a hrál si jen tak pro sebe. Mám hrozně rád ten pocit, když hraješ a stojíš před lidma, to je skvělej pocit. Když píšeš nebo hraješ, tak musíš bejt trochu exhibicionista. Jinak to nejde.

Zhudebnili jste někdy nějakého básníka?

O: Ne, všechny texty dělá (ukazuje prstem) Tom.

Máte nahrané demo?

T: Ne. Nejsou prachy, abys udělal něco kvalitního. Kdyby byly, tak můžeš udělat fakt kvalitní věc. Setkáš se i s tim, že demo je skvělý a naživo ta kapela nestojí za nic. Nesnášim falešný věci, třeba Wohnout, to jsou páni podnikatelé, aspoň jsem to o nich čet. Když vim, že ta kapela neni upřímná, tak na ni radši nejdu, i když třeba pěkně hrajou.

Nakonec se zeptám, jestli plánujete účast na nějakém letním festivalu?

T: Bude to Milevský festival, tam jsme byli i loni.

Díky za rozhovor

Šimon Cipro

Cilink

Jestli mě něco těší, tak každá zpráva, že se nahrávací mamutí firmy dostaly do pasti-propasti, kterou samy nastražily. Software Cactus, který měl zastavit černé kopírování, je tak „vymyšlený“, že někteří majitelé luxusních přehrávačů si cd nepřehrají. Co je však horší, nepřehrají si je ani ti, co ke hraní používají svůj počítač. Pokud jedna z reklam na počítače tvrdila, že si na něm hudbu přehrát možno bude, pak je to minimálně průšvih pro prodejce. A dobrá zpráva pro nás, co se domníváme, že šíření hudby má být svobodné, a pokud existují technologie, které umožňují hudbu „vysát“, pak problém je na straně výrobců, nikoliv zákazníků. Make copy, not buy! Znovu, pokolikáté už, zdůrazňuji, že pro nákupčí jako jsem já, je nejlepší, když bazary zlevňují nebo když Levné knihy dělají ještě další výprodeje. Ve firmě, která teď vede nakladatelský byznys, v prodejně levných knih na Václavském náměstí, se dá nakoupit hodně zajímavých věcí, ale musíte chodit často a hledat.

Bez bookletu, ale za 49 korun jsem třeba nakoupil koncert *Silent All There Years* **Tori Amos**. Zpěvačka, mající částečně indiánské kořeny, patří k té nepřehledné plejádě zpěvaček, která na české scéně chybí; nejsou jen tak obyčejnými členkami kapely a přitom nemastí střední proud – u nás to byla mnou mnohokrát zmiňovaná Jana Kratochvílová, mohla by to být Lenka Dusilová a mohla to být (ale není) Bára Basiková. Zpěvačky s vlastním soundem, s vlastními představami, které nemasíruje šroťák šoubyznysu. Někdo to označuje jako dámskou vlnu, ale je to důkaz, že ženské se mohou i v bigbítu postavit na vlastní nohy. Zatímco poslední cd Tori Amos z minulého roku přineslo její verze N. Younga, Stranglers, Depeche Mode či Toma Waitse, na nahrávce z roku 1994 najdete 13 kousků, a kdybych nevěděl, o co jde, řeknu jediné jméno, které mě přitom (ihned) napadlo: **Kate Bush**.

Za tu samou cenu další slavná americká postava: **J. J. Cale –** písničkář hrající jakýsi rhytm and blues countryrocku. U nás však není moc známý (to spíš jeho jmenovec, z *Velvetů* proslavený *J. Cale*). J. J. Cale se narodil v r. 1938, jako sólový muzikant se prosadil až na začátku 70. let (mj. ho „udělala“ skladba *After Midnight* – ale v podání E. Claptona). Na živém cd z roku 1991 *J.J. Cale – USA 1991* je 15 skladeb a toho Claptona tam pořád cítím. Já ho tam pořád cítím... A ještě jednou, do třetice – tentokrát trochu slabší kousek: **John Fogerty**, až do roku 1972 šéf slavných *Creedence Clearwater Revival*, pak sólová dráha (podobně jako jeho bratr Tom). Koncert z Washingtonu 1987 obsahuje 12 klasických „krídeňáckých“ pecek, ale je to jen vyhřívání se na pomalu chladnoucím kameni bývalé slávy, bez šťávy, bez „ohně v srdci“. Je to jen věštění ze stínů – smutný obvyklý konec. Uslyšíte sice *The Midnight Special*, *Proud Mary*, *Hey Tonight*, *Green River*. Za 49 korun jste na smuteční hostině – ale i to je třeba si občas dopřát.

A ještě jednou za 49 – přes 72 minut trvající koncert atlantské hadrockové skupiny **Black Crowes** (Texas 1993). Jak píší příručky, punkem odchovaní bratři Robinsonovi jsou naživo lepší než ve studiu. Ale za tu cenu to člověk unese, příjemnej bigbítek, kde sice víte, co se bude za 2 minuty dít (a nemůžete se splést), ale večer do sluchátek – proč ne? No a aby se to nepletlo, ještě jednou

drum...

ta samá cena – **R.E.M.** *Live collection* z roku 1992. Termín *Rapid Eye Movements*, což je remácký rozepsaný název, může kdokoliv rozklíčovat, jak chce. Pravdou je, že spolek kolem zpěváka a textaře M. Stipea dnes patří k první lize světové pop-scény a patří k líci (nikoliv k rubu). Když začínali v roce 1980 v Georgii v univerzitním městě Athens, tak hráli hudbu vycházející z folkrockových tradic. Ostatně je to pořád cítit. Přestože ze čtyřky zbyla trojka (a všichni členové mají ještě další stání), hraje jim to pořád dobře, což dokazují občasnými cd. Tahle živá nahrávka vznikla až po jejich nejúspěšnějším albu *Out Of Time* (určitě ho někde doma máte), občas je tam slyšet zvukařův kiks, občas někomu něco ujede, ale jako dokument „jiného" zvuku slavné kapely to není špatný počin. Mezi 19 skladbami najdete i *Radio Free Europe* a *Losin' My Religion*.

Tak a teď už určitě poslední kousek za 49,–. **John Mellencamp –** *R.O.C.K.S. in the USA* (1992) s 15 skladbami. Tenhle americký, u nás méně zpopularizovaný bigbíťácký písničkář, známější pod pseudonymem **Cougar** (poslední desku vydal vloni – *Cuttin' Heads*). Narozený v Indianě v r. 1951, v 60. letech hrál v různých kapelách, od r. 1975 působí v New Yorku, největší slávy dosahuje v 1. pol. 80. let. Více než z Dylana je v něm ze Springsteena, ale v kom není z někoho něco. Mimo hraní i sám produkoval desku jiným, hrál v několika filmech a taky zkouší malovat. Úspěšná americká cesta – úspěšný americký muž. Žádnou jeho řadovku neznám, ale tenhle výběr z koncertu je za takovýto obnos výtečný kup. Mellencapova hudba má koule.

O hodně deskách se říká, že patří k základům. Ale jen v málo případech to je pravda. **Super Session** je taková deska. **Al Kooper**, varhaník a zpěvák, aranžér, hrál na Dylanových LP *Blond on Blond* a předtím i na *Highway 61 Revisited*, pak byl i členem Blood, Sweat and Tears (do první desky), pak pracoval jako studiový hráč a producent – šíře je obrovská (od Taj Mahala až po Lynyrd Skynyrd). **Mike Bloomfield** je znám z kapely *Paul Butterfield Blues Band* a jako kytarista na již zmiňovaném Dylanově albu *Highway 61 Resivisted*. Pak byl šéfem legendární (a pořád k poslechu výtečné) skupiny *Electric Flag* (kde hrál třeba i Buddy Miles). Skupinu opustil a zkoušel to s Kooperem, vystřídal několik projektů, třeba skupinu *KGB*, v roce 1980 spáchal nakonec sebevraždu. **Steve Stills**, u nás asi nejznámější, multinstrumentalista, člen *Buffalo Springfiled*, hrál s *Judy Collinsovou* a *Joni Mitchelovou*, pak to zkusil na tomhle sejšnu s Al Kooperem. V prosinci 1968 založil slavnou formaci s Davidem Crosbym, Grahamem Nashem a později i s Neilem Youngem, čili *CSN&Y*. *Super Session* je studiovka z roku 1968, koncertní verze pak vyšla o rok později jako 2 LP *The Live Adventures Of Al Kooper and Mike Bloomfiled*. Já jsem už od mládí znal ze slavného výběru *That's Undeground* s podtitulem *The Rock Machine Turns You On*, z toho jediného pestrobarevného elpíčka z těch dob, skladbu *You Dont't Love Me*. Na první straně je *Kooper* s *Bloomfieldem* (5), na druhé *Kooper* se *Stillsem* (4). Ti hrají taky jednoho Dylana a jednoho Donovana. Jinak je to všechno jenom „vobyčejný" blues. Pořád dokola. Pánbu zaplať za ty dary...

Jakub Šofar

Macurova světnička

Ondřej Macura oznamuje svým přátelům a známým, že na všechny došlé nabídky k sňatku bude reagovat příště.

a) Fejeton pro ženy

(Tento dubnový fejeton bych rád věnoval svým přítelkyním čarodějnicím, herečkám a básnířkám)

(Jo, a fejeton pro muže jsem tentokrát nenapsal. Schválně.)

Kdybyste věděly, jak mi bylo nepříjemné ono zjištění, že jsem zcela zoufalý. Rozhodl jsem se tedy vykročit jiným směrem. Přestanu, řekl jsem si, být oním „rozumným hochem", za něhož mě považuje celé mé příbuzenstvo, zejména teta Olina, která mě kdysi viděla jako dvouleté batole poněkud dementně okusovat Hegelovu Fenomenologii. Rozhodl jsem se – a ne zcela svévolně – následovat cestu Markétky z Bulgakovovy knihy. Ta přeci pravila, že z ní neštěstí učinilo vědmu.

Tak i já. Rozhodl jsem se věnovat se tarotu, čtení z rukou, věštění z čajových lístků a proklínání. V proklínání jsem byl prý dobrý už předtím a nespatřoval jsem v tom rys nějaké zvláštní kouzelnické schopnosti. Mýlil jsem se. Ano, dal jsem se do služeb iracionálna! Neznamená to pochopitelně, že najednou ze dne na den přestanu okusovat Hegelovu Fenomenologii. To ne! Ale uznejte, mé krásné perly, že je to nová cesta v životě Macurově.

V orientování se ve světě karet mi pomohly některé inspirativní publikace jako např. Učebnice tarotu E. Bürgerové a J. Fiebiga nebo Základní kniha o tarotu Hajo Banzhafa. Nejzákladnější informace o čtení z rukou (neboli chiromantii) a o věštění z čajových lístků jsem získal z jedné knihy R. Bucklanda. Tam čtenář ostatně nalezne i jiné nesmírně zajímavé informace – jak sestrojit oltář, jak svázat čarodějnici provazem dlouhým 2 metry 70, jak se dá křišťálová koule snadno nahradit lupou atd. Zalíbila se mi také myšlenka věštit z ohně, ale v návodu stálo, že je k tomu třeba cedrové dřevo a santalové třísky. Nejsem dobrý botanik – jak tenkrát na gymnáziu zjistila bez použití zvláštních okultních metod i paní profesorka Mojžíšová – a nevím zda nějaký cedr či santal roste v okolí mé ubohé světničky. Jako nadaný jasnovidec mám jistou představu, jak by to skončilo, a tak je třeba říci, že s hasicím přístrojem to moc neumím. Zde je třeba dodat, že je to trochu ošidné psát o magii do Světničky, ale doufám, že mi to náležité síly odpustí.

Nemyslím šéfa, toho vousáče pozvu na panáka a bude. Ale Příroda se nedá pozvat na nic. Vím to dobře, zkoušel jsem to se šampusem.

Zkrátka – vyzbrojen povrchními znalostmi a chatrnou intuicí jsem vyrazil s tlustým balíčkem karet jak sivý vlk mezi své ubohé a většinou zcela nevinné přátele.

U řady z nich jsem musel konstatovat jistou malichernost, která se projevila agresivními útoky na mou osobu. Nelíbilo se jim, že je čekají samé hrůzy. Po několika dnech mě však někteří známí sami volali, abych jim vyložil. Jejich hlas zněl naléhavě. Hrůzy se dostavily v pruhovaných kamaších. Nebo co mají takové hrůzy na sobě?

A chiromantie? Rozhodl jsem se zprvu skromně hledět – čistě studijně – do dlaní všech známých, zejména hezkých dívek. Dovolily mi to a bylo to krásné a poučné, ty jejich lesklé dlaně a jejich ruce s pulzujícími

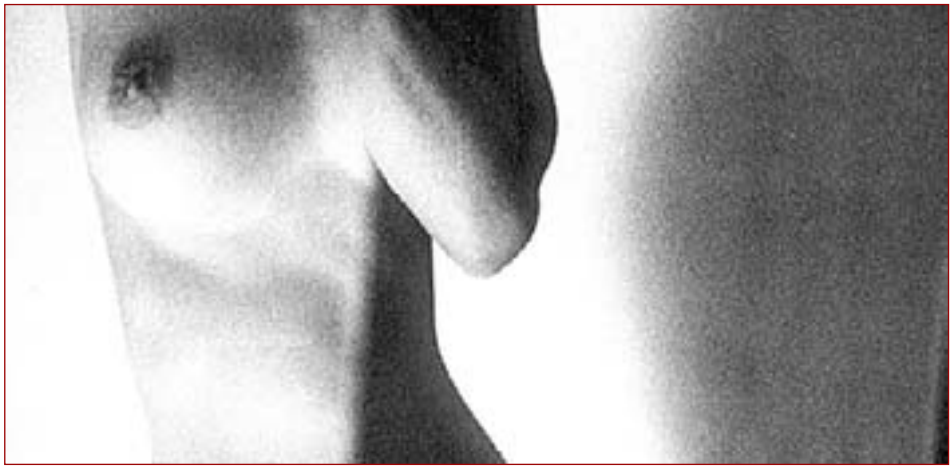

foto
Kateřina
Rudčenková

žilkami. Mohl jsem studovat všechny pahorky a čáry. Bohužel, stále chtěly vědět (tuším, že je to pozůstatek neblahé liberální výchovy), co tam vlastně vidím. Musel jsem s pravdou ven.

„Máš," odfrkl jsem, „moc krátkou čáru hlavy."

„Co to znamená?" zeptala se dívka a svítila zelenýma očima. A možná, že byly i trochu modré.

„Málo vyvinutý intelekt," řekl jsem a posunul si špičatou čepici víc do čela.

Nic nepomohlo vysvětlování, že lidé s takovým „Venušiným pahorkem" (jak se nazývá boule pod palcem) mají tendenci být velmi laskaví.

Po několika dalších dnech jsem si již mohl vybírat z množství lidí, kteří chtěli nahlédnout do budoucnosti: co jim chystá fortuna, jejich zlomyslná stará či starý s igelitkou.

„Mohl bys mi něco přečíst?" zeptala se mě jedna známá.

„Ukaž ruku," pravím autoritativně.

„Já myslela tvé nové básně."

„Ukaž ruku," opakuji netrpělivě a trochu skřehotám. „Básně, na to vás tak uže..."

Chvíli si bezradně prohlížím třesoucí se dlaň a nakonec nasupeně říkám: „Co to je? Co to je? Tohle má být čára života, tohle hnízdo? Jdi pryč! S takovým bordelem mi sem přijít. Pcha. Tomu říkáš ruka? Ven," řekl jsem dívce a švihl ji přes prsty hůlkou. „Moment," říkám a zadržuji její odchod. Ne proto, že bych byl humanista. Napadlo mě vyzkoušet si věštění z čajových lístků. Jak jen to bylo v tom návodu?

Přinesu koflík s čajem. Na hrníčku je namalovaný barevný ptáček – vždy když jej uvidím, si vzpomenu na jednu dívku. „Tak, vypij to a na dně nechej trochu vody!" říkám laskavě a mžourám očima věštecky.

„Ale..."

„Ticho!" řvu a zežloutnu.

Dívka vše učinila, jak jsem jí pravil. Ještě se jí kouřilo od úst, jak do sebe horký čaj vlila. „Ne, ne," říkám jí. „Teď vezmi šálek nejlépe levou rukou a silně s ním třikráte kruž po směru hodinových ručiček, aby se alespoň některé lístky přilepily na stěnu."

Učinila tak a podává mi šálek. Převrátím obsah na talířek a koukám se do hrníčku.

„Hm, to jsem blázen," říkám a vyčítavě se podívám na dívku. „To jsem blázen. Takový humus! Tady mají být trojúhelníky, čtverečky a jiné tvary, klikaté a rovné čáry a ty tam máš takový nepořádek. Že se nestydíš."

Ale včera? Potkal jsem skutečnou čarodějnici, přísahám! Byla to, přátelé, tak dvacetiletá zlatovláska s trojúhelníkovým obličejem, na první pohled ironická a zlá, ale jak jsem s ní mluvil nad kartami dobrou hodinu, přišlo mi, že je to hodná vědma. Určitě má ráda zvířata, ale spíš ne. Máte něco proti mému gramatickému světonázoru? Zpátky: Vědma, tak zářivá a čistá – myslím, že se vrátila z koupelny.

„Tak to jsem zvědavá, co mi vyložíš," řekla ironicky a potměšile.

Neznala příliš tarot. Věští prý z cikánských karet.

„Mohla bys mi ty své karty ukázat?" zeptal jsem se.

Ale musel jsem slíbit, že na ně nebudu šahat. Měly tmavomodrý nádech a trochu jsem se jich bál. Ale já se bojím i čmeláka, když je moc blízko. Traumata z dětství. Bylo těžké a plné čmeláků.

Pokládala karty na stůl těžko jak ocelové destičky. Aniž by mě před tím znala – což jí mimochodem jistě řada lidí závidí –, vyčetla z nich velmi závažný příběh mého života. Ten, ze kterého jsem tak zoufalý! A hovořila o tom slovy, ke kterým bych já sám již necítil potřebu cokoliv přidat. Dokonce i intonaci měla v pořádku. Jen některé nářeční rysy se objevily v její věštbě. Ach, proč zase vtipkuji? Přišlo mi, jako kdyby mě odvál vítr až k vzdáleným fjordům. Proč k fjordům? To nevím, asi proto, že nemám rád fjordy. Vzpamatoval jsem se až druhý den před polednem, kdy to polevilo, a já měl pocit, že mám zase trochu tělo. (Když jsme u toho, víte jak vypadám?)

foto
Kateřina
Rudčenková

b) básně mých přátel

(Hana Chmelíková)

Hana Chmelíková je mimochodem také čarodějnice. Už to je na ní sympatické. Když mi dala některé texty, abych vám je ukázal, zaujalo mě toto její dykovsky jadrné dvojverší: „Někdo se směje, někdo pláče, / kdo umí mlčet, dojde dál". A mimochodem: té jsem tarot také vyložil.

Hana Chmelíková

Mudrosloví

V noci jsou všechny kočky černé
a někdo brousí ve tmě nůž
Ve dne jsou všechny holky věrné,
tak dvěma pánům pilně služ

Někdo se směje, někdo pláče,
kdo umí mlčet, dojde dál
a pozván bude na koláče
v noci, když ve dne by se bál

Neházej hrachem o stěnu,
kdo přijde dřív, ten mele víc,
komu nelení se zelení

A čerta z stěny vyženu
ať pes si vyje na měsíc
zmizíme spolu v osení.

* * *

Nehledej mě tam, kde si
teď nejsem. Rozhodně ne někde
vyjící k měsíci ani na pavlačích
mezi mokrými hadry. Pleskavý
život se mi zalíbí jindy.

A všichni...

Ej, tady to není k životu
a není to ani k smrti
Kukačka měří samotu
a ciferníkem vrtí

Radost nám dala ádié
a smutek nepřichází
a jenom dvakrát přežije,
kdo o život se sází

c) Macurovy básně

Sonety Lauře

I.

Jsem zaklet.
Leží tam motýl, je starý a bílý.
Úl ve mně říká: Tmavý mám med,
opij se jím, když už ti barvy ubrousili.

„Jdeš špatným lesem," říká motýl mrtvý zlostí,
„kolem mne strhaný pel smutně víří
a nikdo mě už ničím nepohostí.
Bojí se mě i netopýři."

Zašlápnu motýla a kráčím tedy dál.
Mech tiše líže moje rudé boty.
Už jsem se trochu bál,

že mi vše věříte. Má Lauro, to ty
jsi mě potkala v tom trochu blbém lese.
Tak krásný, bílý motýl, který však nehýbe se.

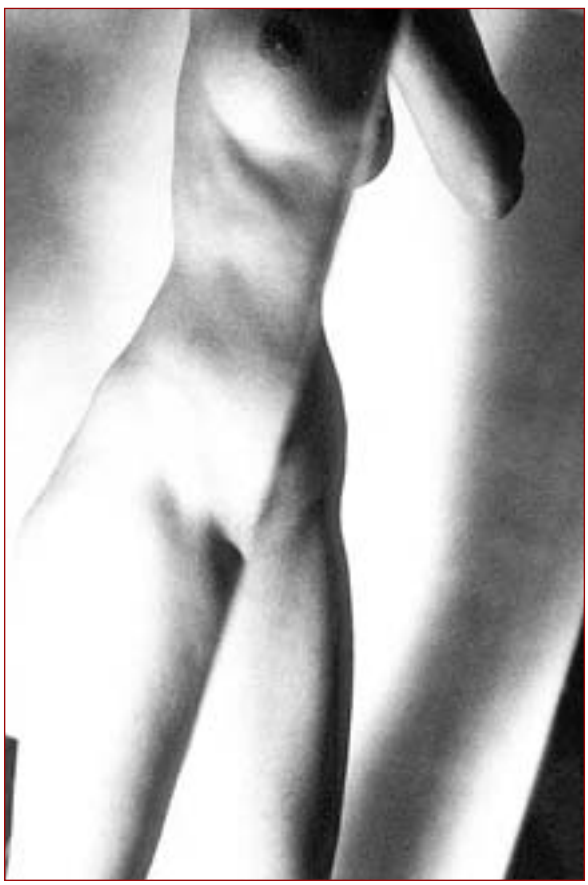

foto Kateřina Rudčenková

II.

Dostal jsem šálek s krásným ptáčkem,
jenž barevná peříčka klade do vějíře.
Když probudím se ráno s namodralým váčkem
pod okem, hnedle myslím na to krásné zvíře

a říkám si, že budeš to snad ty,
taková nádherná a vůbec plná peří.
Kdybych byl kocour (řekl bych mouratý),
ptáčka bych sežral, tomu jistě věříš.

Proč sázíš na to, že jsem pacifista?
Za rudých večerů, kdy se nad paneláky
snášejí pruhy krve a brunátné mraky,

si nebuď, Lauro, už tak jistá.
Jsem velký nešika a šálek rozbil bych,
proto jej raději nesvírat ve dlaních.

III.

Ach moje Lauro, jsi též jako sonet,
tak krásná jako ocelový nov,
v němž tarotová luna tone
a hledí na ten něžný lov,

který jsem rozpoutal.
Nikdy jsi nelhala, to já vím,
já též ne. Jenom žal
ve mně utvořil ohnivý stín.

Perlové rybníky tvé něhy
poněkud zašedly a páchnou rybinou.
Kostičky zdobí travnaté břehy,

chasníci po nich do hloubky uklouznou.
Jsi jako sonet – láska má,
jsi také forma svázaná.

Strž prostředek (velký recenzní

Liam je jméno hlavního hrdiny, sedmiletého chlapce, který pochází z irské katolické rodiny žijící v Liverpoolu 30. let. Právě jeho očima vnímáme vrcholící hospodářskou krizi a vše, co ji provází. V Liamově pohledu na svět se mísí dětská naivita a nevinnost s nečekanou pronikavostí a humorem.

Film ve znamení sjednocené Evropy – festivalové poohlédnutí

Tak jako každý rok, i letos se Praha na deset dnů stala místem s výraznou koncentrací evropských filmů. A stejně jako před rokem, i letos zůstal divák, tváří v tvář záplavě neznámých filmů, odkázán pouze na vlastní intuici a šťastnou náhodu při jejich výběru. Bylo skoro nemožné vybírat si filmy na základě jiného klíče. Téměř každý zde uvedený snímek byl ověnčen nějakou filmovou cenou a lakonické anotace ve festivalovém programu toho také mnoho neprozradily. Proto jsem letos i já poslepu sáhl do kouzelného rohu filmové hojnosti, abych odtud vytáhl tři reprezentativní evropské filmové tituly.

Prvním z nich byl snímek *Vnitřní bezpečnost* německého režiséra Christiana Petzolda, jehož hlavními hrdiny jsou dva bývalí západoněmečtí teroristé, kteří se spolu se svou dospívající dcerou ukrývají v Portugalsku. Navzdory slibnému a divácky vděčnému námětu nedokázali autoři látku příliš přesvědčivě zvládnout. Že se jedná o bývalé teroristy se dozvíme pouze z programu, jen stěží bychom to mohli vyčíst z filmu samotného. Postavy o své minulosti zásadně nehovoří, takže ideové a motivační pozadí jejich aktivit zůstane až do konce filmu skryto. Nebýt krajně liberálního přístupu k výchově dcery, v němž se velmi neurčitě projevuje předpokládaná ultralevicová minulost rodičů, mohli bychom se domnívat, že se jedná třeba o zločince na útěku. Proto jistě nepřekvapí, že takovéto ploché a neživotné postavy bez minulosti a bez motivací, vytržené téměř ze všech souvislostí, diváka jen stěží něčím zaujmou, a to i navzdory některým zajímavým hereckým výkonům. Ale i tak by ve filmu zbývalo dostatek prostoru k navození atmosféry napětí a ohrožení, jak to vyžadují pravidla žánru, nebýt konvenční a příliš doslovné režie. Veškerý potenciál psychologického napětí, vzešlého z klaustrofobního soužití této zvláštní trojice, zůstal nevyužit. Proto také tento film není ničím víc než průměrným thrillerem s poněkud neobvyklou zápletkou.

Druhým zhlédnutým titulem byl *Liam*, nejnovější film britského režiséra Stephena Frearse. Liam je jméno hlavního hrdiny, sedmiletého chlapce, který pochází z irské katolické rodiny žijící v Liverpoolu 30. let. Právě jeho očima vnímáme vrcholící hospodářskou krizi a vše, co ji provází. V Liamově pohledu na svět se mísí dětská naivita a nevinnost s nečekanou pronikavostí a humorem. Představitel hlavní role, Anthony Borrows, navzdory svému věku podal přesvědčivý a výrazný herecký výkon, který se rozhodně neztrácí mezi ostatními neméně působivými hereckými kreacemi. Práce s herci je zjevně Frearsovou silnou stránkou, přinejmenším od dob jeho oskarové adaptace De Laclosových Nebezpečných známostí. Na druhé straně ovšem Frears až příliš často podléhá zažitým stereotypům, se kterými líčí jednotlivé žánrové výjevy odehrávající se střídavě v rodinném kruhu, ve škole, v kostele, v hospodě a podobně. Jeho snaha o diváckou srozumitelnost a o humorně odlehčené podání vede

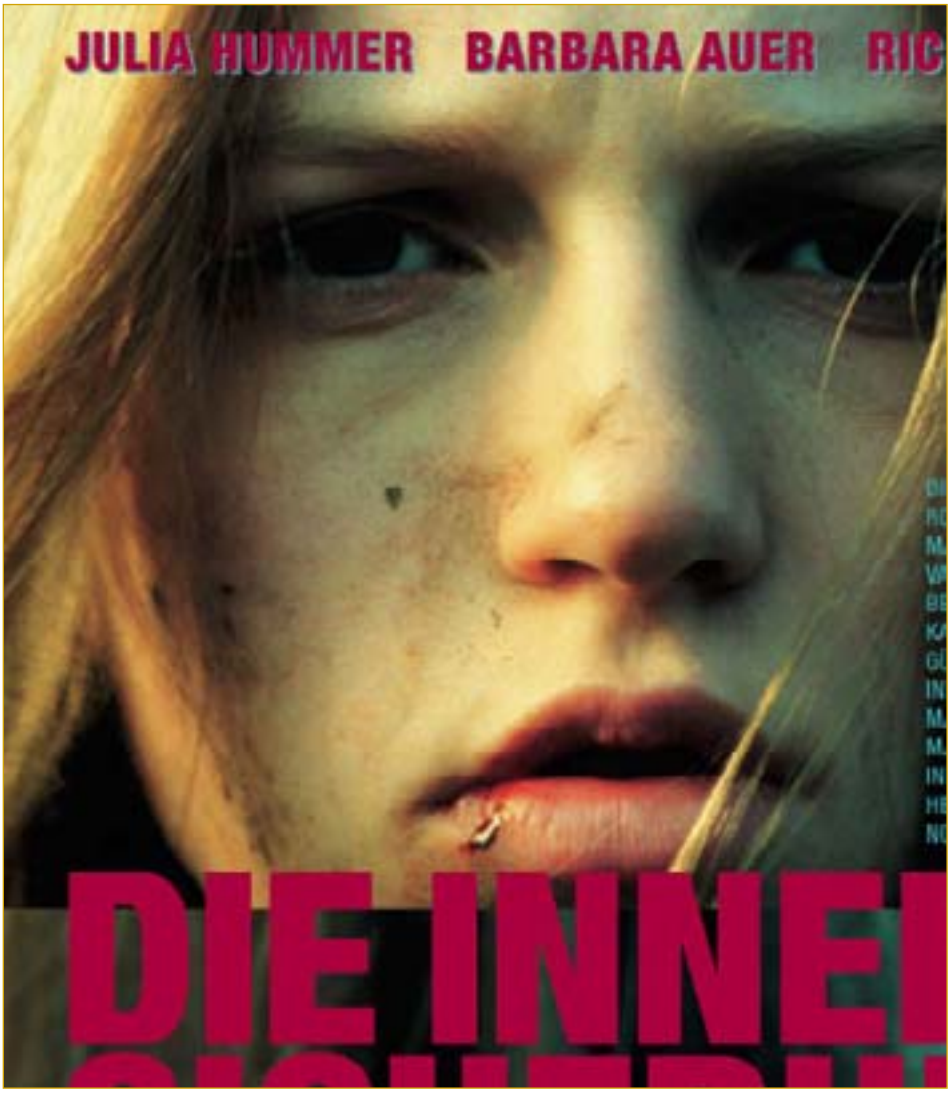

místy až ke karikatuře, což se nejvíce projevuje na postavách Liamovy učitelky a jeho kněze-zpovědníka. Mírný až shovívavý humor, který ve filmu převládá, snad až příliš obrušuje hrany případné satirické výpovědi v duchu tradic britského sociálního filmu. Ale ani navzdory takto zvolenému autorskému přístupu se Frears nevyhýbá zobrazení některých závažnějších témat, jako je antisemitismus, náboženská bigotnost, politický extremismus a xenofobie. Pouze ke své a k divákově škodě neponechává ve filmu dostatek volného prostoru pro jejich působivější vyznění, což platí dvojnásob u překvapivého, ačkoliv trochu zkratkovitého závěru filmu.

Poslední z trojice filmů, snímek mladého holandského režiséra Martina Koolhovena nazvaný *Jeskyně*, byl zároveň ze všech nejpůsobivější. Zdánlivě banálního příběhu o přátelství dvou naprosto odlišných mužů, jejichž životní cesty se nečekaně prolínají, tu Koolhoven využívá ke zcela osobité výpovědi. Příběh začíná v okamžiku, kdy se oba mladí hrdinové seznámí na jednom letním táboře. Poznáváme mlčenlivého a mírného Egona, jehož přítelem a životním protihráčem se stane budoucí drogový překupník, sebevědomý a aktivní Axel. Oba se opět setkají po dvaceti pěti letech, v okamžiku, kdy se Egon, nyní učitel geologie, rozhodne přijmout Axelovu nabídku a spolu s tajemným kufříkem odjíždí do Thajska. V sázce je jeho životní sen v podobě geologické výpravy do Jižní Ameriky, na níž musí nutně sehnat finance. Koolhoven s přehledem čelí všem nástrahám žánrových klišé, které takovému příběhu zákonitě hrozí. S téměř chirurgickou přesností dávkuje napětí i tajemství, halící minulost obou mužů. Koolhovenova režie je střídmá a koncentrovaná. Nechává nechronologicky vyprávěný příběh plynout v pomalém rytmu s citem pro vykreslení atmosféry. Za zmínku stojí minimalistickými prostředky vybudované napětí při úvodní sekvenci Egonova příletu do Thajska. Kamera v tlumených barvách a se střízlivě věcným odstupem zaznamenává působivé herecké výkony i strohé kompozice často zobrazovaných celků. Herecké obsazení je další silnou stránkou filmu a přesně odpovídá zvolené režijní koncepci. Oba hlavní představitelé, Fedja van Huet a Marcel Hensema, věrohodně a životně ztvárňují postavy, které tak úplně nezapadají do osvědčeného vzorce o přitažlivosti dvou naprostých protikladů. A v okamžiku, kdy se v příběhu objeví milostná zápletka, opět pojatá nesentimentálně a s určitým odstupem, doplňuje dvojici obou hrdinů třetí výrazná, tentokrát ženská postava v podání Kelly Touwslagerové. Jeskyně je filmem, který se nesnaží zaujmout nákladnými vnějšími efekty, zato však pozornému divákovi nabízí obraz hlubokých spodních proudů, nacházejících se pod povrchem všedních věcí. Je to film o cestě proti proudu vzpomínek, o cestě k těm nejprůzračnějším a nejzásadnějším prožitkům, které trvale určují charakter člověka. A o jeho věčné touze překročit svůj stín, stát se někým jiným, někým lepším a svobodnějším.

Vnitřní bezpečnost *(Die innere Sicherheit, Německo, 2000): scénář: Harun Farocki, Christian Petzold, režie: Christian Petzold, hrají: Julia Hummer, Barbara Auer, Richy Müller, Bilge Bingül. 108 min.*

Liam *(Liam, Velká Británie, 2000): scénář: Jimmy McGovern, režie: Stephen Frears, hrají: Anthony Borrows, Ian Hart, Claire Hackett, Megan Burns. 86 min.*

Jeskyně *(De Grot, Nizozemí 2001): scénář: Tim Krabbé, režie: Martin Koolhoven, hrají: Fedja van Huet, Marcel Hensema, Saskia Temmink, Kelly Touwslager. 90 min.*

Ondřej Kavalír

Strž prostředek (velký recenzní)

Nejvýstižnější charakteristikou celého představení je „nostalgické vzpomínání a sebereflexní terapie Petra Jandy.“

Muzikál snadno a rychle aneb Společný koncert Olympic a Olympic revival

Nemáte co dělat v neděli odpoledne? Vyrazte na muzikál do Ta Fantastiky! Rodinná zábava zaručena, kapesníčky s sebou.

Kdo viděl na pražském Výstavišti muzikál Beatles, má představu, jak bez větších problémů udělat muzikál. To se vezmou songy slavné, nebo ještě lépe notoricky proflákнuté kapely, proloží se to scénkami z jejího života a úspěch je zaručen. Touto cestou se dal i Petr Janda ve spolupráci s Ivou Hercíkovou, když psali muzikál Olympic LIVE! aneb Jak se lítá vzhůru. Na rozdíl od Beatles má ale jeho dílko v záloze jeden velký trumf – oslavovaná banda se jej totiž může zúčastnit osobně.

Pokud bychom měli přidělit muzikálu, hranému v Ta Fantastice, body za celkový dojem, začal by ztrácet hned v prvních okamžicích. Když totiž recenzentky dorazily 17. 3. na představení, zjistily, že na jejich místo byly vydány platné vstupenky i jiným dvěma dámám. Ty ovšem naštěstí přišly na Johanku z Arku, takže raději kapitulovaly a místo se vybojovat podařilo. Dalším nepříjemným překvapením je tištěný program. Poměr vytištěného obsahu se vztahem k muzikálu k vytištěné reklamě je 13:11, zato je vše na křídovém papíře. I obsahová hodnota programu jeví stopy přístupu „snadno a rychle,“ protože kromě řádky fotografií a několika extatických výroků tvůrců a účinkujících se o vzniku muzikálu, jeho obsahu a ničem podobném nedozvíme nic. V takových okamžicích člověk s láskou vzpomene třeba i na Draculu, u něhož koupený program člověku aspoň umožnil odnést si domů hodnotnou vzpomínku na prožitý „kulturní“ zážitek.

Už letmé nahlédnutí na obsazení ovšem naladí člověka pozitivně v očekávání vystupujících osobností – Olympic si totiž jako své mladší představitele vybral skupinu Hamleti, složenou z větší části z mediálně známých tváří (Aleš Háma, Jakub Wehrenberg, Dalibor Gondík) a doplněnou o taktéž televizně populárního Petra Vondráčka (s dalšími alternacemi). Uvážíme-li, že v tisku Petr Janda líčil, jak ne a ne najít muzikanty, ovládající příslušné nástroje a mající zároveň herecké schopnosti, měl nakonec vlastně obrovskou kliku. Při vzpomínce na smutek v očích řady především dívek a žen, když se od druhé děkovačky chodili poklonit pouze Olympic originál, můžeme konstatovat, že s takovým obsazením je návštěvnost muzikálu takřka zaručena.

A to i přes to, že nejvýstižnější charakteristikou celého představení je „nostalgické vzpomínání a sebereflexní terapie Petra Jandy.“ Frontman a zároveň jediný historicky trvalý člen Olympicu nabízí v hereckých sekvencích muzikálu své vzpomínky, prokládané smutným až křečovitě hlubokomyslným dialogem se svým alter ego, Alešem Hámou. Fakt dialogu dvou já by mohl být efektním prvkem, kdyby s sebou nenesl tak strašně ukňouraný, sentimentální a nostalgický patos. I když Iva Hercíková neopomene při žádné příležitosti připomenout, že probírat se historií Olympicu je nekončící zábava při poslechu dokonalých historek, jejich převod na jeviště dopadl tristně. Snad jen úvodní scény, založené na mladistvě vtipné konverzaci, vybroušené časovým odstupem do krajnosti, jsou docela roztomilé (i když Aleše Ulma doprovázejícího svůj odchod od komise s povolením vystupovat výkřikem „Kufr, no jo, kufr, Čmaňo...“ si mohli autoři odpustit). Jinak se ale divák, neuspokojený vzpomínkami na život (skupiny) v době hlubokého minula a svého mládí, nemůže než zeptat – a co? Proměna socialistického manažera (vhodně slizký Oldřich Navrátil) v šéfa na-

hrávacího studia a posléze majitele firmy, dražící Olympicu nástroje, je motiv již vyloženě trapný, jakkoli možný a pro členy kapely snad i zásadní. Hystericky pobíhající kolektivní „manželka“ skupiny Simča (Sandra Pogodová), která se jako červená nit objevuje v průběhu celého děje, to prostě neutáhne, a nejen vinou svého nepřesvědčivého, afektovaného výkonu. Nemluvě už o nejistotě, kterou divákovi-nefandovi přinese princip obsadit „různé slavné baskytaristy,“ „různé slavné hráče na bicí“ a „různé slavné hráče na klávesy“ vždy pouze jedním interpretem.

Definitivní rozklad dějové složky věci nastává po přestávce. Ve veselém rytmu vedená a mladistvě nabitá první polovina je vystřídána hned na úvod dvěma ponurými baladami, obsah děje tvoří problémy jednoho z členů skupiny s alkoholem a později jeho sebevražda, po jejímž naznačení následuje dlouhé „rekviem“ v podání Olympicu originál a truchlení revivalů, vybavených symboly významu divákům utajeného. V další fázi, v níž skupina přes všechna protivenství pokračuje, přicházejí devadesátá léta a s nimi pokus Petra Jandy o rozpuštění Olympicu. Z této scény už nostalgie a potřeba se vypovídat přímo kape. Nicméně ohlášený rozchod a dražba vlastní Jandovy kytary se přehupuje ve šťastný skok do současnosti a v závěrečný řetěz písní Olympicu originál.

Pokud by si člověk chtěl všímat dalších rysů představení – jakože to v záplavě nostalgie dané scénářem není vůbec nutné – tak za pozornost rozhodně stojí kostýmy (Helena Dubová), které jsou přímo prototypické. Nemůžeme si splést šedesátá léta s osmdesátými, ani kdyby se nad jevištěm pravidelně neměnil portrét prezidenta. Barevně rozjásané elasťáčky let osmdesátých opravdu nemají chybu, dojem jim kazí jen jména sponzorů představení na zádech souvisejících triček. Promítání fotografických a pohyblivých vzpomínek na kapelu, jakož i animovaná sekvence doprovázející jediný z časových a personálních posunů (a tudíž působící lehce nepatřičně), jsou jen dalšími prostředky, které pohnou diváka k romantickému zanoření se do dob vlastního mládí. Jediné, co není typicky zakotvené v minulosti, je poměrně logicky scéna (Ivo Žídek), která svými neutrálními kovovými konstrukcemi umožňuje různorodé využití. V případě hraných sekvencí to občas trochu drhne, jako pozadí pro hudební čísla je taková scéna ovšem dokonalá. Působivé a funkční jsou především přijíždějící a odjíždějící elektronické klávesy a dvoje bicí (jedny z nich s nepřiměřeně pokorným nápisem OLYMPIC SORRY).

Za hudební složku věci náleží autorům i interpretům absolutorium. Autorům proto, že hudba zaplňuje ve srovnání s hranou složkou výrazně delší dobu, a proto, že až na dvě výjimky z let devadesátých jsou vybranými písněmi pouze olympické velehity, mezi nimiž nechybí snad žádný – Dej mi víc své lásky, Dynamit, Želva, Pták rosomák, Jasná zpráva, Okno mé lásky, Mademoiselle Paris, Otázky. Tento rozumný výběr umožňuje i divákovi-nefandovi, aby se nechal strhnout (když už to při hraných scénách zrovna nejde). Interpretační schopnosti Hamletů a spol. dosahují takřka úrovně Olympicu originál, takže hudební zážitek by takřka neměl chyby – pokud by tedy ozvučení nebylo tak strašně nadupané. V blízkosti reproduktorů jde vyloženě o zdraví a i vzadu to v malém prostoru Ta Fantastiky má dost grády. Jinak ale – všechna čest. Společný koncert Olympicu a Olympic revival, kteréžto skupiny se poměrně příjemně během představení prolínají a vyměňují, je rozhodně zážitkem, který stojí za to. Takže přijdete-li na muzikál jako na koncert, zklamáni nebudete.

Karolína Kučerová
Linda Kaizrová

Divadlo Ta Fantastika – Iva Hercíková, Petr Janda: Olympic LIVE! aneb Jak se létá vzhůru. *Režie Petr Novotný, scéna Ivo Žídek, kostýmy Helena Dubová. Premiéra 3.3.2001, psáno z reprízy 17. 3. 2002*

Plešatka a Klicpera v Disku

Beckett a Ionesco sú mená nepochybne známe aj širokej, divadla neznalej verejnosti. Slovo, pojem, ktorý sa s nimi automaticky spája je – absurdita. Je však menej tých, čo by nemohli poprieť počudovanie nad faktom, že k tejto dvojici sa istým spôsobom dá pripojiť i meno a osoba Václava Klimenta Klicpery. Jeho *Veselohra na mostě* sa považuje za prvú absurdnú českú hru. Samozrejme „absurdnú“ s ohľadom na dobu jej vzniku, keď ešte svet nevedel, že sa na jeho povrchu objavia nekompromisné chapadlá dvoch vyššie spomenutých pánov (a iných).

Večer dvoch predstavení pripravili študenti 4. ročníka katedry činohry na DAMU. Vzhľadom na objemovo náročný scénický aparát druhej hry (teda *Veselohry na mostě*) sa *Plešatá speváčka* odohráva v priestrannom foyer Disku, aby sa, po jej skončení, presunulo diváctvo do známeho priestoru v neznámom usporiadaní. Sľubné a hádam prvé a ojedinelé spojenie Ioensco-Klicpera však dopadlo trochu na inú stranu, ako by sa dalo očakávať.

Dôvod prečo zinscenovať večer v znamení absurdity je ešte stále pochopiteľný. Tým dôvodom je nesmierna aktuálnosť, nezapadlosť, desivá čerstvosť tématiky s akou pracuje tento vyhranený filozofický, umelecký a životný názor. Skôr však náraz, ako názor. Viac smrť ako život. Ešte viac smiechu na tvári smrtky. Humor, strašný, desivý smiech a rehot, to sú atribúty, ktoré Ionesco do svojho diela zapracoval ako jeho podstatnú časť, a ktoré, možno až príliš akcentovane, spätne vyabstrahovali režisérky B. Dobiášová a Michong Oh.

Schématizované quasi-myslenie Ionescových „ľudí“ si našlo svoje vonkajšie vyjadrenie vo forme masky a kostýmu. Tie, ustálili – sploštili, vymodelovali hercov do postáv blízkym figurínam vo výkladoch obchodných

Strž prostředek (velký recenzní

Sľubné a hádam prvé a ojedinelé spojenie Ioensco–Klicpera však dopadlo trochu na inú stranu, ako by sa dalo očakávať.

domov. Vlasy sa stávajú parochňou a nie naopak, sako je modelom, skicou nejakého všeobecného saka atď. Farby sú použité celoplošne, naraz a bez odtieňov (červená, zelená, modrá). Abstrakcia a schématizácia si uzurpovali priestor, ktorý niekedy ešte býval pulzujúcim a životným. A predsa sa nedá nevytknúť kostýmnej výtvarnici neúplná vernosť tomuto princípu. Komplexnejšie vyjadrenie postáv by si možno žiadalo ešte jednu vrstvu laku, ešte jeden nános gumy, tak, aby aktéry boli duplikátmi, kópiami ľudí, aby sa ešte o kus priblížili androidom – tvorom medzi (za) človekom a technickou revolúciou. Plešatá speváčka je postavená na schéme: dva manželské páry, slúžka (Sherlock Holmes) a veliteľ požiarníkov – na jednom gauči, v jednom víre absurdných spoznaní, opakovaní, odhalení a anekdot. Od prvotného nervného naplietania vlny na klbko pani Smithovou (D. Verzichová), cez rytmizované striedanie replík, až po záverečné „prespevovanie“ a adoráciu ne-zmyslu, je celá inscenácia podriadená rytmu. Rytmu reči, pohybu a gest, ktorý je základom pre vznikajúce absurdné a tragikomické situácie. Za vrcholy vydarenosti považujem dva výstupy, a to: hasičskú anekdotu a záverečný skrat v systéme – uviaznutie v molekuloidnom chaose hovoriacich. David Švehlík (veliteľ hasičov), už viackrát preukázal svoje, v rámci súboru vyčnievajúce herecké schopnosti a charizmu. Tentokrát vpadne do „deja“ ako neočakávaný, očakávaný ťažkoodenec v azbestovom komplete striebornej farby, pod ktorým skrýva havajskú košeľu a hlavu plnú starostí s nedostatkom ohňa na strechách miestnych domov. Jeho prekotná slovná kreácia a ladnosť, s akou sa s ňou popasoval, si nezadá s akrobaciou najväčšej obtiažnosti. Pani Smithová, naivka par excellence, zas svojimi širokými úsmevmi a prepadmi zo zúfalstva do maximy šťastia nemohla byť lepšou manželkou konštantne nemenného Viktora Dvořáka (pán Smith), ktorému sa opäť raz nepodarilo prekročiť svoj mladý herecký tieň. Absurdným Sherlockovým (J. Infeldová) odhaleniam chýbala presvedčivosť zahnutej fajky a károvaného kabátu. Uľahčenú prácu so „svojou“ hereckou postavou mal Jaroslav Slánský. Vsadil na svoje fyzické – gestické danosti a vybudoval na nich pritrúbleho, bojácneho manžela, ktorý neminie príležitosť, aby sa nestrápnil. K tomu mu dopomohla sošnosť a statika výrazu, znemožňujúca však plastické vyjadrenie v iných roliach. Z pozície človeka, ktorého predstavenie Plešatej speváčky v Disku bolo prvou skúsenosťou s touto hrou na javisku, musím vyzdvihnúť princíp absurdity, aplikovaný a najzretelnejší ku koncu hry. Zmätený text vo forme prúdu nesúvisiacich replík sa zrazu stáva druhou rovinu, výplnou častokrát protikladného (zmyslu protikladného) pohybu, gesta. Lexikalizované gesto, ktoré doprevádza slová v bežnom hovore, je tu drhnuté od jeho príslušnej asociácie a ľubovoľne priradené k inému pojmu, slovu, zvuku (!) – a to všetko je podriadené rytmu reči a pohybu. Vzniká tak obraz, na ktorom vidíme ľudí v rušnom hovore, len bez toho, aby to dávalo zmysel, na aký je človek zvyknutý. To znamená, že je narušený pojem kauzality (príčiny a následku), a aj tak všetko pokračuje zbesilým tempom ďalej. Toť absurdné a tragické zároveň.

V konečnom dôsledku ale Plešatá speváčka nesie väčšinový náboj humorného, komického charakteru, čo v tomto momente zvádza k otázke, koľko absurdného je vo Veselohre na moste a koľko veselého v Plešatej speváčke, a aký že je dramaturgický zámer, ktorý obidve hry spojil určite nie náhodou.

Veselohra na moste si vyžiadala nekonvenčné usporiadanie priestoru. Hľadisko je rozdelené na dve protiľahlé časti (dva znepriatelené tábory?), medzi ktorými sa týči impozantný most zo svetlého dreva a pod ním nič iné ako rieka s mohutnými šklebiacimi sa šťukami a inou háveďou. Sme svedkami situácie, ktorá je jedným z mála absurdného v Klicperovej hre v réžii Michong Oh. Dve bojujúce strany spojené jedným mostom. Dvaja znepriatelení strážcovia byrokratických manierov (J. Weisner a V. Senič) a priepustky, ktoré platia na most, ale už nie na druhú stranu a tobôž nie späť na tú svoju stranu. Veselohra na moste sa dá takisto dobre označiť za „obyčajnú“ zápletkovú komédiu a absurdný prvok, ktorý ohraničuje dra-

matickú situáciu, za nutnú ohrádku pre humor. Na druhej strane sa však môžeme obrátiť na režiséra s výčitkou, že nedokázal zaktualizovať už bohužial mierne zastaralý humor a potvrdiť absurdné označenie tejto hry.

Za absurdný by sa dal pokladať charakter Učiteľa (A. Pospíšil). Ten, hluchý k strieľajúcim delám a bojovej vrave, sa so značnou dávkou kazateľského fanatizmu vo výraze urputne snaží vyriešiť maximálne nepodstatnú slovnú hračku. Zahĺbený v latinskom smetisku ignoruje utrpenie „ľudu“: „Co jest vaše vítězství proti upokojení mé duše?“. Byrokratické postupy vojnovej logiky à la hlava XXII scénicky umocňujú narezané kusy modrého skla, ktoré, volne visiac v priestore pod mostom, symbolizujú vodu a zvyšujú napätie vo chvíľach, keď sa buď Rybár Sykoš (V. Dvořák), alebo Eva (J. Infeldová) odhodlávajú k poslednému skoku. Komika vyplynie na povrch v samotnom záveru hry. Dvaja „obžalovaní hriešnici“ Popelka (M. Maueorová) a Chmelař (D. Švehlík) sa spovedajú zo svojich činov pod hrozbou smrti z poletujúcich delových gulí, pričom vychádzajú na javo staré prehrešky dvojice Eva a Sykoš. Nesúrodá hlučná zmes spolu so svetelným lunaparkom farieb však čiastočne pohlcujú slová, tým aj významy, a nakoniec ochudobňujú humor.

V konečnom dosledku sa zdá, že snaha „nakaziť“ Veselohru na moste absurdnou „chorobou“ sa autorom obrátila v rukách a obveselila Plešatú speváčku, nepochybne k mojej i jej radosti. Ostala len otázka, či sa kvoli tomu oplatilo vyvolať Veselohru z pradávneho roku 1826.

Ionesco, Eugéne: Plešatá zpěvačka. Klicpera, Václav Kliment: Veselohra na mostě. Režie: B. Dobiášová / Michong Oh. Hraje IV. ročník KČD DAMU, Disk: V. Dvořák, J. Infeldová, H. Klíková, J. Panská, J. Stryková, D. Verzichová a další. Scéna: Jaroslav Bönisch. Psáno z veřejné generálky 6. 3. 2002, DISK.

Ľubomír Lukčo

Co se týče stavby, jsou si všechny tři dokumenty podobné jako vejce vejci. Popisují jisté údobí v životě kapely, kombinují „dokumentární“ záběry z turné, koncertů a zkoušek, a „mluvící hlavy“ hlavních aktérů, kteří komentují „minulé“ události ze „současného“ pohledu.

Roky Zelenky

(glosa k filmu Petra Zelenky Rok ďábla)

Není úkolem tohoto článku komplexně zhodnotit nejnovější Zelenkův film o Čechomoru, Jazu Colemanovi, Jarkovi Nohavicovi a Karlu Plíhalovi. To už lépe či hůře udělali jinde jiní, a všichni víceméně konstatovali, že se povedl. Dá se s tím souhlasit. Zelenka zase jednou prokázal svůj talent a (s mírnou nadsázkou) dokázal udělat herce dokonce i z Jarka Nohavici.

Stojí za to spíš zamyslet se nad tím, co Zelenku žene natáčet nové a nové hudební pseudodokumenty, případně kdo bude další v řadě Visací zámek, Mňága & Žďorp, folkaři.

Zelenkovi jeho vymyšlené dokumenty jdou. Už ten první, ještě famácký, o Visacím zámku, stojí za vidění. Koho by napadlo, že sametová revoluce začala zrušeným koncertem Visáčů, že? Mňága Happy End je v některých kruzích kultovní záležitostí a Rok

foto Martin Špelda, © 2002 Negativ, s. r. o.

foto Martin Špelda, © 2002 Negativ, s. r. o.

Strž prostředek (velký recenzní

ďábla je na nejlepší cestě stát se jí v kruzích jiných.

Možná Petra Zelenku dělat hudební mystifikace baví, protože mu je lidé chválí. Daří se mu totiž skloubit mustr, který na ně už má, a cosi nového, co pokaždé přidá. Co se týče stavby, jsou si všechny tři dokumenty podobné jako vejce vejci. Popisují jisté údobí v životě kapely, kombinují „dokumentární“ záběry z turné, koncertů a zkoušek, a „mluvící hlavy“ hlavních aktérů, kteří komentují „minulé“ události ze „současného“ pohledu.

Mňága Happy End přidává ohraničení děje jediným turné, Rok ďábla to přebírá a přidává zase některé nadpřirozené hračky, duchy a závěrečnou explozi (na tu se opravdu těšte).

Je zajímavé, že všechny tři mystifikace jsou tak populární mezi fanoušky jednotlivých kapel (a písničkářů), protože o nich samých vlastně nic neříkají. Ne že bych nevěřil, že Karel Plíhal je vlastně anděl, ale přesto v tom

nápadu vidím mnohem víc Zelenku než jeho. V Roku ďábla si z toho už i sám Zelenka dělá legraci – zápletka filmu je částečně založena na tom, že o Jarkovi Nohavicovi nikdo nic neví... no, a nakonec se ani nedozví. Věřím, že se hudebníci na filmu podíleli spoustou nápadů, ale přesto z nich samých nakonec na plátně zůstaly jen obličeje a hudba (což je jistě důležité, ale...). Film je v zásadě mnohem víc o Petru Zelenkovi a jeho vidění světa než o nich a vidění jejich.

Ne, to není špatně. Zelenka má právo točit „své“ filmy a diváci je mají rádi. Člověk na ně jen nesmí přijít s přehnaným očekáváním, že se cokoliv dozví o kapelách či písničkářích.

A kam půjde Zelenka příště? Je jasné, že má rád výrazné a samorostlé skupiny a postavy. Musí a chce přitom jistě stoupat stále výš. Nepřestane-li ho točení hudebních mystifikací bavit a nezaplatí-li si ho na nějakou z nich Hollywood, zbývá mu už vlastně jediná možnost. Příští Zelenkův dokument bude o Gottovi.

Martin Belásek
(s díkem **Ireně Prázové**)

Strž prostředek (velký recenzní

Brno: nestvůrná periferie, anebo zenový prostor?

S knihami zaměřenými na „prostory s tajemstvím“, na tajemný půvab kulturních lokalit, se poslední dobou jako by roztrhl pytel: například Bohumil Jirásek vydal takto koncipovaný soubor s názvem Plzeňské fejetony, laděný laskavě humoristicky (občas i mírně nelaskavě), na světlo se vynořují rozmanité tajné a skryté dějiny středních Čech aj. V určitém smyslu k tomuto typu literatury patří rovněž nová knížka z pera Jiřího Kratochvila, která se tak trochu liší od lecčeho, co doposud známý brněnský spisovatel napsal: knižní sebrání fejetonů a sloupků s emblematickým pojmenováním Brno nostalgické i ironické (Petrov 2000). Nejde totiž o žádný místopis moravského velkoměsta (ačkoli si i v tomto směru čtenáři přijdou na své), nýbrž o rozporuplný charakter „magického Brna“. Právě o něj, o okouzlení tímto záhadným jevem ve spisovatelově knize jde především, třebaže se takto nejmenuje žádný z jejích tří oddílů a toto vábivé slovní spojení se nedostalo do titulu publikace.

Jiří Kratochvil se ve své beletristické nebo beletrizované publicistice, zpravidla určené pro denní tisk, případně též pro literární periodika nebo rozhlasové vysílání, a napsané v průběhu celých devadesátých let (s několika staršími či naopak novějšími výjimkami), soustředil právě na moment tajemství. Sám autor však o žánrovém charakteru svých textů promlouvá poněkud nedbale, eufemisticky řečeno nezredigovaně: prohlašuje, že „fejetony a sloupky píši často příběhové, jsou to vlastně mé nejkratší povídky, povídkové črty“. Jiné texty údajně „jsou zas vlastně kříženci recenze a fejetonu“. Inu, vlastně – vlastně. Asi by se dalo konstatovat, že společným jmenovatelem spisovatelových brněnských zamyšlení a rozpomínání je úsilí postihnout v rámci poetického analyzování „fenoménu brněnskosti“ nejen genia loci tohoto města a jeho kulturních dějin, ale (a možná mnohem víc) jeho genia tempori, přinejmenším ve 20. století. Právě v těchto středobodech uvažování u Kratochvila jeho důraz na nostalgii a ironii nejednou přechází do mírně extrémních poloh: na jedné straně do zdůrazňování topografické magičnosti daného místa a na straně druhé do sarkastického odsudku všeho, co onen – zdánlivě neopakovatelný – genius tempori města Brno natolik intenzivně pokřivovalo a porušovalo.

Možná bychom předpokládali, že tímto zavrženíhodným monstrem bude hlavní město Praha, caput regni, kupříkladu odedávna tak početní Pražáci rekrutující se z Moravy, kteří dospívají k centralistickým rozhodnutím, nejednou i na úkor Brna. Leč nikoli, Kratochvil tento aspekt sice nikterak nepopírá (ba téměř ani nezmiňuje), ale jeho fejetonistické ostny a bodliny míří výlučně do vlastních řad: do takřečeného brněnského moravského národního charakteru nebo do specifického brněnského lokálního způsobu bytí. Také příčiny zoufale svazující a ochromující provinčnosti města charakterizuje Jiří Kratochvil nikoli jako fatální „následek srážky s trajlerem pragocentrismu“, nýbrž, dozajista polemicky řečeno, „jako čistě naši, brněnskou záležitost. Vždyť každou generaci vstane tady nový sled brněnských panduláků,“ praví prozaik, „jejichž arogantní křik visí nad Brnem co všepřekrývající smog. A kdykoli se v Brně objevila nějaká osobnost, brněnští panduláci si ji pospíšili vypudit anebo zbezvýznamnit. Tohle dosud funguje spolehlivě.“

V souladu s touto rozhněvanou a rozkacenou filipikou se pak Kratochvil ani zvlášť nediví, proč v jeho rodném Brně, pro něž najednou nalézá nikoli očarovaný, leč tuze hanlivý příměr „takové město“, má kořeny „moravský separatismus“. A dochází k příkrému odsudku, datovanému květnem 2001, čili již prvním rokem nového tisíciletí: prý ani desetiletí po základní změně společenského systému (ale základní změně prý jedině na první pohled!) „kletba provinčnosti ještě stále nebyla z Brna sejmuta“. Prozaik nešetří slovy pranýřujícími: například tvrdí, že Brno je „naprosto bezvýznamné město“, které je beznadějně „obezděno ochranným valem ošklivosti“. Už předtím v jednom svém textu postřehl, že „když v Brně pohlédnete vzhůru, nemůže vám ujít, že výhrůžná všemoc průměrnosti zde prorůstá jak dřevomorka oblohou“, a v jiném fejetonu nebo sloupku ještě míní, že „podnikavá přizpůsobivost je i nadále profitující brněnskou profesí“.

Když měl své rodiště, jak na to Kratochvil vzpomíná v březnu 2001, v rámci kulturního přibližování tzv. druhých evrop-

ských měst představit bavorskému novináři, zjistil při této zdánlivě vítané příležitosti jakoby zničehonic a jakoby pod vlivem nějakého nenadálého prozření, že jeho milované Brno nostalgické i ironické „je metropolí provinční pokoutnosti a hlavním městem malosti, ano, přímo svatyní obskurity“. Nikoli náhodou potom všude kolem sebe dnes stejně jako včera anebo i předevčírem kolem sebe v Brně spisovatel spatřuje především „zhmotnělou bezradnost, polovičatost, urážlivé kompromisy, superhumpoláctví a speciální sortu panduláků, někdejších normalizačních kulturtrégrů pod novými prapory“. Nic z toho by však německým čtenářům v žádném případě nesvěřil: to je přece naše provinční trauma a dilema!

Sic. Leč jako by to v Praze nebylo jiné! Jako by pražská provinčnost (lépe: metropolitní provinčnost) neměla z pohledu své budoucnosti, perspektivy evropského velkoměsta, skoro navlas stejně prohnilé psychologické zázemí, jako by neměla arcipražské superhumpoláky a panduláky, skoro stejně odpudivý charakter „luxusní protézy“, umělotiny, náhražky, jak o tom v souvislosti s Brnem píše Kratochvil ve fejetonistickém zamyšlení. A co? Leč v tomto ohledu nemá spisovatel, byť na mnoha jiných místech vystupující jako láskyplný milovník Brna, pro genius loci ani genius tempori města téměř žádnou polehčující okolnost: dokonce píše o „všudypřítomném puchu provinčnosti“, o „nápadné neúctě k historické kontinuitě“, o „marasmu programového pustošení“, o „monumentu zplaněných nadějí“. Nechává se slyšet, že historické jádro Brna bylo sice kdysi v osmdesátých letech vyhlášeno městskou památkovou rezervací, beztak však připomíná „narychlo zřízenou zastavárnu. Město ve frcu!“ Všechno v Brně je podle Kratochvilových podrážděných slov „tak utahané a ukoptěné…“

Pokaždé však Kratochvil není tak uštěpačný a tak neslitovný: někdy se odpoutá od genia loci i tempori až k výšinám Absolutna a povyšuje své konkrétní dojmy a siločáry situované do jeho paměti brněnského světa do zcela nadčasové roviny. Dochází k poznání, že příběhy, které se odehrávají tady a teď, v našem světě a našem vesmíru, se zároveň odehrávají v nekonečném množství dalších světů a dalších vesmírů. Z tohoto kosmologického poznatku v Kratochvilových očích dost logicky vyplývá, že nikde není žádné centrum a nikde není žádná periferie, poněvadž v tom nekonečném sledu vzájemně se zrcadlících světů, jak píše moravský spisovatel ve fejetonistické úvaze Trest za zrcadlo, není možné určit ani jejich střed, ani jejich okraj. A po tomto exkursu do problematiky inflační kosmogonie, při němž nepopírá, že může jít o projev nehynoucí dětinskosti, Kratochvil podniká, Brno Nebrno, cosi jako exkurs do rozpravy o charakteru literární tvorby.

Také zde se, stejně jako ve svých knihách o poetice příběhů a o příběhovosti jako takové, kategoricky přihlašuje k poetice postmoderny, které mu ztělesňuje především cosi „navýsost současného“. A proto, v souzvuku s vykladači postmodernismu, prý v literatuře nerozlišuje mezi závažným a nepodstatným, mezi centrálním a periferním, mezi takzvanou vysokou literaturou a takzvaným kýčem. Co je nahoře, je zároveň i dole, připomíná Jiří Kratochvil odvěký esoterický kánon, a dokládá: Hvězdná obloha je jen zrcadlem struktury hmoty a naopak. A skutečnost je dnes podle něho „jen zrcadlem literatury“. To všechno nastalo podle autorova přesvědčení jako „trest za to, že literatura musela být tak dlouho jen zrcadlem skutečnosti“.

Tohle ale už není diskurs hodný fejetonistického zření, tady se čtenářům dává najevo, že před našima očima dochází ke zvratu v dosavadních vztazích mezi literární tvorbou a takřečenou všednodenní či profánní realitou. A na jiném místě, v první části svého cyklu fejetonů o nostalgickém Brnu, spisovatel vehementně prohlašuje, že „literatura žije z nostalgie, tak jako smrtník obecný“ a „žije, s prominutím, z hnijících látek“. Většinu svých fejetonistických příběhů v této knize přitom Kratochvil opírá o zážitky vydolované z paměti, čili z kulturní paměti určitého časoprostoru, ve kterém neexistují jenom momenty hniloby, ale též nepřetržité momenty zrodu a pohybu. Rovněž autorova presumpce, že „literatura musela být tak dlouho jen zrcadlem skutečnosti“, svědčí spíše o tom, že romanopisec a fejetonista Jiří Kratochvil se příliš nezabýval ani kosmogonií, ani esoterikou, ani literární teorií a historií. Copak jsou třeba středověká mystéria nebo barokní scenérie nějakým povrchním zrcadlením prvoplánově přízemní skutečnosti? Nastavuje někdo z talentovaných Kratochvilových vrstevníků příslovečné zrcadlo skutečnosti (opět tzv. prostodušší) – třeba Gruša nebo Kabeš? Stankovič nebo Magor? Ví to bezpochyby také on sám: ve fejetonu se steinovským názvem Brno je Brno je Brno utrousí, že mezi literaturou a skutečností existuje propast. Ba co díme, ta propast na nás přímo zeje.

V nejoptimističtějších pasážích svého rozverného vzpomínání na brněnský „štatl“ nebo na své pradávné studentské zážitky má Kratochvil za to, že jeho Brno desolato, město, které za tzv. první republiky učinilo úžasný krok k evropské metropoli, potom se však ponořilo do tůní a bažin prožluklého filištínství, má i svá tajemná a tajná srdce, magická zákoutí, svá tajemství, magické lokality, dokonce své zenové prostory, jejichž působení a vliv srovnává například s charakterem jakéhosi iniciačního okouzlení a v nichž můžeme být účastni „donekonečna nastavovaných sympozií“. Z tohoto hlediska jsou Kratochvilovy sloupky a fejetony poznovu určitým „vyznáním příběhovosti“, nyní ale víc směřujícím k příběhovosti magické – nebo rádobymagické. Proč totiž v polemické návaznosti na spis Angela Maria Ripellina nenazval svou knihu „Brno magické“, na to Kratochvil odpovídá hned v citované úvodní poznámce: jsou to přece „vlastně“ jenom „příběhové sloupky“. A s nimi vystačí jen na nostalgii a ironii.

Vladimír Novotný

Vít Hlásenský

Obchod

Nemůžete jen tak říct: medvěd, musíte být diplomat a musíte tu návštěvu hýčkat. Ostatně vy budete mít o starost méně, když jsme si zvířata sehnali sami; přijedete, dáte si slivovici, kouknete na lov a zase pojedete...

Slyšíme se? U telefonu je Svoboda, firma Svoboda a Piederman, ale na tom nezáleží – já volám spíš soukromě. Říkali mi, že všechny odlovy zvěře pro cizince musí jít přes váš úřad.

Ano, takže volám správně. Víte, k nám do firmy má přijet zahraniční delegace. My vyrábíme součástky ke strojům, všelijaká gumová těsnění a takové věci – nepotřebovali byste nějaké těsnění do čerpadel?

Ani doma nemáte čerpadlo?

Jistě, vezmu to stručně. Čas je jen jeden a to jsou peníze, jak říkal Masaryk. Já taky nemám času nazbyt, být spolumajitelem firmy není žádná legrace. Udělat těsnění dokáže každý, ale prodat ho, to vyžaduje umění a čas. My ty součástky vyvážíme prakticky do celého světa. Máme odběratele například v Kamerunu, v Barmě nebo v Laosu a teď navazujeme spolupráci s jednou papuánskou firmou. Jde o velké peníze, chápete. Smlouva se má uzavírat tady v Čechách, Papuánci sem posílají delegaci, a my jsme si řekli, že jim ukážeme českou pohostinnost. Převlékneme se do krojů, dáme jim chleba a sůl a takové ty věci.

K jaké věci? Aha, k věci. My jsme se informovali, že členové delegace rádi loví, tak jsme jim chtěli uspořádat malý lov. Proto volám. Já nevím, jestli nám vystavíte nějaké povolení nebo jestli u toho musíte být osobně. Jinak všechno máme, pušky, nějaký ten samopal, pár granátů, a co se týče...

Dobře, tak jenom ty pušky. Stejně bychom stříleli sotva pár kousků, počítám jeden kus na dva Papuánce.

Ano, představu máme. My bychom si ta zvířata obstarali sami. Už jsme je objednali v zoo, jsou to výstavní kousky; však uvidíte.

Proč by to mohl být problém? My jsme je zaplatili. Já rozumím, že je to pro vás neobvyklá situace, ale pokud jsme ta zvířata koupili, jsou naše a můžeme si s nimi dělat, co chceme. V tom přece není žádný rozdíl, když je tady na dvorku bacím motykou nebo když je zastřelím na Šumavě, je to tak?

Ne, divočák by nestačil. Nad jelenem jsme uvažovali, ale toho si může střelit každý myslivec. Musí to být něco výjimečného,

Představujeme Vám (nová jména české poezie a prózy)

je obchod

Medvěd je lepší. Jenže my už jsme koupili ty levharty. Papuánci možná ani medvěda neznají, kdežto levharta budou vnímat jako naši pozornost.

pane, jde o spoustu peněz. Nemůžeme je odbýt ušmudlaným jelenem.

Medvěd je lepší. Jenže my už jsme koupili ty levharty. Papuánci možná ani medvěda neznají, kdežto levharta budou vnímat jako naši pozornost. Nemůžete jen tak říct: medvěd, musíte být diplomat a musíte tu návštěvu hýčkat. Ostatně vy budete mít o starost méně, když jsme si zvířata sehnali sami; přijedete, dáte si slivovici, kouknete na lov a zase pojedete...

Já věděl, že s vámi bude rozumná řeč. To bychom měli. Víte, ty levharty bychom mysleli jako předkrm, a teď ještě hlavní chod. Šlo by o zase o dva kusy.

Ne, máme je ze zahraničí, ale nic exotického. Sehnali jsme je na Ukrajině. Mezi námi, kdybyste něco takového potřebovali, tak na Ukrajině je dostanete nejlevněji, když počítám i náklady na dopravu. Stojí to samozřejmě pár úplatků, ale pak všechno běží hladce.

Co vám začíná docházet? Podívejte, já s vámi jednám na rovinu. Mohl bych vám tvrdit, že jde o zubra, ale mluvím na rovinu. Oni s tím souhlasí, podepsali jsme smlouvu a zaplatili jsme jim. A ne zrovna málo. Obchod je obchod, oni dostanou peníze a papuánská delegace bude spokojená. S vámi bychom se taky vyrovnali. Naše firma si nevede špatně, a kdyby navíc vyšla ta spolupráce s Papuou, tak bychom vaši vstřícnost ocenili.

O úplatku nikdo nemluvil! Já dělám svou práci, vy taky. Mluvil jsem o motivaci, o tom, že když všechno dobře dopadne, vyděláme na tom všichni. A co se těch dvou kusů týče, to nejsou žádní chudáci, jak jste říkal. Byli, to ano, ale teď rozhodně nejsou. My děláme dobrý skutek. Jejich rodiny neměly nic, vůbec nic. Neměly co jíst ani čím topit. Z peněz, které jsme jim dali, mohou bezstarostně žít pět let. Hladové děti dostanou najíst, obléknou se na zimu a zahřejí se u kamen. A matky se mohou zase vdát.

Ale o medvědovi jsme mluvili. Pochopte, my už jsme ty Ukrajince koupili. Kdybyste chtěl, můžete si taky jednoho střelit; objednáme o jednoho víc, bude nás to sice stát nekřesťanské peníze, ale co bychom pro vás neudělali...

Cože? Vražda? To neříkejte! Oni s tím souhlasili a vydělali na tom. Souhlasí jelen, když ho dáváte na odstřel? Nebo prase v chlívku? Taky se ho neptáte, než ho prašťíte po hlavě. Kdežto Ukrajinců jsme se ptali a oni souhlasí. Dívejte se na to politicky. Jestli ti Papuánci s námi budou spokojeni a budou mít dobrou zkušenost, tak na tom může vydělat spousta zdejších podnikatelů. Papuánský trh je sice malý, ale zdaleka nenasycený a pro naši zemi to znamená příležitost. Vždyť to znáte: když se víc vyrábí, vznikne víc pracovních míst, je míň nezaměstnaných. Všechno musíte chápat v širších souvislostech... Tak co, dohodneme se?

Haló! Já myslel, že vypadlo spojení.

Aha, vy jste přemýšlel. Když si nechcete střelit, nevadí. Ale rozhodně neprodáváte, pane, za to ručím. Jak se říká, každý je svého štěstí strůjcem, že ano.

Dobře, ozvěte se. Já chápu, že nechcete mluvit ze služebního telefonu, někdo by si to mohl vykládat špatně. Budu se těšit.

Nové porno? Microsoft!

Pornografie už nevede žebříčky internetové návštěvnosti. Klesla na dvanácté místo. Nejpopulárnější webovou adresou jsou dnes stránky Microsoftu.

Zdá se, že sex už nevládne všemu – alespoň na internetu. Až donedávna byl web nejen zahlcen pornografickými materiály a odkazy na ně, ale sama existence počítačové sítě na pornografii závisela – byl to pro ni hlavní zdroj příjmů.

Nicméně se zdá, že by tyto poměry mohly skončit. Nedávno byl zveřejněn výzkum společnosti Jupiter MMXI, která se zabývá monitorováním internetu. Podle jejích údajů se v celosvětovém měřítku sexuální a pornografické stránky propadly na dvanáctou příčku. Samozřejmě to neznamená, že by to signalizovalo jejich definitivní zánik, nicméně se jedná o výrazný ústup z bývalé slávy.

„Lidé mají na práci důležitější věci, než surfovat po pornografických stránkách," konstatuje Lucy Greenová, obchodní ředitelka Jupiter MMXI. „Dřív tomu bylo jinak možná proto, že na síti nebylo moc jiných zajímavých věcí."

Sex neumírá

Znamená to, že můžeme zahodit svůj pracně vytvářený obrázek osamělého internetového závisláka, který tráví většinu času prohlížením věcí, u nichž bychom se přinejmenším červenali?

Úplně tak tomu není. Přestože množství nových služeb snížilo sledovanost internetové pornografie, „sex" zůstává i nadále jedním z nejčastějších dotazů, které lidé zadávají do vyhledávačů. A to i přesto, že některé stránky, např. Lycos, odstranily z databáze nejčastějších dotazů všechny, v nichž se objevovala „neslušná" slova. Takto zkreslené údaje však jsou zavádějící: I když pornografické stránky mají nižší popularitu a netáhnou tolik nových návštěvníků, stále mají velmi vysokou sledovanost.

Na stavu pornografie na internetových tocích se nicméně všechny monitorovací služby neshodly. Například společnost Net Value zjistila, že každý měsíc se na „stránky pro dospělé" podívají nejméně čtyři milió-

Nahoře: Dick J. O'Tay, „All you need is Sex", 1988

Vpravo: J. T. Lower, „Diane", 1994

ny Britů. Průměrně přitom na těchto stránkách tráví 45 minut.

Celkový počet uživatelů internetu sice roste, ale finanční síla sexu zůstává nezměněná. „Zdá se, že jde o zavedený a stabilní trh," říká mluvčí NetValue Alki Manias. „Obliba on-line pornografie nijak neklesla."

Značná část popularity internetové pornografie může být připsána na vrub agresivního marketingu. Nedávný průzkum počítačového časopisu Which? dokázal, že přes 40% uživatelů internetu se na pornografické stránky dostalo náhodou, především skrze náhle se objevující reklamní okna (tzv. pop-ups), nebo proto, že udělali překlep při zadávání nějaké známé internetové adresy. Řada pornografických serverů také pro svůj marketing zneužívá internet, když posílá svou prezentaci e-mailem i těm, kteří o nic podobného nemají zájem.

Zprávy, e-mail a Microsoft

Přesto se však zdá nezpochybnitelné, že stránky plné sexu už nejsou to hlavní, co je na internetu k nalezení. A jestliže tedy klesá náš zájem o sex, co vlastně na internetu hledáme místo něj?

Zdá se, že hlavní celosvětový zájem směřuje k službám a informacím. Nejčastěji navštěvovanými stránkami se proto stávají portály. V pozadí seznamu nejnavštěvovanějších adres přitom stojí společnost Microsoft. Například z deseti nejsledovanějších britských stránek vlastní plnou polovinu.

Tím, že kontroluje trh se softwarem, může Bill Gates na své stránky přilákat mnoho nezkušených surferů. Je to účinná, ale sporná taktika. V nedávné době vyvolala v USA soudní spor, při němž byl Microsoft nařčen ze zneužívání svého dominantního postavení na trhu.

Steve Ballmer z Microsoftu se nebojí o přístupu své firmy k webu hovořit otevřeně. „Nemyslím, že by jediná společnost dokázala ovládnout internet," pronesl při zmiňovaném soudním procesu. „Ale otázka stojí takto: Máme se snažit získat vysoký podíl jak mezi vlastníky, tak mezi návštěvníky internetových stránek? Přesně to by od nás lidé měli chtít."

Dalším, kdo může mít ze současného vývoje radost, jsou provozovatelé internetových obchodů. Celosvětově si během svátků polepšili na páté místo, čímž urvali významné sousto z halasně ohlašovaného zimního obchodního boomu.

Zdá se, že internetové obchodování láká mnoho nových uživatelů webu. „Velký rozsah nakupování přes internet dokazuje, že se toto médium stává běžnou součástí života nejširší veřejnosti," říká analytička firmy Jupiter MMXI Patricia Lueerová.

U nás doma

Při zběžném pohledu na pořadí nejnavštěvovanějších stránek na českém internetu bychom si mohli blahopřát, jak jsme světoví. V první dvacítce za rok 2002 se pornografické odkazy neobjevují. Bohužel příčinou není to, že bychom byli cudní a pracovití. Česká internetová pornografie je totiž velmi roztříštěná, skoro se dá říci partyzánská. Amatéři si tvoří stránky s několika hambatými obrázky, a surfeři mají každý jinou oblíbenou. Kdyby se však navštěvovanost (aspoň v hlavních kategoriích) sečetla, došli bychom k velmi vysokým číslům.

Není ale třeba zoufat. I k nám po nějakém čase dorazí zahraniční trendy a staneme se pracovními, vzornými a vitruálními.

Miroslav Cingl

FRIČ, VÁVRA, RADOK, WEISS, KADÁR, KLOS, KREJČÍK, HUBÁČEK, BRYNYCH, HEIGE, LIPSKÝ, JASNÝ, KACHYŇA, KORŠKA, DANEK, VLAČIL, BARABÁŠ, SCHORM, JIRES, FORMAN, CHYTILOVÁ, KUČERA, SCHORM, KRUMBACHOVÁ, NEMEC, MENZEL, SCHMIDT, BOČAN, PAPOUŠEK, PASSER, JURÁČEK, JAKUBISKO, HAVETTA, HANÁK

A. J. Liehm – Ostře sledované filmy

O knize...

Rozhovory A. J. Liehma „XY je slavný“ s československými filmovými režiséry uveřejňované v letech 1967 – 1969 v časopise „Filmové a televizní noviny“ vznikaly v době, kdy se v české kultuře a historii lámaly dějiny. Mělo to svoji souvztažnost; Československo tehdy procházelo unikátním pokusem o vznik společnosti nepostavené ani na diktatuře trhu ani na diktatuře proletariátu. To, jak tento proces reflektivně postihli naši filmaři od Menzela po Formana a od Chytilové po Jakubiska, uchvátilo svět natolik, že po dlouhých deset let byla na pódiích všech světových filmových festivalů slyšet skoro jen československá jména. V klíčové době hokejové krize v roce 1969 se už vědělo, že československý politický pokus (po domluvě L. I. Brežněva s L. B. Johnsonem, že SSSR Československo smí okupovat) nevyšel, a tak krátce poté, kdy byl dokončen poslední rozhovor s Dušanem Hanákem, odjel A. J. Liehm jako zástupce čs. filmu na mezinárodní filmový festival do Locarna a už se ze Západu nevrátil. Bylo mu poté z redakcí mnoha českých exulantských nakladatelství navrhováno, aby u nich knihu, která z rozhovorů vznikla, a kterou doma připravoval pro nakladatelství Mladá fronta, vydal. Ubránil se řka, že v Československu i mimo ně je mnoho Čechoslováků, kteří nemají šanci publikovat a on ji má. Liehm tedy vydal knihu až v roce 1974, a to anglicky v newyorském nakladatelství International Arts and Sciences Press. Když ji pak po roce 1990 chtěl vydat česky a bláhově a marně klepal na dveře českých nakladatelství (všude mu říkali, že o českou novou vlnu se dnes nikdo nezajímá), pochopil, že něco není v pořádku.

A tak přes dvacet let zakázaná a se stolu Českého literárního fondu smetená kniha rozhovorů je vydána jen díky hrdinnému Národnímu filmovému archivu. Jmenuje se Ostře sledované filmy.

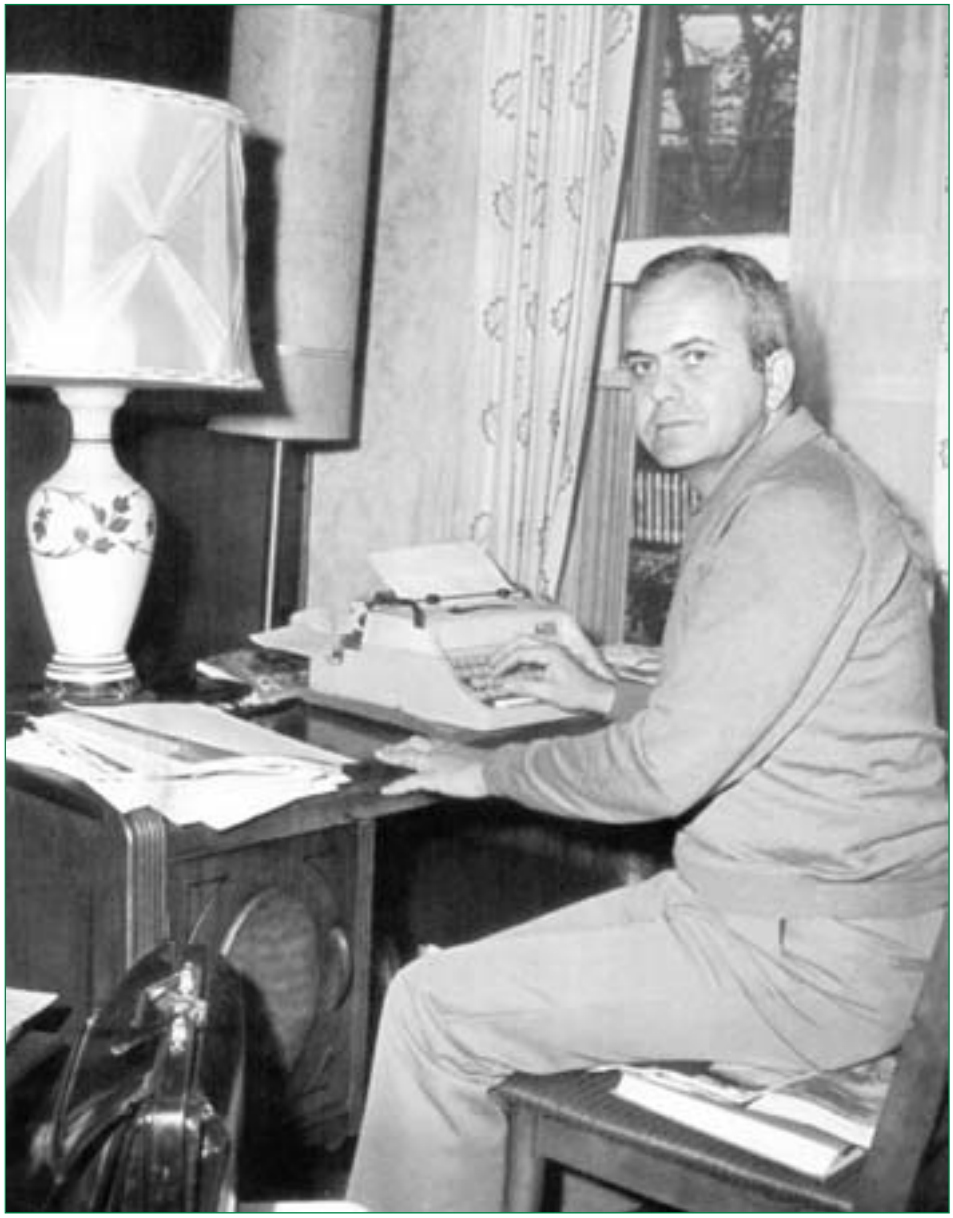

Začátek emigrace, New York 1970

Ostře sledovaný křest té knihy

(reportáž)

S Antonínem Jaroslavem Liehmem jsem se seznámil blahé paměti v Divadle na Vinohradech. Ten den jsem s ním četl rozhovor v Mladé frontě DNES a ve chvíli, kdy „Děvka“ Zlaty Adamovské ve hře „Sto let samoty“ kvílela do hlediště, poklepal jsem známé postavě na záda.

– Promiňte, nejste pan Liehm?

– Jsem.

– Tak pojďte ven.

Násilím z divadla vytaženého AJL jsem pozval na besedu k nám do Hradce. Přijel na čas, jen se pídil po důchodcovské slevě. (Drze jsem ho upozornil, že jako profesor v Paříži by si mohl dovolit plné jízdné. Nemohl, krachl mu mezinárodní časopis). Ej, AJL, povídám, co budete těm mlaďochům vykládat? Ej, TK, povídá on, neměj péči. A vykládal. V aule vykládal o Pražském jaru (věděli jste, že ten termín vymyslel Sartre?), v kabinetě pak o Jacquesi Derridovi. Rychlý kurýr z Klicperova divadla žádal prevaschadítělstvo, aby přišlo na recepci, kterou pro něj scéna chystá. Ničevó, gavaril gasudar, a šel s náma do hospody. Do hospody, kde povídá, jó, to v Paříži jsem s Aragonem pil... A já povídám: moment moment, uvědomujete si AJL, že pro mě je to, jako byste řekl, že jste něco někde pil s Janem Ámosem Komenským?! No a? povídá on, co si myslíte. Až budete starej a budete svým žákům povídat, že jste pil s AJL, taky vám to nebudou věřit.

Tak rok nato mi AJL z Paříže, na pohledu s Beckettovým citátem „Jste-li až po krk v hovně, nezbývá nic jiného, než si zpívat“ napsal, abych přijel do Prahy do kina Ponrepo, kde bude mecheche, křest jeho knihy „Ostře sledované filmy.“ Tak, nemocen angínou a rozjařen, skoro lítaje, vbíhám 5. února 2001 do suterénu kina Ponrepo a už v chodbě vrazím do blazeovaného doc. Jana Schmida (toho z „333“), který si cosi píše, a aj, v ústrety už mi kluše AJL. Proč mě tak vítá, ausgerechnet mě? říkám si, oslněn přítomnými Jiřími Dienstbierem

A již začíná křest, a to prologem ředitele Filmového ústavu, jenž vypráví krásné zkazky o své rodině, o svém pejskovi, kočce a babičce, načež ho vykopne prof. Jan Lukeš (též „333“), který začíná vyprávět o své konvičce na kávu, a teprve když ho vykopne jediný zde nesenilní osmasedmdesátiletý...

A. J. Liehm – Ostře sledované filmy

FRIČ, VÁVRA, RADOK, WEISS, KADÁR, KLOS, KREJČÍK, HUBÁČEK, BRYNYCH, HELGE, LIPSKÝ, JASNÝ, KACHYŇA, KRSKA, DANĚK, VLÁČIL, BARABÁŠ, SOLAN, UHER, JIREŠ, FORMAN, CHYTILOVÁ, KUČERA, SCHORM, KRUMBACHOVÁ, NĚMEC, MENZEL, SCHMIDT, BOČAN, PAPOUŠEK, PASSER, JURÁČEK, JAKUBISKO, HAVETTA, HANÁK

a Menzelem, a pochopím, až když se rozhlédnu po místnosti. Jsem zde jediným příznivcem AJL pod šedesát let. A již začíná křest, a to prologem ředitele Filmového ústavu, jenž vypráví krásné zkazky o své rodině, o svém pejskovi, kočce a babičce, načež ho vykopne prof. Jan Lukeš (též „333“), který začíná vyprávět o své konvičce na kávu, a teprve když ho vykopne jediný zde nesenilní osmasedmdesátiletý AJL, je knížka pokřtěna (protože co si u nás neuděláte sám, to nemáte). Chtěl bych, dí oslavenec, přečíst otevřený dopis režiséra Weisse o kritickém stavu českého filmu... Ale to už ho nikdo neposlouchá, neb všichni se ženou k banketovým stolkům, prohýbajícím se jídlem, pohoštěním to kupodivu

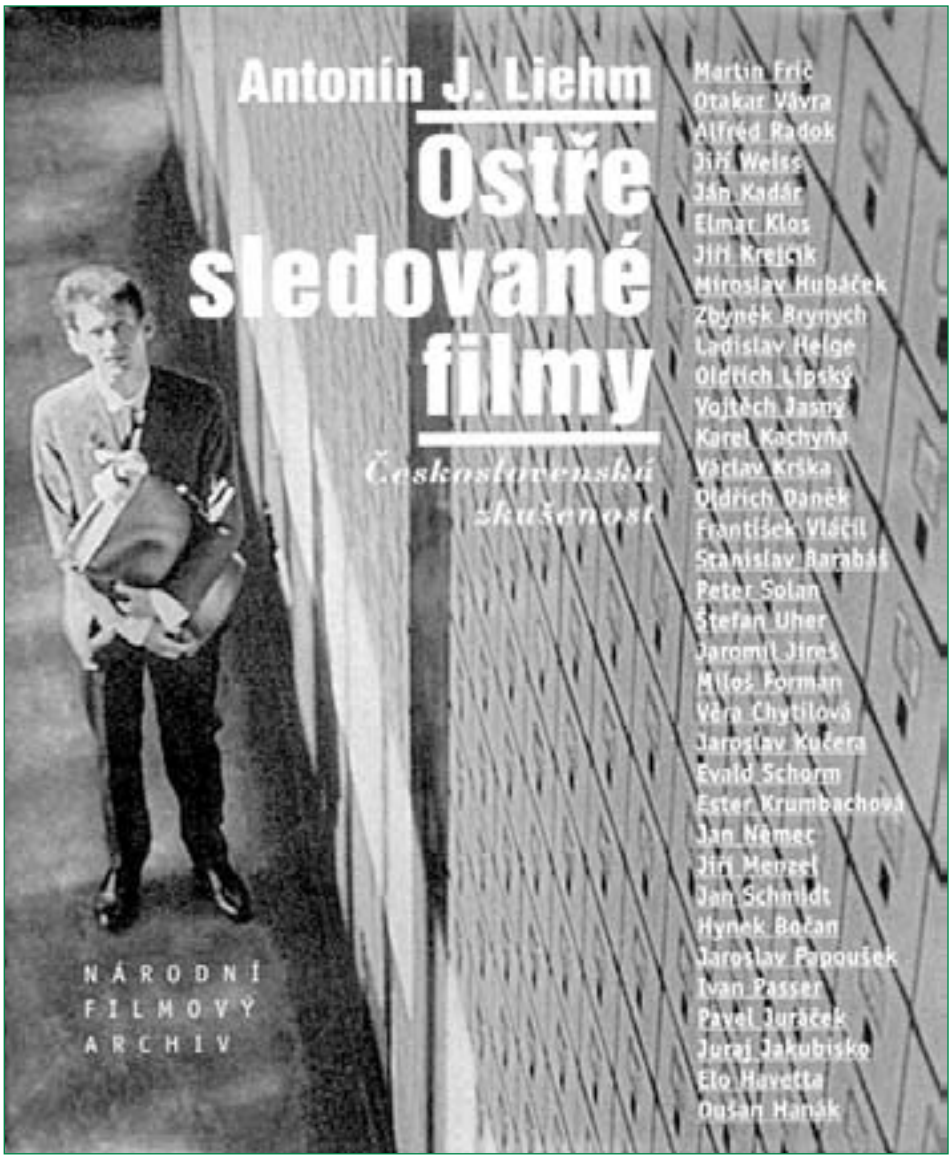

výhradně vegetariánským. Ti, kdož nejsou vegetariány, řadí se u oslavence pro podpis. Oslavenec si sedl na pódium a znaven hledá tužku.

S druhým dějstvím přichází můj přítel Martin, který píše diplomovou práci o jednom z kolegů AJL a musí si s mistrem tedy domluvit schůzku. Prodírá se Kačery a Menzely, až nakonec přepadne přes křeslo, na němž sedí Jiří Krejčík, jediný český režisér, který mlátí své herce. Jiří Krejčík po vzoru své role profesora ve filmu „Pelíšky“ bručí a manželka tohoto klasika kmitá, přináší z banketu víno a vegetariánské pochoutky a ušoupává si pro svého muže střevíce. Režisér bručí tím víc, načež k němu přicházejí známí, kteří den předtím viděli v televizi jeho „GEN“ a gratulují mu. Udělám s ním z nudy rozhovor, pak k němu přijde kýžený AJL a dělají oba rozhovor pro Český rozhlas, a když ho skončí, zařve na mě AJL bohatýrsky přes celou místnost: „Nasrals mě bratře, pročs napsal pozitivní recenzi na poslední Svěrákův škvár?“ Víc už s AJL promluvit nemůžu, neb se ho chopí davy osmdesátiletých fanynek a vynášejí ho ze sálu. Já pak využívám volného času, vymáhám od šéfredaktora časopisu „Listy“ svůj čtyřstovkový honorář, pak usedneme s Martinem na lavici a před slintajícími úsměvy důchodců – novinářů z tzv. „Holubovy letky“ dojídáme poslední drtky vegetariánských pochoutek, ubrousky se tiše snášejí na zem. Tu se kolem nás šourá už poslední návštěvník této slavnosti, režisér Krejčík, a podruhé týž den cituje sám sebe, v roli kterou mám k smrti rád, v roli řezníka z Hrabalových a Menzelových „Slavností sněženek“:

„Tak jsme to všechno sežrali a můžeme jít domů.“

V noci se mi z vegetariánských pochoutek udělá nevolno. Přivolaný lékař konstatuje salmonelózu.

Tomáš Koloc

„Já bych mohl například s klidným svědomím točit v Hollywoodu tak filmy třetí kategorie, nejobyčejnější kovbojky, krváky, detektivky.“
Miloš Forman o sobě v roce 1967

Všichni byli slavní

nad knihou rozhovorů A. J. Liehma

s českými režiséry šedesátých let

Šedesátá léta dvacátého století byla pro československou kinematografii obdobím zázraku. Alespoň to tvrdí ve Francii žijící publicista **Antonín J. Liehm** ve své knize rozhovorů **Ostře sledované filmy**. Českoslovenští režiséři „nové vlny“, kteří tehdy během několika málo let vytvořili své často vůbec nejlepší snímky, dobyli svět a snesli z něj snad všechny možné filmové ceny. Tato „nová vlna“ má dodnes své obdivovatele a má je právem. Liehm k nim nesporně patří. Mnohé z doby před skoro čtyřiceti lety ale sobě i dnešnímu čtenáři idealizuje.

Jeho 34 rozhovory s 35 filmaři (tandemu režisérů Kadár & Klos stačil prostor jednoho interview) vznikaly a byly časopisecky publikovány v druhé polovině šedesátých let. Kromě Liehma některé rozhovory napsaly Senta Brynychová a Drahomíra Novotná (Liehmová). Hovory sebrané do knihy měly vyjít v roce 1969 pod názvem Všichni byli slavní, ale nestalo se. Kniha vznikla až v roce 1974 v New Yorku. Na svou českou premiéru pak čekala do letošního roku. Tolik historie této sbírky zajímavých, ostříleným profesionálem napsaných a většinou poutavých rozhovorů.

Dnes je ale čteme jinak, než je četli naši otcové za Pražského jara. V čase mezi napsáním a prvním českým vydáním se totiž stačily změnit v “dokument doby„. Co po letech hodnotit na takovém dokumentu? Nelze dost dobře polemizovat s více než třicet let starými myšlenkami filmařů. Stejně se lze jen těžko kriticky zabývat metodou, jakou Liehm rozhovory psal. Technicky vybavil nakladatel Ostře sledované filmy skoro ukázkově – fotopříloha, poznámky, jmenný rejstřík i rejstřík filmů. (Někdy snad trochu chybí vysvětlivky – ne každý čtenář už dnes bude tušit, proč se v roce 1968 málem nekonal festival v Cannes; co znamenala pro československou kinematografii Bánská Bystrica, respektive zasedání o filmu, které v ní proběhlo; kdo byli a co dokázali producenti Ponti nebo Ergas). A tak jediné, co k polemice a prověření provokuje je poznámka na záložce: Ta praví, že Liehmova *„...kniha – jako historický dokument i jako stále živé svědectví o postavení umělce v moderní společnosti – snad promluví i k dnešku.“* Hledejme tedy.

Hlavní myšlenka, kterou A. J. Liehm v zevrubném úvodu k sérii rozhovorů vyjadřuje a která tvoří i základní motiv otázek pro většinu zpovídaných filmařů, je poměrně prostá. V kontextu šedesátých let (v jistém zjednodušení) navíc snese i označení pravdivá. Liehm připomíná výjimečné podmínky, jaké naši filmaři v té době měli. Stalinský cenzor vyčerpáním upadl do komatu, ale z kapsy se mu stále sypalo dost peněz. Jen blázen by takové situace nevyužil. A tak jsme měli na pětadvacet skoro nezávislých režisérů, kteří točili třicet šest celovečerních filmů zajímavé úrovně do roka za státní peníze.

Už z takto stručné charakteristiky je evidentní, že podobná doba se nebude opakovat. Lze sice jen těžko pochybovat o tom, že současné ministerstvo kultury by na film mohlo přispívat více (méně to jde už jen těžko). Možná by se naším ideálem a cílem mohla stát francouzská kinematografie, která se těší silné podpoře státu. Ale o ničem takovém Liehm ve své knize nehovoří; jeho tehdejší model z pochopitelných důvodů spěje k socialistickému chaosu v distribuci peněz. Realista se ještě dnes těší z výsledků toho zázraku, nerealista píše traktáty o věčné škodě, že zázraku už není.

Právě Liehmovi nestačí, že se z doby pro film neskutečně příznivé podařilo vytěžit několik dodnes ceněných filmů. Požaduje, aby šťastné spojení socialistického financování a liberálních svobod projevu zůstalo zachováno. Na startu normalizace, v lednu 1969 napsal: *„Nedopusťme nikdy a za žádnou cenu, aby cokoli narušilo tento stav, aby se znovu vrátily časy, kdy by svobodný rozvoj filmové tvorby byl brzděn ústřední kuratelou (...) Čím rychleji definitivně skoncujeme s pohledem na kinematografii jako na průmyslo-*

A. J. Liehm – Ostře sledované filmy

„Další producent nás pozval na nejdražší oběd do nejdražší restaurace v nejdražší ulici. Tam jsem se dověděla, že kdybych přijala jeho nabídku, budu naprosto svobodná, jen si přeje, abych natočila Čapka, aby v tom hrál jeden slavný herec, a konečně, že hudbu k filmu napíše jeho paní. Ta tam byla a hned zazpívala písničku do toho filmu, kterou už měla hotovou. Rozuměla jsem z ní jen dvěma slovům: Karlovy Vary, Karlovy Vary... Bylo to prostě příliš svobody.“ Věra Chytilová o možnosti zahraniční koprodukce na podzim 1967

vé odvětví, tím lépe.“ Podle Liehmovy konstrukce film už nebude propagandisticky sloužit svému plátci (komunistickému režimu), ani nebude uznávat sledovanost a výdělek jako pro sebe relevantní měřítko (bude to film vysoce kulturní) a z „nové vlny“ se stane norma, kinematografie.

Liehma nelze peskovat za slova, která napsal ve chvíli, kdy pro optimismus byl aspoň ještě malý důvod. Mohl snad ale předpokládat, že komunistický režim si nebude štědře fundovat kritiku proti sobě donekonečna.

Řeklo by se tedy, že není divu, jak Liehm na konci obrodného procesu psal. On si ale totéž myslel ještě v polovině 70. let v New Yorku. Tehdy tam o výhodách kombinace systémů Východu i Západu pro film napsal: *„Možná odpověď byla však zřejmě v kombinaci výhod obou systémů, to jest ve vytvoření různých forem veřejně podporované filmové výroby a distribuce, s maximem umělecké nezávislosti v maximálně otevřené společnosti.“* Také v třetí předmluvě Ostře sledovaných filmů z února 2001 Liehm píše, že žádný z režisérů, s nimiž před třiceti lety mluvil, už pak nenatočil film, který by se těm z šedesátých let vyrovnal. Stále jen stejný motiv – nejlepší filmy mohou vzniknout pod kuratelou volného, lidského a bohatého socialismu a ne v soukromých studiích, která se ohlížejí jen na zisk a na počet Oscarů.

Nepřeli bychom se s A. J. Liehmem o slova, která mají být dokumentem doby, ale jestli jimi chce mluvit k dnešku (jak tvrdí úvod jeho knihy), nemůžeme s ním souhlasit. Ještě na letošním uvedení své nové knihy v Praze se Liehm přimlouval pro obnovení systému financování filmu tak, jak fungoval na konci šedesátých let u nás.

Je zbytečné se s Liehmem přít. Nejlépe se s ním totiž před víc než třiceti lety přeli sami režiséři. Většina z nich sice Liehmovy myšlenky podporuje (Jan Schmidt si například vysloveně pochvaluje spolupráci se sovětskými filmaři, kdy se neplatí penězi, ale fakturami a plán se plní „velkoryse“). Někteří tvůrci ale Liehmovu konstrukci zpochybňují. Třeba režisér tak trochu mimo hlavní proud šedesátých let – Oldřich Lipský. Ten Liehmovi vysvětluje, že své komedie musí točit v koprodukci, protože československá kinematografie nemá dost prostředků na potřebný štáb, bez kterého se dobrá komedie neobejde. Například se u nás neplatili gagmani, kteří dobrušovali každý vtip. Vojtěch Jasný zase jasně praví: „Každý si musí vydělat sám.“ Pěkný je vývoj Ivana Passera, který ještě na podzim 1968 tvrdil, že “*„Má-li se filmové umění zachránit, dá se dělat jen tak, jak se dělalo v posledních letech u nás.“* O osm stránek a čtyři roky dál už tentýž Passer rozlišuje jiné priority: *„Jsme samozřejmě, tady i tam, nakonec otroky pánů, kteří nás platí. Jenže tady (míněny USA, pozn. aut.) můžete, když se vám to nelíbí, říct sbohem a jít vedle. A nakonec máte nějakou naději. Tam (míněno Československo, pozn. aut.) vás naopak pán drží na řetěze a dokonce vyžaduje, abyste ho miloval za to, že otročíte na jeho plantáži.“* Právě Ivan Pas-

ser patří k těm filmařům, kteří ukazovali cestu k řešení. Ta je v možnosti, v naději, že filmař ve svobodném světě najde producenta, který pochopí jeho požadavky a plány a zaplatí je. S Passerem souhlasí i Forman.

Právě Miloš Forman narušil další Liehmovy iluze o jednoduchosti světa – který je dělen na štědrou státní kasu zde a skrblického filmového kapitalistu na Wall Streetu. O své spolupráci s producentem Pontim Forman totiž poznamenal: *„Můj film přijímá takový, jaký je, jenže pro distribuci je mu krátký. Nebudeme však nic měnit, ani metr, film bude, jak já budu chtít.“* Forman v Pontim představuje Liehmovi filmového kapitalistu s vkusem a mozkem, který produkoval takové umělecké filmy jako De Sicovu Horalku, Godardův film Žena je žena, Leanova Doktora Živaga či Antonioniho Zvětšeninu. K mecenášskému modelu skeptický Liehm se Formana přesto ptá, zda má spolupráce s producentem, jako je Ponti, nějaké výhody. A Forman smečuje: *„Nebýt té koprodukce, nikdy jsme pro* Hoří, má panenko *neměli ten materiál, který jsme takhle dostali.“* Jedna z vlajkových lodí „nové vlny“ tedy nevznikla jen díky modelu omdlevšího socialismu, ale v koprodukci s kapitalistickým producentem. Forman sice stav, který zavládl v Čechách v půli šedesátých let označuje za „nejideálnější a nejhumánnější“, ale hned dodává, že ideologická cenzura, kterou socialismus hrozí, je horší než finanční diktát na Západě.

Československá „nová vlna“ byla jen jedna; navzdory tvrzením (či spíš zbožným přáním) A. J. Liehma se nikdy kinematografií nestala, zůstala avantgardou, krásným snem. A ty se vracejí jen vzácně. Na druhou stranu je ale pochopitelné, proč se pro mnohé (nejen) filmaře té doby stala šedesátá léta rájem, kouzlem a zázrakem; prožili v nich svá skutečně nejlepší léta. Nelze jim po nich proto šlapat, navíc když za nimi zůstala pozoruhodná tvorba.

Ale aby nebylo pochyb, byli bychom z duše rádi za „novou novou vlnu“ v českém filmu. Jenže stát opět spinká a kapsu už má vymetenou. Soukromí producenti toho zatím také mnoho nevytrhli. A tak jsou Liehmovy Ostře sledované filmy a myšlenky v nich obsažené jen těžko přenosné o dneška. Tam, kde k současným problémům mají nejblíže, v otázce financování filmu, nabízejí socialismus s jeho nepořádkem a plýtváním. Než bychom riskovali návrat ospalého despoty, kterému je jedno, v jakém binci dřepí a co se mu děje pod nosem, to raději půjdeme do multiplexu na kýčařský Tmavomodrý svět. A budeme tam se závistí vzpomínat na doby, kdy v kinech kvetly Sedmikrásky, a čekat, Až přijde kocour.

Martin Groman

Antonín J. Liehm, Ostře sledované filmy. Československá zkušenost. Národní filmový archiv, Knihovna iluminace (řídí Jan Lukeš), Praha 2002 (vročení 2001), 474 stran, 2 000 výtisků, 299 Kč.

Liberalismus, ta víra, že trh všechno zařídí, to je také náboženství. I demokracie je náboženství. Jiná věc je svoboda bojovat za něco a mít přitom jistou šanci, že to můžu i vyhrát. Můžete o to usilovat. Proto šedesátá léta, to nebyla demokracie, ale byla to svoboda. Česká literatura šedesátých let je toho důkazem.

Rozhovor, který není ani o té knížce, ani o těch filmech...

(Rozprávění s A. J. Liehmem)

Pane profesore, jste jedním z nejznámějších emigrantů české národnosti. Můžete mi říci něco o zkušenostech českého emigranta?

Co se týče emigrace z roku 1968, musíme si uvědomit, že tehdy odešlo sto tisíc lidí a z těch si myslím tak 99 600 (a možná i víc), odešlo za lepším, tedy s požadavkem mít se materiálně líp. Těch lidí, kteří odešli, aby venku dělali politiku proti normalizátorům, bylo strašně málo. Já vždycky říkám, že nejlepší lidi zůstali tady. Pár těch zajímavých sice odešlo, ale elita zůstala tady. Druhá věc ovšem je, co z ní ta normalizace udělala. Česká inteligence totiž emigruje nerada. Ve světě najdete všechno možné: New York je největší maďarské město po Budapešti, Toronto je největší makedonské město po Skopje, Poláků je v cizině tolik co v Polsku a každý Polák vám řekne, že Polsko je tam, kde je on. My ale emigrujeme špatně, my a v mnoha kvalitách naši dvojčata, Francouzi. Přesto nám bylo puštěno za jedno století emigrantskou žilou třikrát: 1938, 1948, 1968. To je strašná ztráta pro tak malou zemi. Je to bolestně cítit, ale je to tak trochu český osud. Emigrace z roku 68 měla to štěstí, že lidé, kteří šli ven, byli vzdělaní, uměli řeči nebo řemeslo. Osmačtyřicátníci se na osmašedesátníky dívali skrz prsty nejen pro politickou

A. J. Liehm – Ostře sledované filmy

různorodost emigrace z roku 68, ale říkali taky: „My jsme přišli, když nebylo do čeho píchnout, myli jsme nádobí. Vy jste přišli k hotovýmu." a měli v tomto smyslu velký kus pravdy. Tady vznikalo napětí, které se po několika letech upravilo, ale ne úplně. Naštěstí mezi sebou česká emigrace nevedla bratrovražedné boje, to Poláci a Maďaři měli mezi sebou frakční války a říkali nám obdivně: „Vy jste dobrý, že spolu dokážete dělat společnej časopis, i když spolu nesouhlasíte." Přít se o to, kdo má morálnější motivaci k emigraci, byl luxus: museli jsme něco dělat proti situaci doma. Já například byl novinář a nikdy jsem nechtěl dělat nic jiného než noviny, ale měl jsem možnost studovat a učit, tak jsem si tu profesuru udělal, a když mě nechtěli ve Francii, šel jsem učit do Ameriky a do Anglie, a pak teprve jsem se do Francie vrátil. Sovětská okupace byla kuriózně požehnáním i pro českou literaturu. Lidi na Západě zírali na ty tanky v každém významnějším plátku, vydavatelé si řekli: „To by se mohlo zpeněžit!" a proto po roce 68 vyšlo na Západě nejvíc českých knížek (stejně jako nejvíc srbských a chorvatských vyšlo v době války na Balkáně) všech dob. V povědomí zůstane z Čechů Kundera, z Poláků Milosz a z Maďarů Konrad, ale ta masová publicita se nejdřív udělá přes první stránky novin, přes války, přes mrtvoly, přes všechno, co zajímá trh. Dnes českých knížek na západě nevychází ani zdaleka tolik, co vycházelo tenkrát. Chcete-li vydat v Paříži finskou, švédskou nebo holandskou knížku, zaplatí to jejich vlády. Naše ne, ta ty peníze dává úplně jinam. Po roce '69 jsem se dostal jako učitel na University of Pennsylvania ve Filadelfii. Uspořádal jsem tam se Škvoreckým, Lustigem a Kunderou v roce 1983 asi největší exilovou konferenci o české literatuře. Milan Kundera tam řekl zajímavou věc, totiž že rok '68 v ČSSR byl jedním z největších a nejlepších momentů evropských dějin 20. století. Lidi u nás totiž tenkrát tehdejší sociální zřízení podporovali, ač nemuseli. Na Západě to každý ví, ale u nás (počínaje prezidentem) to nikoho nezajímá. Tato malá česká realita je těžká, nedá se v tom žít. To je mimo jiné jeden z důvodů, proč Milan Kundera už se svou vlastí nechce nic mít. Je ale těžké s tím něco dělat.

Jak funguje ideologie?

Lidi potřebují víru. Tu jim dává jakékoli náboženství. Ať už nacionalismus či komunismus. Angličani kdysi dělali průzkum o největších myslitelích dějin a Marx se ocitl na druhém místě. To není otázka toho, v čem měl nebo neměl pravdu, ale toho, že zmobilizoval lidi, protože se dotkl jejich nejvlastnějších problémů, a že jim dal víru. Ano, liberalismus, ta víra, že trh všechno zařídí, to je také náboženství. I demokracie je náboženství. Jiná věc je svoboda bojovat za něco a mít přitom jistou šanci, že to můžu i vyhrát. Můžete o to usilovat. Proto šedesátá léta, to nebyla demokracie, ale byla to svoboda. Česká literatura šedesátých let je toho důkazem. Jako agnostik závidím lidem, kteří mají víru. Intelektuálové, to jsou nešťastní lidé bez dogmatické víry, ale můžou nám ledacos zachránit. Je jedno jestli je to písmák, hospodář ze vsi nebo dělník z Kolbenky; když se narodí intelektuálem, má to do smrti na čele jako cejch, protože musí snášet život bez absolutní víry, hledat jistotu jen v sobě a neustále na ní pracovat, protože je neustále ohrožena. Znal jsem spoustu univerzitních profesorů, kteří byli vynikajícími odborníky a pedagogy, ale intelektuálové to nebyli. Intelektuál, to je člověk, který když vidí zeď, tak si na ni sáhne. Chce vědět, jestli je tvrdá, jestli ustoupí nebo neustoupí a co za ní je. Má schopnost sebereflexe, když vidí, že ta zeď není to, co si myslel, tak to uzná. To jsou ti písmáci, dělníci, hospodáři, kteří jsou pravými intelektuály, a každý pár takových známe. V šestnáctém století vznikla kralická bible. O sto let později nastoupila rekatolizace, germanizace, čeština zmizela z úřadů, ze škol, ale lidé se scházeli po lesích a četli si tam kralickou bibli nahlas. To byli ti praví intelektuálové a jejich zásluhou my tady dneska sedíme, mluvíme a myslíme česky. A tito intelektuálové pak v devatenáctém století obnovili kulturu národa bez šlechty. Museli znovu vytvořit českou literaturu, české umění. To, že prvními československými prezidenty se stali filosofové Masaryk a Beneš a posledním spisovatel Havel, to není náhoda. Náš národ to má z dějin zakódováno ve své historii. Inteligence má u nás určující roli, kterou má jinde šlechta nebo buržoazie. Vyvrcholilo to v roce '68. Umělci, co tvořili rok '68, neměli jinou touhu než odevzdat politiku politikům a začít dělat umění, divadlo, literaturu a filosofii. Čeští spisovatelé se v červnu '68 sešli a rozhodli se zrušit Svaz spisovatelů, zrušit všechny výhody, které spisovatelé měli, aby tuto roli už nemuseli hrát. Ale národní osud jim to nedopřál.

Jak se podíleli světoví intelektuálové na procesu bourání ideologie, který dnes vrcholí postmodernismem?

Já si myslím, že rok 1968 byl konec toho prvního poválečného období. V roce 1945 byla Evropa hladová, rozbitá, padesátá léta padla na to, aby se to zahojilo a v šedesátých letech se najednou ukázalo, že je všechno jinak. V západním Německu proběhla velice povrchní denacifikace. Moc obou Němecek byla prorostlá bývalými členy NSDAP, kterých bylo před válkou 10 miliónů a najednou se jich jejich děti, intelektuálové začaly ptát: „Co jsi dělal před dvaceti lety?" Na francouzských a anglických uni-

verzitách byl konzervativní restriktivní režim, o fašistické vichistické Jižní Francii se začalo mluvit asi tak před deseti lety, a do té doby se říkalo, že Pétainův kolaborantský režim, to nebyla žádná Francie. V USA byl v padesátých letech mccarthismus, zrcadlový obraz stalinismu, a mladí na celém světě se masově začali ptát a bouřit. V roce 1968 explodoval v USA černošský problém a problém lidských práv okupovaných národů, mladí si vydobyli revoluci v NDR v roce '53, v Maďarsku a v Polsku v roce '56... Mě v roce 1949 vyhodili odevšud, ač jsem byl v KSČ. Scházela mi ale, jak už jsem říkal, dispozice věřit. Poslali mě na vojnu a pak do ČTK, kde jsem byl posazen ke stroji HEL (dálnopis ani mail tenkrát nebyly), a překládal jsem zprávy, které nám chodily výhradně z Moskvy. Tenkrát bylo základním pilířem komunismu dogma, že „třídní boj po vítězství socialismu se zostřuje." A najednou v dubnu 1953, týden po smrti Stalina, čtu úvodník moskevské Pravdy, kde stojí, že třídní boj po vítězství socialismu SLÁBNE. Volám kamarádovi:

– Můžeš mi říct, co je s třídním bojem po vítězství socialismu?

– Co by bylo, zostřuje se.

– Já jsem vždycky věděl, že jsi starej revizionista. Že se zostřuje, to vůbec není pravda, protože tady mám v „Pravdě," že slábne.

V tu chvíli jsem věděl, že socialismus se musí zhroutit. Že to celý to spadne, když vyhodíte tenhle zrůdný podstavec. Proti komu teď budou bojovat?

Jak to pokračovalo?

V Maďarsku bylo nižší procento komunistů, a proto u nich proběhla revoluce už v roce 1956 a u nás až 1968. Ale nás to zasáhlo hlouběji. Maďarsko '56, to byla jednorázová exploze. Proces šedesátých let u nás byl pokus dlouhodobě modelovat společnost. Polistopadové vedení to nechápe. Tady se přijalo dogma, že v roce 1948 spadla klec a až do roku 1989 se nic nedělalo. Ale to není pravda! Jak se stalo, že v šedesátých letech se nejvíc globálně protikomunistických knih vydalo nikoli na Západě, ale v Československu, Polsku a Maďarsku?! Jak se stalo, že v tomto ČSSR šedesátých let se Václav Havel mohl stát nejslavnějším českým dramatikem, který byl hrán nejen na světě, ale především doma?! Zase je to o těch jistotách, kdy kdo chce mít víru, potřebuje černobílý svět, a tak celou etapu 1948 – 1989 vyčerní. Dokonce jsem slyšel formulaci, že „Rok 1968 byl poslední pokus o záchranu komunismu; naštěstí se komunismus zachránit nepovedlo, a proto máme svobodu." Když Jan Hus a Martin Luther přišli s kritikou církve, kritizovali ji jejím jazykem, chtěli ji zreformovat. A to je vždycky daleko nebezpečnější a efektivnější. Každá institucionalizovaná ideologie se bojí víc než nepřítele zvenčí nepřítele zevnitř. Kladení otázek zevnitř je první krok. Nezapomeňte, že Gorbačov byl partajní funkcionář takříkajíc od narození, ale měl oči k vidění, začal věci nazývat pravými jmény a to byl konec. Komunismus může existovat jen jako uzavřená společnost. Už jsem mluvil o těch národech a v Evropě jsou dodnes dvě komunistické strany, které jsou jako dvojčata a kterým stalinismus prorostl až do paty: česká a francouzská. Jenomže ve Francii osmdesátých let, kdy komunisti se svými dvaceti procenty blokovali jakoukoli vládu měl prezident Mitterand odvahu říct: „Pojďte, tady máte tři ministerstva a račte pracovat." A během pěti let měla KSF šest procent a nikdy se z toho nevzpamatovala. Ten komunismus byl vymyšlen jako bojový systém, který měl svrhnout kapitalismus, později převzal vládu, ale pořád to byla kónicky uzavřená bojová sekta. Komunismus s minulým stoletím umřel. Bylo to vymyšleno pro úplně jinou společnost.

Jak mi tedy při své teorii totalita versus intelektuál vysvětlíte tolik skvělých čistých a intelektuálních komunistů, mj. z řad vašich osobních přátel, E. F. Burianem počínaje a Louisem Aragonem konče?

Právě vy jste nikdy neslyšel o pověstném radikalismu intelektuálů? Intelektuál nesnáší stávající svět a v procesu o jeho reformu se přece spojí s kýmkoli. Má sklon k radikalismu vůči všemu, nemusíme chodit daleko, většinou už proti tatínkovi. Aragon byl zakladatel surrealismu, ten se vzápětí rozštěpil, protože ti nejradikálnější surrealisté v čele s Aragonem přešli do KSF. Sartre od roku 1964 nenapsal ani řádek literatury, protože „nechtěl psát pro buržoazní čtenáře". Burian se stal členem KSČ už v jinošství a už ve třicátých letech po něm šli Gottwaldovci. A nejde jen o komunisty. Céline byl asi největší francouzský spisovatel a antisemita až Bůh brání. Ezra Pound seděl za války v Římě a dělal pro Mussoliniho rozhlasové relace. Vezměte Gogola, toho příznivce samoděržaví. Aragon byl celý život v ÚV KSF a vystrkovali ho na pódium jako cvičeného medvěda. To bylo nařízeno z Moskvy; každé ÚV muselo mít svého cvičeného spisovatele. A přitom každá řádka Aragonova díla je polemikou s tímto jeho postojem. Aragon si celý život přál napsat komunistický román. Napsal „Komunisty" a nikdy předtím ani potom už takovou blbost nenapsal. Jeho talent mu prostě v tomto případě podvědomě vypověděl službu. Nedávno měl Aragon sto let, seděli jsme na oslavě jeho narozenin a francouzský kritik Jean d'Ormesso začal projev nádhernou větou: „André Malreaux je sice v Pantheónu *(pozn.aut.: francouzský Slavín)*, ale Aragon, to byl spisovatel!" A když Sartre přestal „psát pro buržoazní čtenáře" stal se aspoň patronem české kulturní politiky šedesátých let. To on v roce 1963 v „Lettre francaise" poprvé vymyslel termín „Pražské jaro." Už by se jednou mělo přestat měřit politiku kumštem a kumšt politikou.

Děkuji Vám za rozhovor.

Tomáš Koloc

Letem světem

Honzy Hanzla

Pan Vlastimil Čech se vzbudil ráno v sedm hodin. Posnídal ruské vejce a zapil je tureckou kávou. Po snídani si přečetl Zemské noviny. Nejvíce ho zaujal článek o tom, že na neúspěchu české cesty se mimo jiné podepsala krize asijských tygrů. Pak odešel do práce.

V kanceláři ho čekalo nemilé překvapení. Jeho kolega, který pil jako Dán, prošel zavřeným francouzským oknem, takže tam díky čině venku byla pěkná sibiř. Dva řemeslníci se právě lopotili se zaseklým pantem, který držel jako helvétská víra.

Z rozčilení nevyšel pan Čech celé dopoledne. Čekal, že bude mít v práci havaj, ale místo toho musel dřít jako senegalský negr.

V poledne zatelefonoval domů. Jeho žena Jelena, ve které kolovala polská krev, na otázku co dělá, vybuchla jako filipínská sopka: „Peru! A na ty tvoje kanadský žerty nemám náladu," práskla telefonem.

„Sakramentská ženská," zabručel si pan Čech pod vousy, „to zase bude Itálie. Proč já si ji vlastně bral? No jo, tenkrát byla krásná jako monacká kněžna. Jenže dneska je z ní něco jako australská ježura a řve víc než mexickej hurikán."

Domů se pan Čech vrátil večer, za minutu šest, přesný jako švýcarské hodinky. Rozmrzelost ho neopustila. Zašel na dostihy, vsadil si, už už si říkal, že konečně jednou za uherský rok vyhraje, jenže jeho anglický plnokrevník skončil na irské lavici. Pana Čecha to mrzelo tím spíš, že byl lakomý jako Skot.

V předsíni se srazil se svým synem, který ten den dostal pětku z dějepisu, protože tvrdil, že Jan Lucemburský padl na Moravském poli.

„Ty jsi ale Kuba," pokáral ho otec.

Pak vešel do kuchyně.

„Co bude k večeři?" zeptal se manželky.

„Dalmátské čufty," odpověděla, „a laskavě mi řekni, kam se poděly všechny ubrousky. Je tu ňákej bermudskej trojúhelník, nebo co?"

Pan Čech pokrčil rameny. „Tenhle anglický humor je pro mě španělská vesnice," pomyslel si a odebral se k televizi. Zapnul ten japonský zázrak a se zájmem sledoval řecko-římský zápas.

„Přepni to. Chci se dívat na Švédskou trojku!" houkla na něj choť. Pan Čech s nechutí vyhověl a začetl se do Americké tragédie.

„Měl bys už laskavě vymyslet, kam pojedeme na dovolenou," pronásledovala ho nadále s německou důkladností jeho žena.

Pan Čech to už nevydržel a vztekle zařval: „Mně je to jedno, třeba do prdele!"

A to je o cestování všechno.

Dají se noviny obrátit vzhůru nohama?

Čtěte

LITERÁRNÍ NOVINY

...nevšední pohled na společnost a kulturu...

Krátké články na lesklém papíře vás u nás nepohorší!

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz

Pošleme zdarma číslo na ukázku!

Literární akademie,

dejme tomu v úterý v podvečer

Josef Škvorecký napsal u příležitosti zahájení druhého roku existence pražské Literární akademie (připomeňme, že jejím výkonným ředitelem je Václav Krištof a u zrodu akademie stály takové věhlasné osobnosti naší slovesné kultury jako Oldřich Král a Jan Vedral), že se tato škola úspěšně rozjela a že mít celé dvě stovky studentů všehovšudy po roce činnosti, to je příznak kvality. Nicméně my, co nežijeme za velkou louží, nýbrž doma v Čechách, v tomto statistickém údaji spatřujeme spíše příznak kvantity (z níž se kvalita teprve vylupuje). Což se děje mimo jiné, ne-li zejména, prostřednictvím jednotlivých tvůrčích dílen, v nichž se kolikrát ukazuje, že mnohem těžší než první krůčky bývají ty druhé, pak ty třetí... V jedné tvůrčí dílně školy řečené „elej" k nim docházívá pokaždé v úterý v podvečer, například v budově B v 1. patře – a několik „druhých krůčků" studentů 1. ročníku LA z této skupiny (shodou okolností z per autorů malinko již odrostlých maturitě) nyní nabízíme čtenářům Dobré adresy. Sluší se ale podotknout, že tři úvodní vybrané texty byly napsány v zimním semestru 2001/2002 na stanovené téma. V prvních dvou případech znělo záměrně autenticky bizarně „Vážení pedagogové, fixy a hadříky na tabule do učeben jsou k dispozici v sekretariátu", třetí povídka reagovala na podobně designovaný, byť aktuální námět „Imatrikulace". Dvě zbývající prózy figurují v tomto minibloku nejen pro své kvality, leč také proto, aby demonstrovaly stylové a žánrové rozpětí studentských prací (zde seřazených podle abecední posloupnosti). A ještě něco: Literární akademie není žádná líheň usedlých šedovlasých literátů ani rychlokvašených magazinových slečinek, může však tvůrčí nadání svých studentek a studentů podchytit, rozvíjet a motivovat. Proto si počkejme, jakpak bude kupříkladu vybraná čtveřice povídkářek a jeden povídkář psát s titulem MgA., čili už za necelých pět let!

Vladimír Novotný

Obsah přílohy:

1. Iva Knotková: **Smuteční řeč** (51)
2. Petra Mahdalíková: **Místo k sezení** (53)
3. Daniel Rumpík: **Imatrikulace** (54)
4. Denisa Salátková: **O splněném přání** (56)
5. Dana Škáchová: **Bohatá samota** (58)

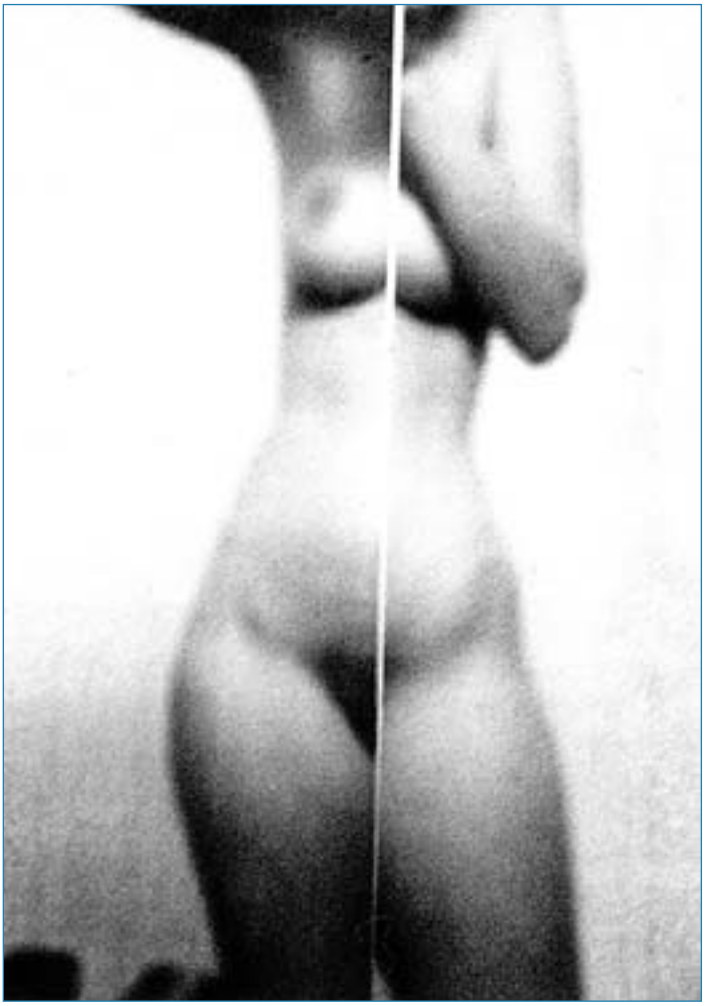

foto Kateřina Rudčenková

Iva Knotková: Smuteční řeč

Dříve než jsem tak, jako každé ráno za posledních patnáct let, otevřel dveře do našeho zakouřeného krcálku, kterému jiní říkají kancelář, pochopil jsem, že se něco děje. Obvyklý hluk, který způsobovalo osm lidí tísnících se na 15 m², dnes slyšet nebyl. Ta všudypřítomná kulisa, vytvářená změtí hlasů, smíchu, třískotu hrnků s ranní kávou, kterou vždy pro všechny přítomné vařila paní Liduška, dnes prostě chyběla.

Pomalu jsem otevřel dveře a nahlédl dovnitř. Byl jsem zvědavý, co tak závažného změnilo náš každodenní rituál. Můj vstup do kanceláře v tom naprostém tichu zaznamenali všichni. Zmateně jsem se rozhlížel z jednoho na druhého a hledal odpověď, nějaké vysvětlení.

Seděli za svými stoly, oči, které zvedli jen když jsem otevřel dveře, již měli většinou opět sklopeny dolů, někteří hlavy jen tak svěšené, jiní podepřené dlaněmi. Stál jsem jak trouba v otevřených dveřích a bál se promluvit. Prolomit to ticho mi přišlo nějak nepatřičné.

Hlavou se mi honily různé myšlenky, třeba máme hrozný průser, něco se pokazilo, nebo je to jen žert a oni za chvíli vyprsknou smíchy a budou se plácat do kolen. Ale jak jsem tak těkal očima z rohu do rohu, zastavil se můj pohled na paní Lidušce. Ucítila to a vzhlédla. Není to žert, zamrazilo mi v zátylku. Ta usměvavá stará paní seděla a z očí jí stékaly slzy. Mlčky jsem došel až k ní a podal jí kapesník. „Děkuji, Petře. Víte, pan Novák...“ A rozeštkala se ještě více. Rozhlédl jsem se kolem sebe, ano, jeho místo bylo prázdné, toho jsem si předtím nevšiml. Začalo mi to docházet. Vedle sedící ing. Boura si všiml mého pohledu a dopověděl to, co už paní Liduška nezvládla. „Infarkt, chlapče! Odvezli ho do nemocnice, ale bylo už pozdě! Je to hrozný, nebylo mu ani šedesát! Život je svině!“ ukončil svůj monolog a ostatní na souhlas pokývali hlavami.

Chvíli bylo ticho, potom však z lidí začaly opadávat první pocity úleku a překvapení a začali si ulevovat slovně. Proklínali doktory, život, stres a špatnou životosprávu, prostě všechno, co mělo alespoň malou souvislost s náhlým úmrtím našeho kolegy. Stále jsem stál nad paní Liduškou a tlumené vzlyky, které nedokázala ovládat, prozrazovaly, jak moc ji smrt pana Nováka ranila. Cítil jsem, že mám něco říci, nějak ji utěšit, ale vůbec nic mě nenapadalo. „Byl to hodný člověk,“ promluvil jsem konečně, zdálo se mi však, že to zní dost nepřesvědčivě. Paní Liduška měla ale asi jiný pocit, protože má poznámka u ní vyvolala další vlnu pláče. Poodešel jsem ke svému stolu a začal si vyndavat nedodělané výkresy z minulého týdne. Samozřejmě jsem tušil, že se k nim dnes nedostanu, ale najednou jsem nevěděl kam s rukama a potřeboval jsem se nějak zaměstnat.

Celý den potom probíhal stejně rozpačitě jako tohle ráno. Hromadně se na pana Nováka vzpomínalo a stejně hromadně se pak jeho smrt zapíjela. Jen já a paní Liduška jsme se tohoto druhu smutnění nezúčastňovali. Paní Liduška proto, že se stále s tím nezměnitelným faktem nemohla smířit, a já jsem nějak neměl tu potřebu.

O to více mě překvapilo, když mě druhý den kolegové požádali, zda bych nepromluvil jménem naší kanceláře na pohřbu, který se měl konat hned příští den. Bránil jsem se, že s tím nemám zkušenosti a že také nejsem žádný řečník, byl jsem však převálcovaný souhlasem většiny a tvrzením, že jednou jsem nejmladší, a tak si s tím lehčeji poradím.

Svěřil jsem se při večeři manželce. „Toho by sis měl vážit, Petře,“ řekla a zkoumavě si mě prohlédla.

„Měl jsi ho rád? Moc si mi o něm nevyprávěl.“

Pokrčil jsem rameny: „Nevím, asi, měl bych?“

„Tak to snad musíš vědět sám,“ odpověděla trochu zaskočena mou lhostejností. „Víš už alespoň o čem budeš mluvit?“

„Pchú! Ne a nemám ani tušení! Copak já vím, o čem se při smutečním obřadu řeční?!“

Vzpomínal jsem na jeho rituály v práci, na to, jak si vždy po obědě vařil heřmánkový čaj, jak jsme po ránu, po přečtení sportovní rubriky v novinách diskutovali o jednotlivých zápasech, o tom, jak si vždy potrpěl na dokonale okrouhané tužky, o tom, jak jsme se smáli jeho až otcovské péči k staré Škodověnce, pro nás už dávno odepsanému vraku...

Najednou jsem na pana Nováka cítil skoro vztek, že mě svou smrtí navezl do takovýhle šaškárny. Žena mě chvíli starostlivě pozorovala, ale pak s povzdechem dodala: „Tak pojď, já ti s tím pomůžu, nějak to zvládneme!“ A začala ze svých učitelských desek vyndávat volné listy papíru. Oddechl jsem si.

Druhý den, oblečen v obleku, který ve mně už sám o sobě vyvolává nepříjemné pocity jsem stál v hloučku svých kolegů v smuteční síni. S deskami pod paží jsem se modlil, ať už je ta trapná chvíle za mnou. Pozůstalí korzovali po místnosti, v ruce potřebné kapesníčky. Přistihl jsem se, jak až s cynickým pohledem přejíždím po jejich tvářích a hledám ten nejbolestnější výraz. Než si toho stačil někdo všimnout, bylo nám naštěstí pokynuto, ať usedneme do lavic, že obřad začíná. Sedl jsem si na kraj a čekal, kdy dokončí svou úvodní řeč zaměstnanec krematoria, jehož bolestný výraz, léty zdokonalený na maximum, byl potěšením pro mé oko.

Napadlo mě, jak se budu u pultíku tvářit já. Radši neutrálně, než takhle, řekl jsem si a v tu samou chvíli jsem byl vyzván, abych také veřejně zavzpomínal. Došel jsem k malému mikrofonu a vědom si vážnosti této chvíle jsem pomalu otevíral desky. Můj pohled chvíli poté nebyl ani neutrální, ani bolestný, myslím, že jsem doslova čuměl jako puk! V deskách, které jsem si přinesl se skvěl jediný arch papíru, na kterém stálo: „Vážení pedagogové, fixy a hadříky na tabule do učeben jsou k dispozici v sekretariátu. Děkujeme.“

Začal jsem se potit. Netušil jsem, kde se v mých deskách vzal tento stupidní oběžník, který zajisté náležel mé choti, a kde se nyní nachází má těžce sepsaná smuteční řeč! V sále bylo naprosté ticho, čas neúprosně plynul a mě nenapadala jediná kloudná věta. Vzhlédnul jsem od svých desek do prvních řad, ve kterých seděli ti nejbližší příbuzní. Paní Nováková, vedle ní jejich dvě dcery s manželi a vnoučátka, všechny jsem znal pouze z vyprávění. Začal jsem si vybavovat útržky rozhovorů vedené s panem Novákem po dovolených a víkendech na jejich chatě v Jizerských horách, možná bych si dokázal vzpomenout na jména dcer a dokonce snad i na jména vnoučat, které vyslovoval s hrdostí pyšného dědečka. Před očima mi najednou běžela mozaika, ze které jsem skládal život jednoho obyčejného člověka. Naprosto spontánně jsem začal tyto obrazy popisovat. Vzpomínal jsem na jeho rituály v práci, na to, jak si vždy po obědě vařil heřmánkový čaj, jak jsme po ránu, po přečtení sportovní rubriky v novinách diskutovali o jednotlivých zápasech, o tom, jak si vždy potrpěl na dokonale okrouhané tužky, o tom, jak jsme se smáli jeho až otcovské péči k staré Škodověnce, pro nás už dávno odepsanému vraku, dokonce jsem si vzpomněl i na jeho písmo se zvláštním sklonem doleva, kterým nám posílal pozdravy z dovolených. A najednou jsem cítil, jak mi z očí vyhrkly slzy.

Jedna po druhé mi stékaly po tváři a já si uvědomil, že mi bude scházet. Měl jsem ho rád, zašeptal jsem skoro stydlivě a odpověděl si tak na otázku ze včerejška. Je zvláštní, že člověk musí zemřít, abyste si to uvědomili. Tak nějak váhavě jsem opustil pultík s mikrofonem a odešel si sednout do plačícího davu pode mnou. Rakev se pomalu spouštěla dolů a dav se vydal popřát upřímnou soustrast nejbližším příbuzným. Když jsem v tom štrůdlu došel až k paní Novákové, drobné paní s vlídnýma očima, která byla podle jeho vyprávění úžasnou ženou, manželkou, matkou i babičkou, sklopil jsem oči. Zastyděl jsem se za svůj výstup. Stiskla mi však napřaženou ruku a pošeptala: „Děkuji.“ Překvapeně jsem vzhlédl. Její oči vyzařovaly naprostý klid a smíření se stavem věcí. „A netrapte se, on přece věděl, že ho máte rád. V životě k vyjádření lásky není potřeba slov, ty přijdou na řadu až po smrti,“ řekla a usmála se. Najednou jsem si připadal prázdný. Poodešel jsem ke kolegům, gratulovali mi ke krásné a dojemné řeči a nezapomněli ocenit tu dramatickou pauzu na začátku, prý to bylo působivé.

Smuteční oslavy konané po pohřbu jsem se už nezúčastnil, šel jsem rovnou domů, v šatech, které mi najednou vůbec nevadily, a s pocitem, že jsem prázdný, ale tím i nějak čistší. A pak můj pohled zavadil o desky, které jsem stále držel v ruce a musel jsem se usmát. Pobavila mě myšlenka, jak asi učitelský sbor zareagoval na oběžník mé ženy nesoucí název Smuteční řeč.

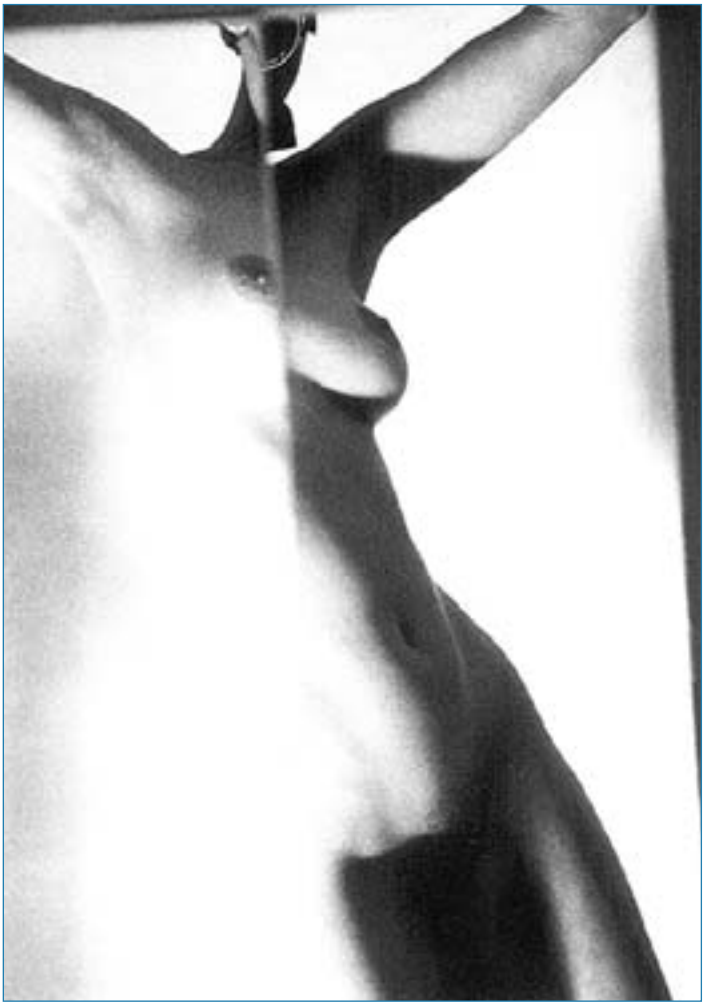

foto Kateřina Rudčenková

Petra Mahdalíková: Místo k sezení

Šárka nastoupila do stotřicetdevítky a vmáčkla se mezi ostatní cestující. V autobuse bylo horko a dusno, ale neměla šanci protlačit se k okénku. Alespoň si rozepla kabát a doufala, že brzy dorazí na Kačerov, kde obvykle většina lidí vystupuje.

Kupodivu už na Novodvorské se zezadu vyhrnula skupinka školních dětí a vůz se jako zázrakem nejen uvolnil, ale také ztichl.

Šárka se zamyšleně zadívala z okna, když jí starší pán ťukl hůlkou do kabátu a ukázal na sedadlo, které bylo sice volné, ale určené pro invalidy. Protože další zastávka byla Nemocnice Krč, kde právě invalidé a důchodci obvykle zvedají lidi z jejich těžce nabytých míst, zakroutila Šárka hlavou a zachrčela něco jako: „Děkuju, nepotřebuju sedět."

„Snad jsem tak moc neřek," odvětil stařík.

Šárka si odkašlala: „Chci říct, že se určitě někdo jiný rád posadí."

„Já jen viděl, jak se tváříte zarputile, tak si říkám, ať si aspoň sedne..."

„Když přemýšlím, vypadám, jako bych se mračila."

„No jo," usmál se stařík chápavě, „to je nebezpečný moc myslet..."

„Ještě by člověk mohl něco vymyslet. A co pak s tím, že jo?" skočila mu Šárka do řeči a omluvně se usmála, než se přesunula směrem k řidiči.

Honem vklouznout na sedačku, než se tam začne soukat parní válec v podobě dámy s červeným deštníkem. Tomuhle říkám zarputilý výraz, pomyslí si Šárka a otočí se k okénku. Uf, teď si může vydechnout. Je doma, na svém místečku. Před ní jen průhledná přepážka, strakatý závěs, široká záda řidiče, přední sklo a silnice, která pro tuhle chvíli ještě nemá konec. Zleva chladné sklo, po kterém stékají kapky deště, zprava lhostejno kdo, hlavně, že nesmrdí a vzadu, vzadu? To ví přesně, neboť všechno se odráží na přepážce před ní, má je jako na dlani, všechny klobouky, kabáty, vousy i brýle. A přitom ji samotnou vidí jen málokdo.

Vzpomněla si, jaké to bylo, když tudy jezdila jako malá. Oblíbila si sedačku nejprve proto, že odtud prakticky nemohla vstát, aby někoho pustila sednout. Protože jezdila zpravidla až na konečnou, mohla se v koutku skrčit a číst si, bývala to povinná četba nebo rodokapsy, dojíst svačinu anebo usnout s otevřenou pusou, a nikdo jí přitom nemohl počítat stoličky.

Na konečné čekával útulný byt paní Zity, růžový a zlatý a voníci po růžích. Šárka tam jezdila na doučování, jak tomu říkaly. Ve skutečnosti strávila většinu času taháním příhod ze staré paní a když se konečně dostaly k diktátům, už u dveří zvonila Šárčina babička, která byla Zitinou kamarádkou ze školy, aby si ji odvezla k sobě domů. Každou středu takhle Šárinka jezdila na Vinohrady a každé čtvrteční ráno zase na svém oblíbeném místě v autobuse cestovala rovnou do školy, aby tam prozívala den.

Ne, paní Zito, dneska se u vás nezastavím. Dneska pro mě mají ve Vinohradské nemocnici zprávu, která mi může pocuchat život. Anebo učesat, podle toho, jak se kdo dívá na nejtrvalejší trvalou, která vám zkroutí vlasy jinak než jste zvyklá a žádné tužidlo s tím už nikdy nic nesvede. Snad vám ze splihlých vlasů vykouzlí nádhernou hřívu a možná že vlasy jen zkrepatí a pozbudou i poslední zbyteček lesku. Potíž je v tom, že už sedím v natáčkách pod sušákem a mám posledních pět minut na to se rozhodnout, jestli se přece jen raději nenechám ostříhat. Ale kadeřnice nemá nůžky, jen nůž. Může mě omylem skalpovat, a co pak? Co byste dělala vy, paní Zito, vždy decentní a upravená, všechno jak podle šablony? Bože dej, ať se nemusím rozhodovat.

S autobusem to škublo. Šárka se dívá před sebe a vidí se tak, jak tu sedávala před třinácti, čtrnácti lety v době, kdy po této trase jez-

dila ještě stošestka. Drobná dívenka s bledou pletí a hnědé, obyčejné vlasy. Snila o tom, že až vyroste, bude jako Angelika. Špulila úzké rty a s rukama pod bundou předstírala, že má prsa.

Šárka se ušklíbá na svůj obraz. Mohla by dnes dělat to samé, vždyť se skoro nezměnila. Zajímalo by ji, jak se na ni děti dívají jako na učitelku. Snažila se s nimi vycházet po dobrém, ale hlavně v poslední době se nechala snadno vytočit a to jí na popularitě nepřidávalo. Chtěla by mít přirozenou autoritu jako paní Zita. „Tak, hezky jsme se nasmály, Šárinko, a teď zas do práce. Chceš si zopakovat slovíčka?“ A Šárinka chtěla, protože staré paní se nedalo říct ne.

„Michle. Příští zastávka Kloboučnická.“ Ukončete nástup a výstup, dveře se zavírají, jako obyčejně si v duchu doplní Šárka. To už? Jak autobus vytáčí ohromnou zatáčku, lehce se zakymácí a za řidičem se poodhrne závěs. „To je konečná, slečno? Slečno?“ ptá se kdosi a Šárka jen nepřítomně zakroutí hlavou, že ještě ne a sleduje řidiče, který točí volantem jako kormidlem a zároveň lodním šroubem. Dívá se na jeho obrovské chlupaté pracky a v tu chvíli věří, že je to jejich síla, která pohání vůz a jejich energie, která ho celý ovládá. Žádný motor pod kapotou, jen lidské svaly, aby se ruce a oči mu změnily ve světlo, něco na ten způsob.

Pavel měl ruce útlé a jemné dlaně. Nedokázal za sebou ani pořádně bouchnout dveřmi, aby mohl ještě na chodbě řvát, že se nenechá nikým neustále buzerovat, tím míň nějakou blbou zakomplexovanou učitelkou. Před několika dny už zase volal a předl jako kočka, ale nechtěla s ním mluvit, dokud nebude vědět na sto procent, jak se věci mají.

Dívá se do odrazu svých očí, kvůli kterým kdysi polykala kila borůvek, aby byly modřejší. Viděla jen chladnou šeď. Našpulila rty. Nezměnila se v Angeliku, místo toho zaznamenala vrásku u levého koutku úst. První rýha v těch místech, to už něco znamená. Šárka je přesvědčená, že od určitého věku si člověk svůj obličej vytváří sám tím, jak jedná a myslí. Proto jsou tváře starších lidí o tolik zajímavější než ty mladé. Dá se v nich číst. Jaká bude jednou její tvář? Čelo jako prázdný notový papír?

Viděla před sebou svoji tehdejší třídní učitelku Markovou. Když jí třída šla na nervy, začala ječet. Pokud ječení nepomáhalo, zadala samostatnou práci, přinesla si kafe a před zrcadlem si s neobyčejnou pečlivostí vtírala do pleti krém, který voněl po celé třídě. Když se chtěl někdo na něco zeptat, vyštěkla: „Já nejsem žádná soudružka, kdy už si zapamatujete, že teď už jsem pro vás paní učitelka?“ Bylo těžké si to zapamatovat, protože před revolucí by za paní učitelku bývala byla poznámka.

Kapky jednotvárně bubnují do okna, o které si Šárka opírá hlavu, a motor se je snaží přeřvat. Ještě stále sleduje odraz své tváře, jak mu přibývají vrásky a bílé vlasy, už vypadá jako paní Zita. A paní vedle se ptá, přejete si trvalou nebo foukanou? a v břiše kope dítě a křičí, pusť mě ven, já s učitelkou už nevydržím, a řidič se k ní otáčí a říká, vážení pedagogové, fixy a hadříky na tabule do učeben jsou k dispozici v sekretariátu, ukončete nástup, dveře se zavírají, dokončuje si pro sebe Šárka.

„Slečno, slečno.“

Šárka otevírá oči a vidí, že nad ní stojí řidič s rukama jako lopaty a jemně jí třese ramenem.

„Slečno, dál už nejedeme. Vystupovat!“

„To je škoda, tady se tak dobře sedí,“ broukne Šárka, když ještě trochu omámená vystupuje ven. „Mohla bych se tak vozit celý den.“

To tak, pomyslí si řidič. Já nemám nic jiného na práci než vozit vospalý holky. Projde autobus, jestli nikdo nikde nic nenechal a vyjde na chodník, aby se protáhl. „Už takhle jsem utahanej, jak kdybych tu káru tlačil sám.“

Daniel Rumpík: Imatrikulace

Asi nejsem sám, kdo si občas povzdychne: Ach, jak ten čas letí! Řítí se jako splašený zelený ruský tank T–34 divokou stepí Uralu a stejně jako on semele vše, co se mu postaví do cesty. Ještě nedávno jsme jako malé děti dováděli o studentských vakacích, tu táborák na chalupě s rodiči, tu táborák na chalupě bez rodičů, které ale k ránu spolehlivě nahradila skupinka spravedlivě rozhořčených sousedů a mnohdy temnou tmu tmoucí nahradil i zářivý kužel policejní baterky. To nevtíravá světluška nás přišla pozdravit, polaskat nás svým světlem. A my byli tuze rádi! Strážcové lesa, berušky pracovité! Noc je chladná, pojďte se k nám ohřát a douškem horkého rumu svlažit vyprahlé hrdlo, cévy roztáhnout. Na službu nehleďte, je léto, čas prázdnin – a život – život je tolik krásný! Sousedy jsme také pohostili, i trocha té klobásky očouzené se ještě našla, z popela vytáhla. Do rána jsme poseděli, na poměry hudrovali a po obědě jim s láskou třešně otrhali. Ach, jak ten čas letí! Řítí se jako splašený zelený ruský tank T–34 divokou stepí Uralu a stejně jako on semele vše, co se mu postaví do cesty. Nenávratně zmizelo i babí léto, čas rumových koláčků a šípkového čaje. Poslední paprsky životadávajícího slunka zalezly za daleký obzor a my už začínáme myslet na svátky vánoční. Ležíme na zelinkavé pohovce potažené hebounkým sametem, drtíme do hlavy závažný román, poutavým způsobem popisující každodenní život průměrné bavorské rodiny v období Výmarské republiky, společně s nimi prožíváme jejich starosti, lásky, schody i odchody. Na parapetu se líně protahuje kočka Emma, ubohý sirotek po paní Mráčkové, která skončila na dně dr-

foto Kateřina Rudčenková

tičky domovního odpadu, poté co ztratila balanc při snaze vytáhnout z kontejneru zažloutlý bulvární plátek, a to ve snaze zpříjemnit si stereotypní chvilky stáří. Chuděra, měla slabý hlas a pracovníci technických služeb v ruchu ulice neslyšeli její zoufalé volání. Prožíváte prostě nádherné poklidné nedělní odpoledne a tu si k vám potichu sedne maminka. Jen tak na kraj, aby vás nerušila, upřeně na vás pohlédne a položí vám otázku. Co bys chtěl k vánocům? I nestyď se, celý rok jsi byl hodný, nezlobils, nekouříš, nepiješ, tak si přej, co chceš. Ach matko, kdybys tak věděla, jaká přání může mít tvůj vlastní syn? Do vesmíru letět, z hvězd kytici uvázat, po mléčné skluzavce sklouznout se! Vydělat milion, být ministrem kultury a kdo ví co ještě? Chtěl bych být muškou, co poletuje v dámské sprše, ve které sportovní gymnastky oplachují svá sošná těla a zároveň si navzájem prozrazují své poslední erotické zážitky. Dívky se předhánějí v co nejbarvitějším popisu včerejší výměny genetických informací, tváře jim hoří a hrudníčky se dmou další touhou. Ach, miláčku, tolik se na tebe těším a slibuji, že ti splním ta nejtajnější přání. Pouze Ninuška, to kouzelné stvoření mlčí, nechápe to brebentění, milostné švitoření. Nerozumí lásce mezi ženou a mužem. Inu, není divu, nezná příklad. Tatínka nepoznala, kluk̊m se nelíbí a maminka již léta sdílí lože i domácnost s tetou Věrou. Však nezoufej dívko, jednou to poznáš, každý to jednou pozná. ...Neboj se ničeho a věz, že až to poznáš, zjistíš, že nepoznané je kolikrát mnohem lepší a milosrdnější než poznané. Mladík se odmlčel a z okna se zadíval na nastupující armádu červánků, které se na obzoru pomalu hlásily o své právo na život. Já jsem vložil do úst poslední sousto libereckého párku, hostinská Lenka mi ho ohřála v mikrovlnce, zapil ho teplou desítkou a slastně se protáhl. Jo kamaráde, život není peříčko. Ale jedno ti musím říct – hele, já vím, že, když je něco poprvé, prožíváš to jako nikdy potom, to je bez debat. Ale pro člověka je alespoň podle mě mnohem důležitější to „podruhý“. No – hele – vem si to tak. Máš v posteli ženskou, která má prostý úkol, udělat z tebe chlapa. Ty zklameš a většinou se nic neděje, omluvíš to tím, že jsi nervózní, nevíš do čeho jdeš, jaký to je, můžeš si vymyslet nejrůznější důvody, kterými omluvíš své selhání. A víš proč, protože to bylo poprvé. Ale podruhý, to tě už nezachrání ani svěcená voda. Jsi jako nahej v trní, ženská se před tebou vyvaluje jak kočka na zápraží, slastně si mrouká, a teď se chlapče ukaž. Rozumíš, už si nemůžeš napsat omluvenku, jednou jsi chlap, ona to ví, ty taky, a proto to musí bejt super. Když není, většinou si hledej nafukovací lehátko, aby sis užil alespoň na tý vodě, kam tě pošle. Ale jasně, když tě miluje, není co řešit, ale o tom se teď nebavíme. Hele, měl jsem imatrikulaci. Říkám si, pohoda, na jedný jsi už byl, víš o co jde, bude to fraška. Po obědě jsem si oblékl černé kalhoty, teda řeknu ti, to pivo mi už dává zabrat, byl jsem v nich narvanej jak sardinka, z ramínka jsem sebral bílou košili, červené žíhované sako a vyrazil na vlak. Dorazil jsem tam po půl čtvrtý, těsně před zkouškou, přičemž samotnej obřad měl začít v šest. Šel bych na tu zkoušku, fakt šel, ale najednou ti potkám známou holku z jinýho oboru, která se taky přišla nechat pokřtít, slovo dalo slovo a byli jsme na pivu v přízemní restauraci. Po pár locích jsem začal machrovat, jako že já se jim můžu na nějakou zkoušku – víš co – a začali jsme lehce popíjet. Skvěle jsme si pokecali, hlučili jsme tak, až dědci kolem začali remcat a po půl šestý jsme lehkou chůzí vyrazili nahoru. Jasně, dostali jsme jebáka, ekonomickej ředitel vrtěl hlavou, nechápal – rozumíš – tu nezodpovědnost, v tak důležitej den, v moment, kterej ovlivní tvůj život, kdy máš bejt hrdej, na to, cos dokázal, kam ses to vlastně dostal, tak v ten den ty příjdeš pozdě – a – nacamranej jak mořská houba. No, co jsem pil? No, pivo, vodka, vodka, pivo – to je jedno. Hele – hele – hele, dostal jsem čepici s takovou deskou, pak jsme čekali a potom jako jeden muž napochodovali do sálu – ale to víš, že tam máme ženský, to se jen tak říká – jako jeden muž – to neznamená, že tam nemáme ženský, máme, fakt máme – ty vole, tak se tam klidně příjď podívat, když mi nevěříš, že tam jsou! A jaký, některý maj i dlouhý vlasy – a čtou – knížky – a pijou pivo a některý dokonce i jedí maso a jezdí autem a maj svůj názor! Jsou fakt dobrý!! Jo, tak tam napochodujeme, po-

sadíme se na připravené židle a čekáme, pak se ozve hudba, my vstáváme, pochoduje náš rektor a spol, potom projevy, proslovy, atmosféra je vážně skvělá. Diváci a hosté bouří. Profesorka Brabcová prokázala zkušenost a citlivost v rozehrávce. Okamžitě zaujala místo na levém beku a s přesností sobě vlastní servírovala přesné přihrávky na své kolegy. První zachytil magistr Kryštof, minul – ale okamžitě svoji mírnou minelku napravil a zpětnou přihrávkou uvolnil zastupujícího rektora, profesora Vedrala, který opět ukázal, kdo je v první pětce lídrem. Byla ho plná třetina soupeře, střílel, nahrával, tu malinký háček, tu bodyček a hle, dokonce i krosček. Prokázal geniální tah na branku a několika přesnými zásahy rozhodl celý match. Poté nastal děkování vděčného a nadšeného obecenstva. Ve špalíru začali V. I. P. diváci blahopřát unaveným, zpoceným plejerům za góly a předvedenou hru. Hoši děkujem, hoši děkujem!!! Celá děkovačka byla jen jednou narušena několika matkami, které celý zástup považovaly za frontu na banány a hygienické potřeby. Hele, tos měl vidět, přišla řada na mě, já zíral, vychutnával slastné pocity, jako mí kamarádi miloval své hrdiny, cítil jsem lehké svírání na srdci, přistoupil jsem k profesoru Vedralovi, podal mu ruku a řekl „děkuju“, profesor Vedral, najednou v taláru, načesaný, navoněný, se na mě nechápavě podíval a zeptal se, co jsem jako řek? A já ničemu nerozuměl, nic nechápal,tak jsem ještě jednou řekl „pane profesore, děkuju, díky!!!“ Skoro jsem křičel a on na mě. „Ale kolego, vy máte říct slibuji, ne děkuji, to je imatrikulace, vy musíte slíbit pilné studium a ne děkovat, jako tátovi za prachy na pivo!“ Vypadal jsem jako blbec, všechno jsem slíbil, podepsal se do imatrikulační knihy a po rozchodu jsem opět zamířil do místního lokálu, na žal se dorazil, totálně spláchnul tu trapnost. Z metra jsem se vymotal na Hlavním nádraží, kde jsem nasedl na vlak do města perníku, mého rodiště. V kupé jsem okamžitě usnul. Probudil jsem se asi za dvě hodiny a zeptal se souseda, který soustředěně konzumoval buchty – úhledně zabalené v aluminiové krabičce, jestli náhodou netuší, kde se právě nacházíme. Jakmile prohodil něco o Chocni, zhrozil jsem se. Bylo půl dvanácté, do práce jsem měl vstávat za čtyři hodiny a zatím jsem vesele uháněl směrem Česká Třebová. Zavolal jsem tátovi, ten naštěstí okamžitě osedlal šimla a nakopl ho za mnou. Do postele jsem se dostal ve čtvrt na tři, spráskanej jak pes a kdybych ráno nenašel v tašce zmačkanej talár a čepici s deskou, o nějaký imatrikulaci snad ani nevím...

Venku se už pomalu setmělo a já jsem dopil svojí teplou desítku, další párek mi už Lenka neohřála, po červáncích ani památky a můj spolustolovník se pomalinku chystal k odchodu. Oblékl si bundu, nasadil vlněnou čepici, venku se už ochladilo, vstal, podíval se na mě a řekl: „Tak to vidíš: A ten čas letí a letí.“

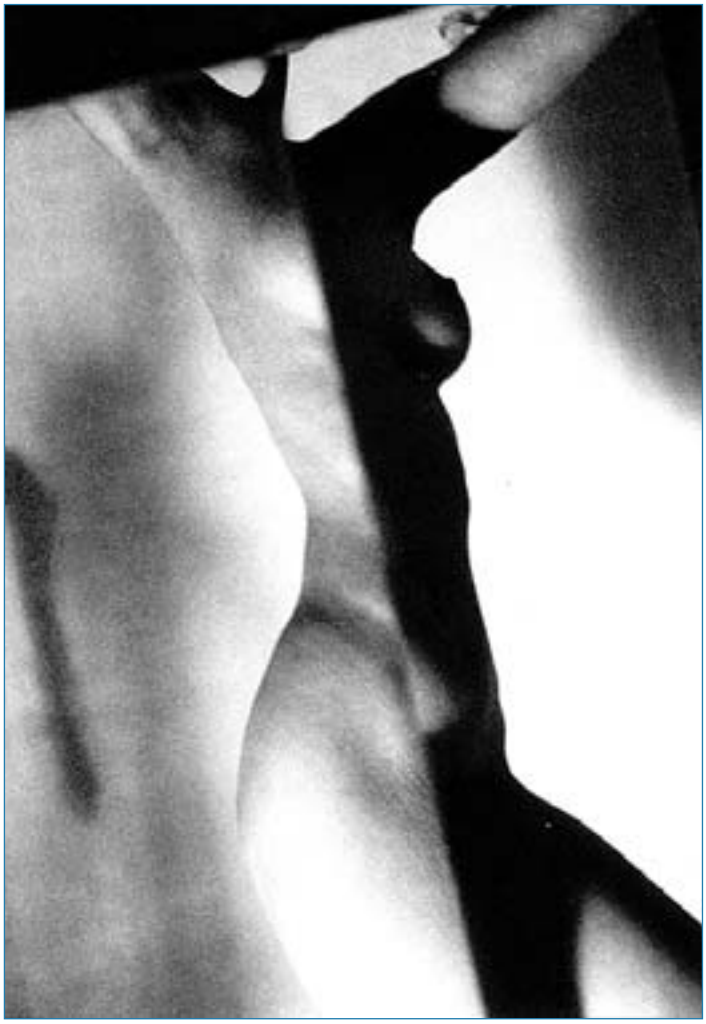

foto Kateřina Rudčenková

Denisa Salátková: O splněném přání

Bylo pozdě večer. Myslím, že zbývalo jen pár minut do půlnoci. Zrovna jsem dočetla knihu a v hlavě mi kolovalo tolik myšlenek a dojmů, že bylo nepředstavitelné, abych vlezla do postele a snažila se usnout. Když člověk dočte knihu, musí stále přemýšlet o jejím obsahu, a tak když leží v posteli, má většinou otevřené oči, pozoruje tmou zčernalý strop a spánek nepřichází.

Já jsem se civění do stropu chtěla vyhnout. Radši jsem si vzala teplý svetr a odešla z pokoje na balkon. Určitě je zajímavější sledovat hvězdy. Venku bylo vcelku teplo, ale svetr se mi rozhodně hodil. Usadila jsem se na dlaždice, opřela se o stěnu a skrz mezeru v železném zábradlí jsem se snažila vypátrat polohu Velké Medvědice.

V noci je všechno jednodušší. Daleko snadněji se dýchá, přemýšlí i mluví. Hvězdná tma zakryje všechno podstatné a člověk mnohem lépe čelí starostem a problémům, které se ve dne zdají ne-

zvladatelné. Noc všechno zjemní a až ráno s sebou zase přinese nový příval složitého života.

Z mých úvah mě vyrušil obrovský černý brouk, který přistál na dlaždičkách, těsně vedle mé pravé bačkory. Nejdříve jsem se trochu lekla, protože mám k téhle havěti odjakživa odpor, potom jsem si ale všimla, jak ztrápeně a utahaně ten brouček vypadá. Jeho kovově černá křídla ztrácela lesk, tykadla se neohrabaně kývala ze strany na stranu a nohy se trochu třásly pod tíhou kdysi svalnatého těla. I z očí koukal spíš smutek a únava, než cokoli jiného. Uvědomila jsem si, že tak uboze komický zjev nemůže nahánět hrůzu, ale jen vzbuzovat lítost.

„Dobrý den!“ oslovila jsem ho, protože jsem slušně vychovaná holka a vím, že těm, které neznám, bych měla vykat.

Dostalo se mi odpovědi „ruku ti líbám“, což mi přišlo krajně nezdvořilé, ale nakonec jsem usoudila, že vzhledem k věkovému rozdílu, který byl na první pohled patrný, má návštěvník na takovou netaktnost právo.

„Omluv prosím mé chování, ale jsem poněkud společensky unavený. Víš, mám teď veliké problémy, co se týče mé existence...“

Znovu mě trochu urazil styl, jakým se mnou komunikoval, a jeho výmluva se mi také příliš nezamlouvala. Už delší dobu nemám pochopení pro ty, kteří se jen bezděčně utápí v alkoholu, a tak jsem na jeho vysvětlení ani nereagovala.

„Jak je vidět, moc tě nezajímám. Třeba bys mi rozuměla, kdybys věděla, o co jde. Já teď prostě prožívám obrovskou krizi a nevím, jak dál. Můj osud je velice rozporuplný. Na tebe to ale zřejmě žádný dojem nedělá. Mně to nevadí, stejně poslouchej:

Popis mého dětství přeskočím, jenom bych tě nudil a mimoto všechno začalo až mnohem později, když jsem dospěl v muže. Všem bylo tehdy jasné, že ze mě vyrostl fakt nádherný brouk. Teď už mé kvality sice tak nevyniknou, ale tenkrát jsem byl opravdu fešák. To ostatně dokazovala i má popularita, jakou jsem měl u opačného pohlaví. Brzy jsem pochopil, v čem spočívá podstata mého života. Odhodil jsem učené knihy, rozloučil se s panem Kantem a panem Heideggerem a přestal ze sebe dělat intelektuála. V knihovně jsem si půjčil několik knížek o společenském chování a dobrých mravech a začal jsem studovat úplně jinou vědu. Došlo mi, že k tomu, abych něco dokázal, mi postačí pouze náruč nějaké elegantní slečny.

Musím přiznat, že mé osobní kouzlo zabíralo na každou, po které jsem toužil. Velice rychle jsem se naučil říkat ta správná slova a dělat ty správné věci ve vhodný okamžik, takže mému šarmu podlehly všechny. Své poslání jsem uskutečňoval s dokonalou přesností a s počtem mých ctitelek rostla i má oblíbenost ve vysokých kruzích. Věřil jsem – a stále ještě věřím – že mé jednání bylo etické, protože mé svědomí bylo čisté. Měl jsem své ideály a své pravdy a podle nich byly mé úmysly a následné činy naprosto oprávněné.

Mé chování mi samozřejmě zajistilo i nepřátele. Mnozí mi vyčítali, že se otáčím za každou sukní, ať má krovky zelené nebo červené s puntíky. Do jisté míry měli pravdu, měl jsem totiž i pár berušek, ale o to tady nejde. Chci ti vysvětlit, jak moc se ve mě mýlili, protože já je všechny miloval. Miloval jsem způsoby jejich těl, jak každé mluvilo samo za sebe, jak vyjadřovalo svou podstatu... Poznával jsem tak jejich duše, byl jsem zamilovaný do celé jejich osobnosti, která se a-priori ukazovala skrze tělo. Nebyl jsem o nic horší než ti, co lovili holky na sentimentální řečičky. Já jsem šel za svým – a své lásky jsem tak poznal lépe než kdo jiný.

Jenže jsem nevydržel dlouho na jednom místě. Po nějaké době se pro mě stával každý vztah stereotypním a já začal toužit po změně. Potřeboval jsem cítit, jak opět ožívám – a ten pocit u mě spočíval ve změnách. Byl jsem šťastný, když jsem prožíval něco nového a krásného.“

„Jak jste ale mohl vědět, že vám změna vždycky přinese štěstí, že bude k lepšímu? Copak jste se vůbec nebál zklamání?“ vložila jsem se do jeho monologu.

„To závisí pouze na úhlu pohledu. Já se pokládám za optimistu, a tak pro mě nebyl problém najít si na všem nějaký klad. Neměl jsem ani důvody si na něco stěžovat. Můj život se ubíral podle plánů a já pomalu dosahoval svého cíle. Uspěl jsem v tom jediném, pro co jsem měl opravdu vlohy a můj triumf mě zbavil smrtelnosti. Teď už navždy zůstanu zapsán v myslích všech těch žen jako někdo, kdo přišel, nic nedal a zase odešel. Křivda se vždycky pamatuje nejlépe...“

Jeho hlas, který se rozléhal do nočního ticha, náhle umlkl. Během té pauzy jsem se snažila pochopit, co jsem právě vyslechla. Docela otevřená zpověď pro tak cizí osobu, jako jsem já. Čeká teď, že ho budu obdivovat nebo nenávidět? Skutečně má tak sobecké a ješitné myšlení a nestydí se za to, jak ubližuje ostatním? Anebo třeba jen stačí, když se najdou vcelku rozumné důvody a člověk je tak sám před sebou ospravedlněn?

„Není to trochu kruté?“ zmohla jsem se na slabou námitku.

„To je to, čím si právě v poslední době nejsem jistý a co mě tolik ničí. Podle mě je to naprosto neškodná hra na nesmrtelnost, ale přátelé mě přesvědčují, že tudy cesta nevede. Co myslíš ty?"

Tenhle obrat mě zarazil. Dokud mě svými nekompromisními argumenty přesvědčoval o správnosti svého jednání, brala jsem ho jen jako brouka s jiným názorem. Teď se mi ale naprosto hnusil tou svou sebelítostí a nejistotou. Jako kdyby v boji za své ideály zabil tisíce nevinných vojáků a při oslavách vítězství si uvědomil, že pravdu měla druhá strana.

„Tak vy chcete být nesmrtelný? Prokážu vám tedy laskavost. Zařídím, aby na vás nikdo nikdy nezapomněl. Stanete se novodobým mučedníkem. Všichni se k vám budou modlit, budou na vás v úctě a strachu vzpomínat a z generace na generaci se bude vyprávět příběh o tom, jak je nebezpečné létat na lidské balkony a svěřovat se malým holkám se svým trápením...“

Zašlápla jsem ho.

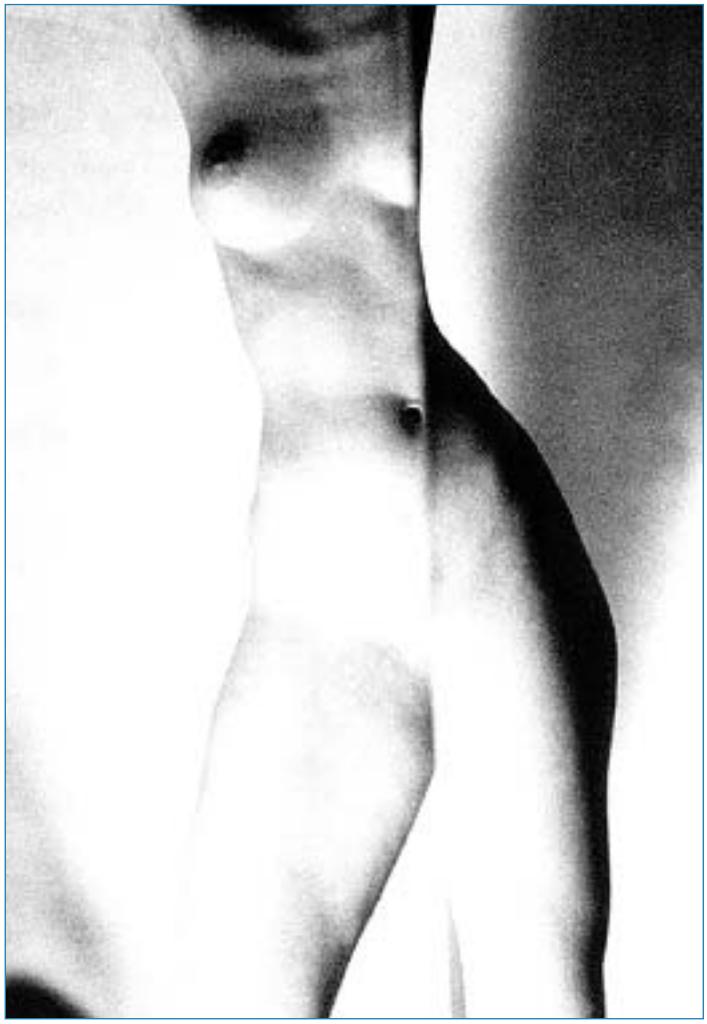

foto Kateřina Rudčenková

Dana Škálová: Bohatá samota

Seděl na lavičce v parku. Unaven, vyčerpán.

A sám.

Opřen o dřevěné opěradlo, jehož pravá strana visela uvolněně dolů a na kterém jen místy prosvítala původní zelená barva nátěru, se nesoustředěně díval před sebe. Nehýbal se. Jen se tak mlčky díval někam do neznáma, na rozostřené místo kdesi před sebou v srdci parku, oáze centru města.

Hlavu měl mírně předkloněnou, jako by unaveně postupně klesala bradou k hrudníku, ruce ledabyle složené na břiše. Nohy natažené před sebou, paty těsně u sebe, ale nedotýkaly se.

Vypadal, že spí, i když měl oči otevřené. Ne do široka, jen mírně přivřené, aby úzkými štěrbinami mezi víčky s dlouhými černými řasami a spod hustého tmavého obočí nehnutě pozoroval svět před sebou. Jako šelma čekající na svou kořist; jako dravec vyhlížející svou potravu; jako kočka tiše předoucí.

Či jako pes za opuštěnými železnými mřížemi útulku.

Ani se nepohnul, když těsně kolem něj prosvištěl peloton náruživých cyklistů. Ani nereagoval na pichlavé narážky pubertálních výrostků posmívajících se jemu trošku legračnímu vzezření, dokonce ani nepohnul prstem jako známku leknutí, když v prázdném odpadkovém koši přímo vedle něj vybuchl zapomenutý silvestrovský pirát a ti kluci se za hlasitého vítězného smíchu rozeběhli mokrou travou a mezi nízkými keři někam do ztracena.

Stále tam seděl nehnutě. Jen slabý vítr, ještě nasycený chladem po právě odešlé první letní bouřce, si pohrával s pramínkami jeho hustých černých vlasů, místy již prošedivělých, vlnících se mu nad lopatkami. Jeho pleť byla ožehlá sluncem, trošku hrubší na pohled, na čele dvě pod sebou jdoucí řady hlubších vrásek, ale jinak bez zjevných stop utrpení či těžké nemoci.

Vypadal jinak. Odlišně od okolního světa.

Přestože bylo lehce nad dvacet stupňů Celsia, začátek léta, slunce jako přes lupu ostře pálilo do střech okolních domů, do kůže lidí narážejících do sebe ve spěchu na tramvajovou zastávku na konci parku a nevnímaje jeden druhého, kdy za poklusu sundávali přebytečné svršky svých pár vrstevných oděvů, neboť bouřka již odešla a je zase konečně teplo až dusno, tak on tam stále bez jediné známky pohybu, bez jediného pohnutí prstem či mrknutí okem seděl, jako by vůbec ani nedýchal, oblečen do ošoupaných špinavých manšestráků, které jistě nosíval někdo v pase silnější než on, nebo sám on bývaje silnější než nyní, a které bývaly temně zelené; do vaťáku s kapucou zapnutého téměř ke krku – dál už zip netěsnil, odkud vykukoval černý vlněný rolák s uteklými oky.

Na nohou měl těžké kožené rádoby pracovní boty, tkaničku na pravé rozvázanou, na levé nebyla žádná, s podrážkou s traktorovým vzorem, obalenou zaschlým bahnem držícím pohromadě jen díky tomu, že on se nehýbal, a která se mírně odlepovala.

Seděl přímo naproti mně. Soustředěně jsem ho pozorovala ze své lavičky, čerstvě natřené, opřena o pevné opěradlo. Vzpřímeně jsem seděla, nohu přes nohu, ruce spořádaně složené na pravém koleni. Pravou nohou jsem občas pohupovala ve vzduchu, abych si uvolnila otlačené chodidlo v uzavřené nepohodlné lodičce.

Slunce nekonečně pálilo a já toužila po travou obrostlém břehu rybníka, po jeho zatím chladných vodách, po tom, jak se zbavím nepohodlných silonových punčocháčů, těsného neprodyšného sukňového kostýmu, všeho toho sterilního, doporučeného byznysového oblečení. Všech těch starostí okolo sebe, stupňujícího se pracovního stresu odrážejícího se pak zákonitě v osobním životě, věčného shonu, nervozity, napětí a podrážděnosti.

Ani nevím, jak dlouho jsme tak oba na svých lavičkách seděli. Tak blízko u sebe a přesto tak vzdáleni. Čas v tu chvíli nehrál žádnou roli, přestože jsem já podvědomě cítila blížící se poslední minuty vyhraněné hodiny na oběd, kterou jsem se dnes rozhodla strá-

vit relaxováním v parku, jen nechat první letní sluneční paprsky prohřívat ztuhlé svaly a pasivní prací rozvrzané klouby.

Ale přesto jsem ručičku ciferníku nevnímala; vnímala jsem jen ten svět přede mnou, svět toho silného muže beze jména. Bez domova.

A pak se náhle pohnul. Povolil levou ruku od pravé, pravou od levé. Levou opřel o hranu lavičky a tou pravou si lehce zajel do vousů na bradě. Až ke mně jsem slyšela, jak v nich zapraskalo jako v hořícím krbu březové dříví, když se prstem pošimral na kůži pod nimi, viděla jsem, jak se pohnuly pod tímto lehkým dotykem. Slabě se pro sebe usmál, jen tenká vlnovka rozpraskaných rtů.

Pak se mírně narovnal, opřel i pravou ruku o hranu lavičky a předklonil se. A jako by něco hledal se předklonil ještě víc, až se jeho brada vousy dotýkala kolenou a očima ostřil něco pod lavičkou. Pak pískavě zamlaskal, jako když babička navazuje první kontakt se svým vnoučkem, a stále hledal v tom stínu pod sebou cosi. A v tu chvíli se vynořila úzká psí hlava s dlouhýma chundelatýma ušima, s jiskrnýma hnědýma očima, za kterou se pomalu ze stínu soukalo zdravě vyhlížející tělíčko, právě protahované po zdravém spánku, ale ještě s ospalýma nohama vláčenýma za sebou. Představit se světu před lavičkou přišel dlouhosrstý jezevčík. Oklepal se a začal pánovi lízat právě nastavenou ruku.

On náhle ožil. Náhle se v něm probudil ten na pohled vyhaslý, ale snad jen spící život, potemnělý jen možná něčím ošklivým a hlubokým. Hlasitě se smál, ústa široce otevřená, zuby, které bývaly bílé. Psík vesele pobíhal okolo lavičky, pravidelně doprava za pána a pak opačně znova, doleva před něj, a jako by se smál s ním.

On pak nahmatal ucho igelitové tašky schované pod sebou, jedné z mnoha, které jsem na tu dálku, co nás oddělovala, zahlédla, a tahem ji osvobodil ze stínového sevření. Psík ještě víc poskakoval, začal dokonce i radostí štěkat, vrtěl dlouhým zacuchaným nerozčesaným ocasem.

Do mé hlavy pak pronikl jako blesk z čistého nebe hluboký klidný hlas:

„Tak co si dáme dnes k obědu?" pronesl směrem k psíkovi.

A vytáhl kus umaštěného papíru. Rozevřel ho a položil na zem před psíka. Ten natěšeně zavrtěl ocasem a pustil se do toho voňavého jedlého obsahu. Hned v zápětí se však zarazil, kolečko nějakého suchého salámu na půl visící z tlamičky, a podíval se nahoru na pána. Jako by čekal, zda on bude mít také něco. On už věděl, nemusel nic říkat, stejně by si nerozuměli, to jen jejich oči vnímaly jejich myšlenky, protože pak, stále předkloněn, vytáhl ještě něco dalšího. Tentokrát v mikrotenovém sáčku schovanou patku chleba a s chutí se do ní zakousl. Psík spokojeně sklopil oči i hlavu a pustil se do dalšího sousta.

Seděla jsem tentokrát nehnutě já. Pozorovala ty spokojené dva obličeje, od sebe dosti vzdáleny, přesto tak blízko sebe. Pozorovala ty jejich tváře harmonicky tepající přijímanou potravou, ty jejich štěstím vyzařované oči hluboko posazené ve zkoušených obličejích.

Tu blízkost. Tu opuštěnost. To soukromí.

A snad i záviděla to nezávislé štěstí.

Mlčky jsem vstala, na pravé rameno zavěsila ucho mé kožené kabelky a klapavým zvukem kožených lodiček odrážejících mou širokou chůzi se vydala směrem ven z parku. Než jsem došla k poslednímu stromoví tvořící jeho hranici, váhavě jsem se otočila. A jako bych v dálce viděla dva páry spokojených očí pozorujících mě s lehkou lítostí.

U přechodu do mě vrazila postarší ošklivá a neupravená dáma se slovy, abych „laskavě čuměla před sebe", pak mě přecházející na zelenou na tomtéž přechodu málem srazil taxikářský vůz; řidič v teplákové soupravě nejspíš z holešovické tržnice, krk ověnčen zlatými řetězy, si neodpustil hrubé výtky pokřikujíce je hlasitě ze staženého okénka, tak hlasitě, aby všichni slyšeli, že „jsem kráva"; a nakonec jsem za branami kanceláře, kde člověk tráví téměř tři čtvrtiny života, musela poslouchat a následně přede všemi vstřebat políčky hany, že jsem se vrátila z oběda o deset minut později....

Ti ubožáci...

Seděla jsem tentokrát nehnutě já. Pozorovala ty spokojené dva obličeje, od sebe dosti vzdáleny, přesto tak blízko sebe. Pozorovala ty jejich tváře harmonicky tepající přijímanou potravou, ty jejich štěstím vyzařované oči hluboko posazené ve zkoušených obličejích.

V příštím čísle (vychází 30. dubna 2002) si přečtete:

Úvodník

Tiráž

V příštím čísle si přečtete

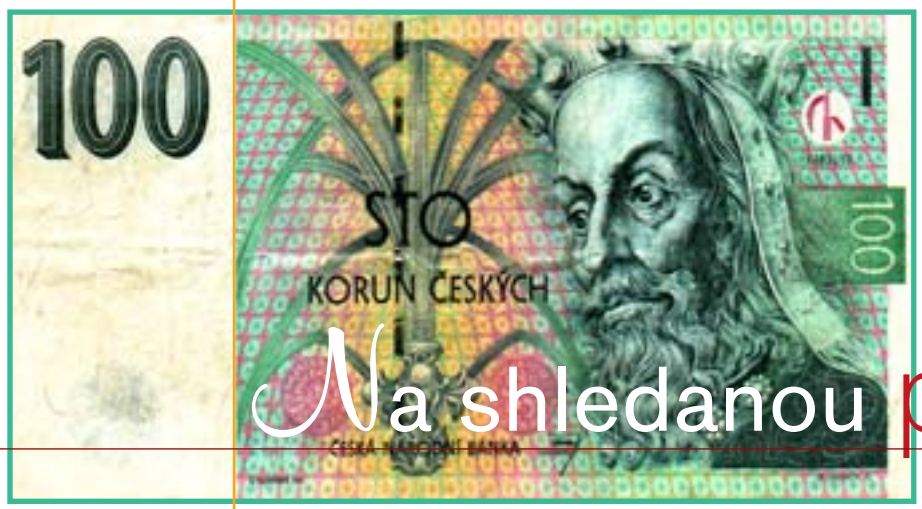

Na shledanou příště!